

ΠΛΩΤΙΝΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

ΕΝΝΕΑΣ ΠΡΩΤΗ

1

Ἡδοναὶ καὶ λῦπαι φόβοι τε καὶ θάρρη ἐπιθυμίαι τε καὶ ἀποστροφαι καὶ τὸ ἀλγεῖν τίνος ἂν εἶεν; Ἡ γὰρ ψυχῆς, ἢ χρωμένης ψυχῆς σώματι, ἢ τρίτου τινὸς ἐξ ἀμφοῖν. Διχῶς δὲ καὶ τοῦτο· ἢ γὰρ τὸ μίγμα, ἢ ἄλλο ἕτερον ἐκ τοῦ μίγματος. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἐκ τούτων τῶν παθημάτων γινόμενα καὶ πραττόμενα καὶ δοξαζόμενα. Καὶ οὖν καὶ διάνοια καὶ δόξα ζητητέαι, πότερα ὦν τὰ πάθη, ἢ αἱ μὲν οὕτως, αἱ δὲ ἄλλως. Καὶ τὰς νοήσεις δὲ θεωρητέον, πῶς καὶ τίμος, καὶ δὴ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐπισκοποῦν καὶ περὶ τούτων τὴν ζήτησιν καὶ τὴν κρίσιν ποιούμενον τί ποτ' ἂν εἴη. Καὶ πρότερον τὸ αἰσθάνεσθαι τίμος; Ἐντεῦθεν γὰρ ἄρχεσθαι προσήκει, ἐπεὶπερ τὰ πάθη ἢ εἰσιν αἰσθήσεις τινὲς ἢ οὐκ ἄνευ αἰσθήσεως.

Πρῶτον δὲ ψυχὴν ληπτέον, πότερον ἄλλο μὲν ψυχὴ, ἄλλο δὲ ψυχῆ εἶναι. Εἰ γὰρ τοῦτο, σύνθετόν τι ἢ ψυχὴ καὶ οὐκ ἄτοπον ἤδη δέχεσθαι αὐτὴν καὶ αὐτῆς εἶναι τὰ πάθη τὰ τοιαῦτα, εἰ ἐπιτρέψει καὶ οὕτως ὁ λόγος, καὶ ὅλως ἕξεις καὶ διαθέσεις χείρους καὶ βελτίους. Ἦ, εἰ ταῦτόν ἐστι ψυχὴ καὶ τὸ ψυχῆ εἶναι, εἶδός τι ἂν εἴη ψυχὴ ἀδεκτον τούτων ἀπασῶν τῶν ἐνεργειῶν, ὧν ἐποιστικὸν ἄλλω, ἑαυτῷ δὲ συμφυᾶ ἔχον τὴν ἐνέργειαν ἐν ἑαυτῷ, ἥντινα ἂν φήνη ὁ λόγος. Οὕτω γὰρ καὶ τὸ ἀθάνατον ἀληθὲς λέγειν, εἶπερ δεῖ τὸ ἀθάνατον καὶ ἀφθαρτον ἀπαθὲς εἶναι, ἄλλω ἑαυτοῦ πως διδόν, αὐτὸ δὲ παρ' ἄλλου μηδὲν ἢ ὅσον παρὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἔχειν, ὧν μὴ ἀποτέτμηται κρειττόνων ὄντων. Τί γὰρ ἂν καὶ φοβοῖτο τοιοῦτον ἀδεκτον ὄν παντὸς τοῦ ἔξω; Ἐκεῖνο τοίνυν φοβείσθω, ὃ δύναται παθεῖν. Οὐδὲ θάρρει τοίνυν· τούτοις γὰρ θάρρος, οἷς ἂν τὰ φοβερὰ μὴ παρῆ; Ἐπιθυμίαι τε, αἱ διὰ σώματος ἀποπληροῦνται κενουμένου καὶ πληρουμένου, ἄλλου τοῦ πληρουμένου καὶ κενουμένου ὄντος; Πῶς δὲ μίξεως; Ἦ τὸ οὐσιῶδες ἀμικτον. Πῶς δὲ ἐπεισαγωγῆς τινων; Οὕτω γὰρ ἂν σπεύδοι εἰς τὸ μὴ εἶναι ὃ ἐστι. Τὸ δ' ἀλγεῖν ἔτι πόρρω. Λυπεῖσθαι δὲ πῶς ἢ ἐπὶ τίνι; Αὐταρκες γὰρ τό γε ἀπλοῦν ἐν οὐσίᾳ, οἷόν ἐστι μένον ἐν οὐσίᾳ τῆ αὐτοῦ. Ἦδεταί δὲ προσγενομένου τίνος, οὐδενὸς οὐδ' ἀγαθοῦ προσιόντος; Ὁ γὰρ ἐστιν,

ἔστιν αἰεί. Καὶ μὴν οὐδὲ αἰσθήσεται οὐδὲ διάνοια οὐδὲ δόξα περὶ αὐτό· αἰσθησις γὰρ παραδοχὴ εἶδους ἢ καὶ πάθους σώματος, διάνοια δὲ καὶ δόξα ἐπ' αἰσθησιν. Περὶ δὲ νοήσεως ἐπισκεπτέον πῶς, εἰ ταύτην αὐτῇ καταλείψομεν· καὶ περὶ ἡδονῆς αὖ καθαράς, εἰ συμβαίνει περὶ αὐτὴν μόνην οὔσαν.

Ἄλλα γὰρ ἐν σώματι θετέον ψυχὴν, οὔσαν εἴτε πρὸ τούτου, εἴτ' ἐν τούτῳ, ἐξ οὗ καὶ αὐτῆς ζῶον τὸ σύμπαν ἐκλήθη. Χρωμένη μὲν οὖν σώματι οἷα ὀργάνῳ οὐκ ἀναγκάζεται δέξασθαι τὰ διὰ τοῦ σώματος παθήματα, ὥσπερ οὐδὲ τὰ τῶν ὀργάνων παθήματα οἱ τεχνῖται· αἰσθησιν δὲ τάχ' ἂν ἀναγκαίως, εἴπερ δεῖ χρῆσθαι τῷ ὀργάνῳ γινωσκούσῃ τὰ ἔξωθεν παθήματα ἐξ αἰσθήσεως· ἐπεὶ καὶ τὸ χρῆσθαι ὄμμασιν ἐστὶν ὄραν. Ἄλλα καὶ βλάβαι περὶ τὸ ὄραν, ὥστε καὶ λῦπαι καὶ τὸ ἀλγεῖν καὶ ὅλως ὅτι περ ἂν περὶ τὸ σῶμα πᾶν γίγνηται· ὥστε καὶ ἐπιθυμίαι ζητούσης τὴν θεραπείαν τοῦ ὀργάνου. Ἄλλα πῶς ἀπὸ τοῦ σώματος εἰς αὐτὴν ἤξει τὰ πάθη; Σῶμα μὲν γὰρ σώματι ἄλλῳ μεταδώσει τῶν ἑαυτοῦ, σῶμα δὲ ψυχῇ πῶς; Τοῦτο γὰρ ἐστὶν οἷον ἄλλου παθόντος ἄλλο παθεῖν. Μέχρι γὰρ τοῦ τὸ μὲν εἶναι τὸ χρώμενον, τὸ δὲ ὧ χρῆται, χωρὶς ἐστὶν ἐκάτερον· χωρίζει γοῦν ὁ τὸ χρώμενον τὴν ψυχὴν διδούς. Ἄλλα πρὸ τοῦ χωρῖσαι διὰ

φιλοσοφίας αὐτὸ πῶς εἶχεν; Ἦ ἐμέμικτο. Ἄλλὰ εἰ ἐμέμικτο, ἢ κρασις τις ἦν, ἢ ὡς διαπλακεῖσα, ἢ ὡς εἶδος οὐ κεχωρισμένον, ἢ εἶδος ἐφαπτόμενον, ὥσπερ ὁ κυβερνήτης, ἢ τὸ μὲν οὕτως αὐτοῦ, τὸ δὲ ἐκείνως· λέγω δὲ ἢ τὸ μὲν κεχωρισμένον, ὅπερ τὸ χρώμενον, τὸ δὲ μεμιγμένον ὅπως οὖν καὶ αὐτὸ ὄν ἐν τάξει τοῦ ὦ χρῆται, ἵνα τοῦτο ἢ φιλοσοφία καὶ αὐτὸ ἐπιστρέφη πρὸς τὸ χρώμενον καὶ τὸ χρώμενον ἀπάγη, ὅσον μὴ πᾶσα ἀνάγκη, ἀπὸ τοῦ ὦ χρῆται, ὡς μὴ ἀεὶ μηδὲ χρῆσθαι.

Θῶμεν τοίνυν μεμίχθαι. Ἄλλ' εἰ μέμικται, τὸ μὲν χειρὸν ἔσται βέλτιον, τὸ σῶμα, τὸ δὲ χειρὸν, ἢ ψυχὴ· καὶ βέλτιον μὲν τὸ σῶμα ζωῆς μεταλαβόν, χειρὸν δὲ ἢ ψυχὴ θανάτου καὶ ἀλογίας. Τὸ δὴ ἀφαιρεθὲν ὅπως οὖν ζωῆς πῶς ἂν προσθήκη λάβοι τὸ αἰσθάνεσθαι; Τούναντίον δ' ἂν τὸ σῶμα ζωὴν λαβὸν τοῦτο ἂν εἶη τὸ αἰσθήσεως καὶ τῶν ἐξ αἰσθήσεως παθημάτων μεταλαμβάνον. Τοῦτο τοίνυν καὶ ὀρέξεται — τοῦτο γὰρ καὶ ἀπολαύσει ὦν ὀρέγεται — καὶ φοβήσεται περὶ αὐτοῦ· τοῦτο γὰρ καὶ οὐ τεύξεται τῶν ἡδέων καὶ φθαρθήσεται. Ζητητέον δὲ καὶ τὸν τρόπον τῆς μίξεως, μήποτε οὐ δυνατὸς ἦ, ὥσπερ ἂν εἴ τις λέγοι μεμίχθαι λευκῶ γραμμῆν, φύσιν ἄλλην ἄλλην. Τὸ δὲ «διαπλακεῖσα» οὐ ποιεῖ ὁμοιοπαθεῖν τὰ διαπλακέντα, ἀλλ' ἔστιν ἀπαθεῖς εἶναι τὸ

διαπλακέν και ἔστι ψυχὴν διαπεφοιτηκυῖαν μήτοι πάσχειν τὰ ἐκείνου πάθη, ὡσπερ και τὸ φῶς, και μάλιστα, εἰ οὕτω, δι' ὅλου ὡς διαπεπλέχθαι οὐ παρὰ τοῦτο οὖν πείσεται τὰ σώματος πάθη, ὅτι διαπέπλεκται. Ἄλλ' ὡς εἶδος ἐν ὕλῃ ἔσται ἐν τῷ σώματι; Πρῶτον μὲν ὡς χωριστὸν εἶδος ἔσται, εἴπερ οὐσία, και μᾶλλον ἂν εἴη κατὰ τὸ χρώμενον. Εἰ δὲ ὡς τῷ πελέκει τὸ σχῆμα τὸ ἐπὶ τῷ σιδήρῳ, και τὸ συναμφοτέρου ὁ πέλεκυς ποιήσει ἂ ποιήσει ὁ σίδηρος ὁ οὕτως ἐσχηματισμένος, κατὰ τὸ σχῆμα μέντοι, μᾶλλον ἂν τῷ σώματι διδοῖμεν ὅσα κοινὰ πάθη, τῷ μέντοι τοιούτῳ, τῷ φυσικῷ, ὀργανικῷ, δυνάμει ζωὴν ἔχοντι. Και γὰρ ἄτοπόν φησι τὴν ψυχὴν ὑφαίνειν λέγειν, ὡστε και ἐπιθυμεῖν και λυπεῖσθαι ἀλλὰ τὸ ζῶον μᾶλλον.

Ἄλλὰ τὸ ζῶον ἢ τὸ σῶμα δεῖ λέγειν τὸ τοιόνδε, ἢ τὸ κοινόν, ἢ ἕτερόν τι τρίτον ἐξ ἀμφοῖν γεγενημένον. Ὅπως δ' ἂν ἔχη, ἢτοι ἀπαθῆ δεῖ τὴν ψυχὴν φυλάττειν αὐτὴν αἰτίαν γενομένην ἄλλῳ τοῦ τοιούτου, ἢ συμπάσχειν και αὐτήν· και ἢ ταῦτόν πάσχουσαν πάθημα πάσχειν, ἢ ὁμοίον τι, οἷον ἄλλως μὲν τὸ ζῶον ἐπιθυμεῖν, ἄλλως δὲ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐνεργεῖν ἢ πάσχειν. Τὸ μὲν οὖν σῶμα τὸ τοιόνδε ὕστερον ἐπισκεπτέον· τὸ δὲ συναμφοτέρου οἷον λυπεῖσθαι πῶς; Ἄρα ὅτι τοῦ σώματος οὕτως

διατεθέντος καὶ μέχρις αἰσθήσεως διελθόντος τοῦ πάθους τῆς αἰσθήσεως εἰς ψυχὴν τελευτώσης; Ἄλλ' ἢ αἰσθησις οὕτω δῆλον πῶς. Ἄλλ' ὅταν ἢ λύπη ἀρχὴν ἀπὸ δόξης καὶ κρίσεως λάβῃ τοῦ κακόν τι παρεῖναι ἢ αὐτῷ ἢ τινι τῶν οἰκείων, εἴτ' ἐντεῦθεν τροπὴ λυπηρὰ ἐπὶ τὸ σῶμα καὶ ὅλως ἐπὶ πᾶν τὸ ζῶον γένηται; Ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς δόξης οὕτω δῆλον τίνος, τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ συναμφοτέρου· εἴτα ἢ μὲν δόξα ἢ περὶ τοῦ κακόν τὸ τῆς λύπης οὐκ ἔχει πάθος· καὶ γὰρ καὶ δυνατὸν τῆς δόξης παρούσης μὴ πάντως ἐπιγίνεσθαι τὸ λυπεῖσθαι, μηδ' αὖ τὸ ὀργίζεσθαι δόξης τοῦ ὀλιγωρεῖσθαι γενομένης, μηδ' αὖ ἀγαθοῦ δόξης κινεῖσθαι τὴν ὄρεξιν. Πῶς οὖν κοινὰ ταῦτα; Ἡ, ὅτι καὶ ἢ ἐπιθυμία τοῦ ἐπιθυμητικοῦ καὶ ὁ θυμὸς τοῦ θυμικοῦ καὶ ὅλως τοῦ ὀρεκτικοῦ ἢ ἐπὶ τι ἔκστασις. Ἄλλ' οὕτως οὐκέτι κοινὰ ἔσται, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς μόνης· ἢ καὶ τοῦ σώματος, ὅτι δεῖ αἷμα καὶ χολὴν ζέσαι καὶ πῶς διατεθέν τὸ σῶμα τὴν ὄρεξιν κινῆσαι, οἷον ἐπὶ ἀφροδισίων. Ἡ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ ὄρεξις μὴ κοινὸν πάθημα ἀλλὰ ψυχῆς ἔστω, ὥσπερ καὶ ἄλλα, καὶ οὐ πάντα τοῦ κοινοῦ δίδωσίν τις λόγος. Ἀλλὰ ὀρεγομένου ἀφροδισίων τοῦ ἀνθρώπου ἔσται μὲν ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐπιθυμῶν, ἔσται δὲ ἄλλως καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐπιθυμοῦν. Καὶ πῶς; Ἄρα ἄρξει μὲν ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐπιθυμίας, ἐπακολουθήσει δὲ τὸ ἐπιθυμητικόν;

Ἄλλὰ πῶς ὅλως ἐπεθύμησεν ὁ ἄνθρωπος μὴ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ κεκινημένου; Ἄλλ' ἄρξει τὸ ἐπιθυμητικόν. Ἄλλὰ τοῦ σώματος μὴ πρότερον οὕτως διατεθέντος πόθεν ἄρξεται;

Ἄλλ' ἴσως βέλτιον εἰπεῖν καθόλου τῷ παρεῖναι τὰς δυνάμεις τὰ ἔχοντα εἶναι τὰ ἐνεργοῦντα κατ' αὐτάς, αὐτὰς δὲ ἀκινήτους εἶναι χορηγούσας τὸ δύνασθαι τοῖς ἔχουσιν. Ἄλλ' εἰ τοῦτό ἐστι, πάσχοντος τοῦ ζώου τὴν αἰτίαν τοῦ ζῆν τῷ συναμφοτέρῳ δοῦσαν αὐτὴν ἀπαθῆ εἶναι τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἔχοντος ὄντων. Ἄλλ' εἰ τοῦτο, καὶ τὸ ζῆν ὅλως οὐ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τοῦ συναμφοτέρου ἔσται; ἢ τὸ τοῦ συναμφοτέρου ζῆν οὐ τῆς ψυχῆς ἔσται καὶ ἡ δύναμις δὲ ἡ αἰσθητικὴ οὐκ αἰσθήσεται, ἀλλὰ τὸ ἔχον τὴν δύναμιν. Ἄλλ' εἰ ἡ αἰσθησις διὰ σώματος κίνησις οὔσα εἰς ψυχὴν τελευτᾷ, πῶς ἡ ψυχὴ οὐκ αἰσθήσεται; ἢ τῆς δυνάμεως τῆς αἰσθητικῆς παρούσης τῷ ταύτην παρεῖναι αἰσθήσεται. Τί αἰσθήσεται; τὸ συναμφοτέρον; Ἄλλ' εἰ ἡ δύναμις μὴ κινήσεται, πῶς ἔτι τὸ συναμφοτέρον μὴ συναριθμουμένης ψυχῆς μηδὲ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως;

ἢ τὸ συναμφοτέρον ἔστω τῆς ψυχῆς τῷ παρεῖναι οὐχ αὐτὴν δούσης τῆς τοιαύτης εἰς τὸ συναμφοτέρον ἢ εἰς θάτερον, ἀλλὰ ποιούσης ἐκ

τοῦ σώματος τοῦ τοιούτου καί τινος οἶον φωτὸς τοῦ παρ' αὐτὴν δοθέντος τὴν τοῦ ζώου φύσιν ἕτερόν τι, οὗ τὸ αἰσθάνεσθαι καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ζώου πάθη εἴρηται. Ἄλλα πῶς ἡμεῖς αἰσθανόμεθα; Ἡ, ὅτι οὐκ ἀπηλλάγημεν τοῦ τοιούτου ζώου, καὶ εἰ ἄλλα ἡμῖν τιμιώτερα εἰς τὴν ὅλην ἀνθρώπου οὐσίαν ἐκ πολλῶν οὔσαν πάρεστι. Τὴν δὲ τῆς ψυχῆς τοῦ αἰσθάνεσθαι δύναμιν οὐ τῶν αἰσθητῶν εἶναι δεῖ, τῶν δὲ ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως ἐγγιγνομένων τῷ ζῷ τύπων ἀντιληπτικὴν εἶναι μᾶλλον· νοητὰ γὰρ ἤδη ταῦτα· ὡς τὴν αἰσθησιν τὴν ἔξω εἶδωλον εἶναι ταύτης, ἐκείνην δὲ ἀληθεστέραν τῇ οὐσίᾳ οὔσαν εἰδῶν μόνων ἀπαθῶς εἶναι θεωρίαν. Ἀπὸ δὴ τούτων τῶν εἰδῶν, ἀφ' ὧν ψυχὴ ἤδη παραδέχεται μόνη τὴν τοῦ ζώου ἡγεμονίαν, διάνοιαι δὴ καὶ δόξαι καὶ νοήσεις· ἔνθα δὴ ἡμεῖς μάλιστα. Τὰ δὲ πρὸ τούτων ἡμέτερα, ἡμεῖς δὴ τὸ ἐντεῦθεν ἄνω ἐφεστηκότερες τῷ ζῷ. Κωλύσει δὲ οὐδὲν τὸ σύμπαν ζῶον λέγειν, μικτὸν μὲν τὰ κάτω, τὸ δὲ ἐντεῦθεν ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀληθῆς σχεδόν· ἐκεῖνα δὲ τὸ λεοντῶδες καὶ τὸ ποικίλον ὅλως θηρίον. Συνδρόμου γὰρ ὄντος τοῦ ἀνθρώπου τῇ λογικῇ ψυχῇ, ὅταν λογιζώμεθα, ἡμεῖς λογιζόμεθα τῷ τοὺς λογισμοὺς ψυχῆς εἶναι ἐνεργήματα.

Πρὸς δὲ τὸν νοῦν πῶς; Νοῦν δὲ λέγω οὐχ ἢν ἡ ψυχὴ ἔχει ἔξιν οὔσαν τῶν παρὰ τοῦ νοῦ,

ἀλλ' αὐτὸν τὸν νοῦν. Ἦ ἔχομεν καὶ τοῦτον ὑπεράνω ἡμῶν. Ἔχομεν δὲ ἢ κοινὸν ἢ ἴδιον, ἢ καὶ κοινὸν πάντων καὶ ἴδιον· κοινὸν μὲν, ὅτι ἀμέριστος καὶ εἷς καὶ πανταχοῦ ὁ αὐτός, ἴδιον δέ, ὅτι ἔχει καὶ ἕκαστος αὐτὸν ὅλον ἐν ψυχῇ τῇ πρώτῃ. Ἔχομεν οὖν καὶ τὰ εἶδη διχῶς, ἐν μὲν ψυχῇ οἷον ἀνειλιγμένα καὶ οἷον κεχωρισμένα, ἐν δὲ νῶ ὁμοῦ τὰ πάντα. Τὸν δὲ θεὸν πῶς; Ἦ ὡς ἐποχοῦμενον τῇ νοητῇ φύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ τῇ ὄντως, ἡμᾶς δὲ ἐκεῖθεν τρίτους ἐκ τῆς ἀμερίστου, φησί, τῆς ἄνωθεν καὶ ἐκ τῆς περὶ τὰ σώματα μεριστῆς, ἣν δὴ δεῖ νοεῖν οὕτω μεριστὴν περὶ τὰ σώματα, ὅτι δίδωσιν ἑαυτὴν τοῖς σώματος μεγέθεσιν, ὅποσον ἂν ζῶον ἢ ἕκαστον, ἐπεὶ καὶ τῶ παντὶ ὅλω, οὔσα μία· ἢ, ὅτι φαντάζεται τοῖς σώμασι παρεῖναι ἐλλάμπουσα εἰς αὐτὰ καὶ ζῶα ποιῶσα οὐκ ἐξ αὐτῆς καὶ σώματος, ἀλλὰ μένουσα μὲν αὐτῇ, εἶδωλα δὲ αὐτῆς διδοῦσα, ὥσπερ πρόσωπον ἐν πολλοῖς κατόπτροις. Πρῶτον δὲ εἶδωλον αἴσθησις ἢ ἐν τῶ κοινῷ· εἶτα ἀπὸ ταύτης αὖ πᾶν ἄλλο εἶδος λέγεται ψυχῆς, ἕτερον ἀφ' ἑτέρου αἰεί, καὶ τελευτᾶ μέχρι γεννητικοῦ καὶ αὐξήσεως καὶ ὅλως ποιήσεως ἄλλου καὶ ἀποτελεστικοῦ ἄλλου παρ' αὐτὴν τὴν ποιῶσαν ἐπεστραμμένης αὐτῆς τῆς ποιούσης πρὸς τὸ ἀποτελούμενον.

Ἔσται τοίνυν ἐκείνης ἡμῖν τῆς ψυχῆς ἢ

φύσις ἀπηλλαγμένη αἰτίας κακῶν, ὅσα ἄνθρωπος ποιεῖ καὶ πάσ χει· περὶ γὰρ τὸ ζῶον ταῦτα, τὸ κοινόν, καὶ κοινόν, ὡς εἴρηται. Ἄλλ' εἰ δόξα τῆς ψυχῆς καὶ διάνοια, πῶς ἀναμάρτητος; Ψευδῆς γὰρ δόξα καὶ πολλὰ κατ' αὐτὴν πράττεται τῶν κακῶν. Ἡ πράττεται μὲν τὰ κακὰ ἠττωμένων ἡμῶν ὑπὸ τοῦ χείρονος — πολλὰ γὰρ ἡμεῖς — ἢ ἐπιθυμίας ἢ θυμοῦ ἢ εἰδώλου κακοῦ· ἢ δὲ τῶν ψευδῶν λεγομένη διάνοια φαντασία οὔσα οὐκ ἀνέμεινε τὴν τοῦ διανοητικοῦ κρίσιν, ἀλλ' ἐπράξαμεν τοῖς χείροσι πεισθέντες, ὡσπερ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως πρὶν τῷ διανοητικῷ ἐπικρῖναι ψευδῆ ὁρᾶν συμβαίνει τῇ κοινῇ αἰσθήσει. Ὁ δὲ νοῦς ἢ ἐφήψατο ἢ οὔ, ὥστε ἀναμάρτητος. Ἡ οὔτω δὲ λεκτέον, ὡς ἡμεῖς ἢ ἐφηψάμεθα τοῦ ἐν τῷ νῷ νοητοῦ ἢ οὔ. Ἡ τοῦ ἐν ἡμῖν· δυνατὸν γὰρ καὶ ἔχειν καὶ μὴ πρόχειρον ἔχειν. Διείλομεν δὴ τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἴδια τῷ τὰ μὲν σωματικὰ καὶ οὐκ ἄνευ σώματος εἶναι, ὅσα δὲ οὐ δεῖται σώματος εἰς ἐνέργειαν, ταῦτα ἴδια ψυχῆς εἶναι, καὶ τὴν διάνοιαν ἐπίκρισιν ποιουμένην τῶν ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως τύπων εἶδη ἤδη θεωρεῖν καὶ θεωρεῖν οἶον συναισθήσει, τὴν γε κυρίως τῆς ψυχῆς τῆς ἀληθοῦς διάνοιαν· νοήσεων γὰρ ἐνέργεια ἢ διάνοια ἢ ἀληθῆς καὶ τῶν ἔξω πολλάκις πρὸς τ' ἄνδρον ὁμοιότης καὶ κοινωνία. Ἀτρεμήσει οὖν οὐδὲν ἠττον ἢ ψυχὴ πρὸς ἑαυτὴν καὶ ἐν ἑαυτῇ· αἱ δὲ τροπαὶ καὶ ὁ

θόρυβος ἐν ἡμῖν παρὰ τῶν συνηρητημένων καὶ τῶν τοῦ κοινοῦ, ὅ τι δήποτε ἐστὶ τοῦτο, ὡς εἴρηται, παθημάτων.

Ἄλλ' εἰ ἡμεῖς ἢ ψυχὴ, πάσχομεν δὲ ταῦτα ἡμεῖς, ταῦτα ἂν εἴη πάσχουσα ἢ ψυχὴ καὶ αὐτὴ ποιήσῃ ἢ ποιούμεν. Ἡ καὶ τὸ κοινὸν ἔφαμεν ἡμῶν εἶναι καὶ μάλιστα οὕτω κεχωρισμένων· ἐπεὶ καὶ ἢ πάσχει τὸ σῶμα ἡμῶν ἡμᾶς φαμεν πάσχειν. Διττὸν οὖν τὸ ἡμεῖς, ἢ συναριθμουμένου τοῦ θηρίου, ἢ τὸ ὑπὲρ τοῦτο ἤδη· θηρίον δὲ ζωθὲν τὸ σῶμα. Ὁ δ' ἀληθῆς ἄνθρωπος ἄλλος ὁ καθαρὸς τούτων τὰς ἀρετὰς ἔχων τὰς ἐν νοήσῃ αἰ δὴ ἐν αὐτῇ τῇ χωριζομένη ψυχῇ ἴδρυνται, χωριζομένη δὲ καὶ χωριστῇ ἔτι ἐνταῦθα οὕση· ἐπεὶ καί, ὅταν αὕτη παντάπασιν ἀποστῇ, καὶ ἢ ἀπ' αὐτῆς ἐλλαμφθεῖσα ἀπελήλυθε συνεπομένη. Αἰ δ' ἀρεταὶ αἰ μὴ φρονήσῃ, ἔθεισι δὲ ἐγγινόμεναι καὶ ἀσκήσεσι, τοῦ κοινοῦ· τούτου γὰρ αἰ κακίαι, ἐπεὶ καὶ φθόνοι καὶ ζῆλοι καὶ ἔλεοι. Φιλίαι δὲ τίνοσ; Ἡ αἰ μὲν τούτου, αἰ δὲ τοῦ ἔνδον ἀνθρώπου.

Παίδων δὲ ὄντων ἐνεργεῖ μὲν τὰ ἐκ τοῦ συνθέτου, ὀλίγα δὲ ἐλλάμπει ἐκ τῶν ἄνω εἰς αὐτό. Ὅταν δ' ἀργῇ εἰς ἡμᾶς, ἐνεργεῖ πρὸς τὸ ἄνω· εἰς ἡμᾶς δὲ ἐνεργεῖ, ὅταν μέχρι τοῦ μέσου ἤκη. Τί οὖν; Οὐχ ἡμεῖς καὶ πρὸ τούτου; Ἄλλ'

ἀντίληψιν δεῖ γενέσθαι· οὐ γάρ, ὅσα ἔχομεν, τούτοις χρώμεθα αἰεὶ, ἀλλ' ὅταν τὸ μέσον τάξωμεν ἢ πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὰ ἐναντία, ἢ ὅσα ἀπὸ δυνάμεως ἢ ἕξως εἰς ἐνέργειαν ἄγομεν. Τὰ δὲ θηρία πῶς τὸ ζῶον ἔχει; Ἡ εἰ μὲν ψυχαὶ εἶεν ἐν αὐτοῖς ἀνθρώπειοι, ὥσπερ λέγεται, ἀμαρτοῦσαι, οὐ τῶν θηρίων γίνεται τοῦτο, ὅσον χωριστόν, ἀλλὰ παρὸν οὐ πάρεστιν αὐτοῖς, ἀλλ' ἢ συναίσθησις τὸ τῆς ψυχῆς εἶδωλον μετὰ τοῦ σώματος ἔχει· σῶμα δὴ τοιόνδε οἶον ποιωθὲν ψυχῆς εἰδώλω· εἰ δὲ μὴ ἀνθρώπου ψυχὴ εἰσέδου, ἐλλάμψει ἀπὸ τῆς ὅλης τὸ τοιοῦτον ζῶον γενόμενόν ἐστιν.

Ἄλλ' εἰ ἀναμάρτητος ἡ ψυχὴ, πῶς αἱ δίκαι; Ἄλλὰ γὰρ οὗτος ὁ λόγος ἀσυμφωνεῖ παντὶ λόγῳ, ὅς φησιν αὐτὴν καὶ ἀμαρτάνειν καὶ κατορθοῦν καὶ διδόναι δίκας καὶ ἐν Ἄιδου καὶ μετενσωματοῦσθαι. Προσθετέον μὲν οὖν ὅτω τις βούλεται λόγῳ· τάχα δ' ἂν τις ἐξεύροι καὶ ὅπη μὴ μαχοῦνται. Ὁ μὲν γὰρ τὸ ἀναμάρτητον διδοὺς τῇ ψυχῇ λόγος ἐν ἀπλοῦν πάντῃ ἐτίθετο τὸ αὐτὸ ψυχὴν καὶ τὸ ψυχῇ εἶναι λέγων, ὁ δ' ἀμαρτεῖν διδοὺς συμπλέκει μὲν καὶ προστίθησιν αὐτῇ καὶ ἄλλο ψυχῆς εἶδος τὸ τὰ δεινὰ ἔχον πάθη· σύνθετος οὖν καὶ τὸ ἐκ πάντων ἡ ψυχὴ αὐτὴ γίνεται καὶ πάσχει δὴ κατὰ τὸ ὅλον καὶ ἀμαρτάνει τὸ σύνθετον καὶ τοῦτό ἐστι τὸ διδὸν δίκην αὐτῷ, οὐκ ἐκεῖνο.

Ὅθεν φησί· τεθεάμεθα γὰρ αὐτήν, ὡσπερ οἱ τὸν θαλάττιον Γλαῦκον ὁρῶντες. Δεῖ δὲ περικρούσαντας τὰ προστεθέντα, εἶπερ τις ἐθέλει τὴν φύσιν, φησίν, αὐτῆς ἰδεῖν, εἰς τὴν φιλοσοφίαν αὐτῆς ἰδεῖν, ὧν ἐφάπτεται καὶ τίσι συγγενῆς οὐσά ἐστιν ὃ ἐστιν. Ἄλλη οὖν ζωὴ καὶ ἄλλαι ἐνέργειαι καὶ τὸ κολαζόμενον ἕτερον· ἢ δὲ ἀναχώρησις καὶ ὁ χωρισμὸς οὐ μόνον τοῦδε τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ἅπαντος τοῦ προστεθέντος. Καὶ γὰρ ἐν τῇ γενέσει ἢ προσθήκη· ἢ ὅλως ἢ γένεσις τοῦ ἄλλου ψυχῆς εἶδους. Τὸ δὲ πῶς ἢ γένεσις, εἴρηται, ὅτι καταβαινούσης, ἄλλου του ἀπ' αὐτῆς γινομένου τοῦ καταβαίνοντος ἐν τῇ νεύσει. Ἐρ' οὖν ἀφήσει τὸ εἶδωλον; Καὶ ἢ νεῦσις δὲ πῶς οὐχ ἁμαρτία; Ἄλλ' εἰ ἢ νεῦσις ἔλλαμψις πρὸς τὸ κάτω, οὐχ ἁμαρτία, ὡσπερ οὐδ' ἢ σκιά, ἀλλ' αἴτιον τὸ ἐλλαμπόμενον· εἰ γὰρ μὴ εἴη, οὐκ ἔχει ὅπῃ ἐλλάμψει. Καταβαίνειν οὖν καὶ νεύειν λέγεται τῷ συνεζηκέναι αὐτῇ τὸ ἐλλαμφθὲν παρ' αὐτῆς. Ἀφήσιν οὖν τὸ εἶδωλον, εἰ μὴ ἐγγὺς τὸ ὑποδεξάμενον· ἀφήσει δὲ οὐ τῷ ἀποσχισθῆναι, ἀλλὰ τῷ μηκέτι εἶναι· οὐκέτι δὲ ἐστιν, ἐὰν ἐκεῖ βλέπη ὅλη. Χωρίζειν δὲ ἔοικεν ὁ ποιητῆς τοῦτο ἐπὶ τοῦ Ἡρακλέους τὸ εἶδωλον αὐτοῦ διδοῦς ἐν Ἄιδου, αὐτὸν δὲ ἐν θεοῖς εἶναι ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν λόγων κατεχόμενος, καὶ ὅτι ἐν θεοῖς καὶ ὅτι ἐν Ἄιδου· ἐμέρισε δ' οὖν. Τάχα δ' ἂν οὕτω πιθανὸς ὁ λόγος εἴη· ὅτι δὴ

πρακτικὴν ἀρετὴν ἔχων Ἡρακλῆς καὶ ἀξιωματικὸς διὰ καλοκάγαθίαν θεὸς εἶναι, ὅτι πρακτικὸς, ἀλλ' οὐ θεωρητικὸς ἦν, ἵνα ἂν ὅλος ἦν ἐκεῖ, ἄνω τέ ἐστὶ καὶ ἔτι ἐστὶ τι αὐτοῦ καὶ κάτω.

Τὸ δὲ ἐπισκεψάμενον περὶ τούτων ἡμεῖς ἢ ἡ ψυχὴ; ἢ ἡμεῖς, ἀλλὰ τῇ ψυχῇ. Τὸ δὲ «τῇ ψυχῇ» πῶς; ἢ Ἄρα τῷ ἔχειν ἐπεσκέψατο; ἢ ἡ ψυχὴ. Οὐκοῦν κινήσεται; ἢ κίνησιν τὴν τοιαύτην δοτέον αὐτῇ, ἢ μὴ σωμάτων, ἀλλ' ἔστιν αὐτῆς ζωῆ. Καὶ ἡ νόησις δὲ ἡμῶν οὕτω, ὅτι καὶ νοερὰ ἡ ψυχὴ καὶ ζωὴ κρείττων ἡ νόησις, καὶ ὅταν ψυχὴ νοῆ, καὶ ὅταν νοῦς ἐνεργῇ εἰς ἡμᾶς· μέρος γὰρ καὶ οὗτος ἡμῶν καὶ πρὸς τοῦτον ἀνιμεν.

2

Ἐπειδὴ τὰ κακὰ ἐνταῦθα καὶ τόνδε τὸν τόπον περιπολεῖ ἐξ ἀνάγκης, βούλεται δὲ ἡ ψυχὴ φυγεῖν τὰ κακὰ, φευκτέον ἐντεῦθεν. Τίς οὖν ἡ φυγή; Θεῶ, φησιν, ὁμοιωθῆναι. Τοῦτο δέ, εἰ δίκαιοι καὶ ὅσοι μετὰ φρονήσεως γενοίμεθα καὶ ὅλως ἐν ἀρετῇ. Εἰ οὖν ἀρετῇ ὁμοιοῦμεθα, ἄρα ἀρετὴν ἔχοντι; Καὶ δὴ καὶ τίνι Θεῶ; ἢ Ἄρ' οὖν τῷ μᾶλλον δοκοῦντι ταῦτα ἔχειν καὶ δὴ τῇ τοῦ κόσμου ψυχῇ καὶ τῷ ἐν ταύτῃ ἡγουμένῳ ᾧ φρόνησις θαυμαστὴ ὑπάρχει; Καὶ γὰρ εὐλόγον ἐνταῦθα ὄντας τούτῳ ὁμοιοῦσθαι. ἢ ἡ

πρῶτον μὲν ἀμφισβητήσιμον, εἰ καὶ τούτῳ ὑπάρχουσι πᾶσαι· οἷον σώφρονι ἀνδρείῳ εἶναι, ὧ μήτε τι δεινόν ἐστίν· οὐδὲν γὰρ ἔξωθεν· μήτε προσιὸν ἠδὺ οὗ καὶ ἐπιθυμία ἂν γένοιτο μὴ παρόντος, ἴν' ἔχη ἢ ἔλη. Εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ἐν ὀρέξει ἐστὶ τῶν νοητῶν ὧν καὶ αἱ ἡμέτεραι, δῆλον ὅτι καὶ ἡμῖν ἐκεῖθεν ὁ κόσμος καὶ αἱ ἀρεταί. Ἐὰρ οὖν ἐκεῖνο ταύτας ἔχει; Ἡ οὐκ εὐλόγον τάς γε πολιτικὰς λεγομένας ἀρετὰς ἔχειν, φρόνησιν μὲν περὶ τὸ λογιζόμενον, ἀνδρίαν δὲ περὶ τὸ θυμούμενον, σωφροσύνην δὲ ἐν ὁμολογίᾳ τινὶ καὶ συμφωνίᾳ ἐπιθυμητικοῦ πρὸς λογισμόν, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκάστου τούτων ὁμοῦ οἰκαιοπραγίαν ἀρχῆς πέρι καὶ τοῦ ἀρχεσθαι. Ἐὰρ οὖν οὐ κατὰ τὰς πολιτικὰς ὁμοιούμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὰς μείζους τῶ αὐτῶ ὀνόματι χρωμένας; Ἄλλ' εἰ κατ' ἄλλας, κατὰ τὰς πολιτικὰς ὅλως οὐ; Ἡ ἄλογον μὴδ' ὀπωσοῦν ὁμοιοῦσθαι κατὰ ταύτας — τούτους γοῦν καὶ θεῖους ἢ φήμη λέγει καὶ λεκτέον ἀμηγέπη ὁμοιωσθαι — κατὰ δὲ τὰς μείζους τὴν ὁμοίωσιν εἶναι. Ἄλλ' ἐκατέρως γε συμβαίνει ἀρετὰς ἔχειν καὶ εἰ μὴ τοιαύτας. Εἰ οὖν τις συγχωρεῖ, καὶ εἰ μὴ τοιαύτας ὁμοιοῦσθαι δύνασθαι, ἄλλως ἡμῶν ἐχόντων πρὸς ἄλλας, οὐδὲν κωλύει, καὶ μὴ πρὸς ἀρετὰς ὁμοιουμένων, ἡμᾶς ταῖς αὐτῶν ἀρεταῖς ὁμοιοῦσθαι τῶ μὴ ἀρετὴν κεκτημένῳ. Καὶ πῶς; Ἐνδε· εἴ τι θερμότητος παρουσία θερμαίνεται,

ἀνάγκη καὶ ὄφεν ἢ θερμότης ἐλήλυθε
θερμαίνεσθαι; Καὶ εἴ τι πυρὸς παρουσία θερμόν
ἐστίν, ἀνάγκη καὶ τὸ πῦρ αὐτὸ πυρὸς παρουσία
θερμαίνεσθαι; Ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸ πρότερον
εἴποι ἂν τις καὶ ἐν τῷ πῦρ εἶναι θερμότητα,
ἀλλὰ σύμφυτον, ὥστε τὸν λόγον ποιεῖν τῇ
ἀναλογία ἐπόμενον ἐπακτὸν μὲν τῇ ψυχῇ τὴν
ἀρετὴν, ἐκείνῳ δέ, ὄφεν μιμησαμένη ἔχει,
σύμφυτον· πρὸς δὲ τὸν ἐκ τοῦ πυρὸς λόγον τὸ
ἐκεῖνον ἀρετὴν εἶναι· ἀρετῆς δὲ ἀξιούμεν εἶναι
μείζονα. Ἀλλ' εἰ μὲν οὖν μεταλαμβάνει ψυχὴ
τὸ αὐτὸ ἦν τῷ ἀφ' οὗ, οὕτως ἔδει λέγειν· νῦν
δὲ ἕτερον μὲν ἐκεῖνο, ἕτερον δὲ τοῦτο. Οὐδὲ γὰρ
οἰκία ἢ αἰσθητὴ τὸ αὐτὸ τῇ νοητῇ, καίτοι
ὡμοίωται· καὶ τάξεως δὲ καὶ κόσμου
μεταλαμβάνει ἢ οἰκία ἢ αἰσθητὴ κακεῖ ἐν τῷ
λόγῳ οὐκ ἔστι τάξις οὐδὲ κόσμος οὐδὲ
συμμετρία. Οὕτως οὖν κόσμου καὶ τάξεως καὶ
ὁμολογίας μεταλαμβάνοντες ἐκεῖθεν καὶ τούτων
όντων τῆς ἀρετῆς ἐνθάδε, οὐ δεομένων δὲ τῶν
ἐκεῖ ὁμολογίας οὐδὲ κόσμου οὐδὲ τάξεως, οὐδ'
ἂν ἀρετῆς εἴη χρεια, καὶ ὁμοιούμεθα οὐδὲν
ἧττον τοῖς ἐκεῖ δι' ἀρετῆς παρουσίαν. Πρὸς μὲν
οὖν τὸ μὴ ἀναγκαῖον κακεῖ ἀρετὴν εἶναι,
ἐπεὶπερ ἡμεῖς ἀρετῇ ὁμοιούμεθα, ταυτί· δεῖ δὲ
πειθῶ ἐπάγειν τῷ λόγῳ μὴ μένοντας ἐπὶ τῆς
βίας.

Πρῶτον τοίνυν τὰς ἀρετὰς ληπτέον καθ' ἅς

φαμεν ὁμοιοῦσθαι, ἴν' αὖ τὸ αὐτὸ εὖρωμεν ὃ παρ' ἡμῖν μὲν μίμημα ὃν ἀρετὴ ἐστίν, ἐκεῖ δὲ οἷον ἀρχέτυπον ὃν οὐκ ἀρετὴ, ἐπισημηνάμενοι ὡς ἢ ὁμοίωσις διττὴ· καὶ ἢ μὲν τις ταῦτόν ἐν τοῖς ὁμοίοις ἀπαιτεῖ, ὅσα ἐπίσης ὁμοίωται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ· ἐν οἷς δὲ τὸ μὲν ὁμοίωται πρὸς ἕτερον, τὸ δὲ ἕτερόν ἐστι πρῶτον, οὐκ ἀντιστρέφον πρὸς ἐκεῖνο οὐδὲ ὅμοιον αὐτοῦ λεγόμενον, ἐνταῦθα τὴν ὁμοίωσιν ἄλλον τρόπον ληπτέον οὐ ταῦτόν εἶδος ἀπαιτοῦντας, ἀλλὰ μᾶλλον ἕτερον, εἶπερ κατὰ τὸν ἕτερον τρόπον ὁμοίωται. Τί ποτε οὖν ἐστίν ἢ ἀρετὴ ἢ τε σύμπασα καὶ ἐκάστη; Σαφέστερος δὲ ὁ λόγος ἔσται ἐφ' ἐκάστης· οὕτω γὰρ καὶ ὃ τι κοινόν, καθ' ὃ ἀρεταὶ πᾶσαι, δῆλον ῥαδίως ἔσται. Αἱ μὲν τοίνυν πολιτικαὶ ἀρεταί, ἃς ἄνω που εἵπομεν, κατακοσμοῦσι μὲν ὄντως καὶ ἀμείνους ποιοῦσιν ὀρίζουσαι καὶ μετροῦσαι τὰς ἐπιθυμίας καὶ ὅλως τὰ πάθη μετροῦσαι καὶ ψευδεῖς δόξας ἀφαιροῦσαι τῷ ὅλως ἀμείνουνι καὶ τῷ ὀρίσθαι καὶ τῶν ἀμέτρων καὶ ἀορίστων ἔξω εἶναι κατὰ τὸ μεμετροημένον· καὶ αὐταὶ ὀρισθεῖσαι, ἧ μέτρα γε ἐν ὕλῃ τῇ ψυχῇ, ὁμοίωνται τῷ ἐκεῖ μέτρῳ καὶ ἔχουσιν ἴχνος τοῦ ἐκεῖ ἀρίστου. Τὸ μὲν γὰρ πάντῃ ἀμέτρον ὕλη ὃν πάντῃ ἀνωμοίωται καθ' ὅσον δὲ μεταλαμβάνει εἶδους, κατὰ τοσοῦτον ὁμοιοῦται ἀνειδέῳ ἐκείνῳ ὄντι. Μᾶλλον δὲ τὰ ἐγγύς μεταλαμβάνει· ψυχὴ δὲ ἐγγυτέρω σώματος καὶ συγγενέστερον· ταύτῃ καὶ πλέον

μεταλαμ βάνει, ὥστε καὶ ἕξαπατᾶν θεὸς φαντασθεῖσα, μὴ τὸ πᾶν θεοῦ τοῦτο ἦ. Οὕτω μὲν οὖν οὗτοι ὁμοιοῦνται.

Ἄλλ' ἐπεὶ τὴν ὁμοίωσιν ἄλλην ὑποφαίνει ὡς τῆς μείζονος ἀρετῆς οὔσαν, περὶ ἐκείνης λεκτέον· ἐν ᾧ καὶ σαφέστερον ἔσται μᾶλλον καὶ τῆς πολιτικῆς ἢ οὐσία, καὶ ἥτις ἢ μείζων κατὰ τὴν οὐσίαν, καὶ ὅλως, ὅτι ἔστι παρὰ τὴν πολιτικὴν ἕτέρα. Λέγων δὴ ὁ Πλάτων τὴν ὁμοίωσιν τὴν πρὸς τὸν θεὸν φυγὴν τῶν ἐντεῦθεν εἶναι, καὶ ταῖς ἀρεταῖς ταῖς ἐν πολιτείᾳ οὐ τὸ ἀπλῶς διδούς, ἀλλὰ προστιθεῖς πολιτικὰς γε, καὶ ἀλλαχοῦ καθάρσεις λέγων ἀπάσας δῆλός τε ἔστι διττὰς τιθεῖς καὶ τὴν ὁμοίωσιν οὐ κατὰ τὴν πολιτικὴν τιθεῖς. Πῶς οὖν λέγομεν ταύτας καθάρσεις καὶ πῶς καθαρθέντες μάλιστα ὁμοιοῦμεθα; Ἡ ἐπειδὴ κακὴ μὲν ἔστιν ἢ ψυχὴ συμπεφυρμένη τῷ σώματι καὶ ὁμοπαθῆς γινομένη αὐτῷ καὶ πάντα συνδοξάζουσα, εἴη ἂν ἀγαθὴ καὶ ἀρετὴν ἔχουσα, εἰ μήτε συνδοξάζοι, ἀλλὰ μόνη ἐνεργοῖ — ὅπερ ἔστι νοεῖν τε καὶ φρονεῖν — μήτε ὁμοπαθῆς εἴη — ὅπερ ἔστι σωφρονεῖν — μήτε φοβοῖτο ἀφισταμένη τοῦ σώματος — ὅπερ ἔστιν ἀνδρίζεσθαι — ἠγοῖτο δὲ λόγος καὶ νοῦς, τὰ δὲ μὴ ἀντιτείνουσι — δικαιοσύνη δ' ἂν εἴη τοῦτο. Τὴν δὴ τοιαύτην διάθεσιν τῆς ψυχῆς καθ' ἣν νοεῖ τε καὶ ἀπαθῆς οὕτως ἔστιν, εἴ τις ὁμοίωσιν

λέγοι πρὸς Θεόν, οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι· καθαρὸν γὰρ καὶ τὸ Θεῖον καὶ ἡ ἐνέργεια τοιαύτη, ὡς τὸ μιμούμενον ἔχειν φρόνησιν. Τί οὖν οὐ κἀκεῖνο οὕτω διάκειται; Ἡ οὐδὲ διάκειται, ψυχῆς δὲ ἡ διάθεσις. Νοεῖ τε ἡ ψυχὴ ἄλλως· τῶν δὲ ἐκεῖ τὸ μὲν ἑτέρως, τὸ δὲ οὐδὲ ὅλως. Πάλιν οὖν τὸ νοεῖν ὁμώνυμον; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ τὸ μὲν πρώτως, τὸ δὲ παρ' ἐκείνου ἑτέρως. Ὡς γὰρ ὁ ἐν φωνῇ λόγος μίμημα τοῦ ἐν ψυχῇ, οὕτω καὶ ὁ ἐν ψυχῇ μίμημα τοῦ ἐν ἑτέρῳ. Ὡς οὖν μεμερισμένος ὁ ἐν προφορᾷ πρὸς τὸν ἐν ψυχῇ, οὕτω καὶ ὁ ἐν ψυχῇ ἐρμηνεὺς ὢν ἐκείνου πρὸς τὸ πρὸ αὐτοῦ. Ἡ δὲ ἀρετὴ ψυχῆς· νοῦ δὲ οὐκ ἔστιν οὐδὲ τοῦ ἐπέκεινα.

Ζητητέον δέ, εἰ ἡ κάθαρσις ταῦτόν τῆ τοιαύτη ἀρετῇ, ἢ προηγεῖται μὲν ἡ κάθαρσις, ἔπεται δὲ ἡ ἀρετὴ, καὶ πότερον ἐν τῷ καθαιρέσθαι ἢ ἀρετῇ ἢ ἐν τῷ κεκαθάρθαι. Ἀτελεστέρα τῆς ἐν τῷ κεκαθάρθαι ἢ ἐν τῷ καθαιρέσθαι· τὸ γὰρ κεκαθάρθαι οἷον τέλος ἤδη. Ἀλλὰ τὸ κεκαθάρθαι ἀφαίρεσις ἀλλοτρίου παντός, τὸ δὲ ἀγαθὸν ἕτερον αὐτοῦ. Ἡ, εἰ πρὸ τῆς ἀκαθαρσίας ἀγαθὸν ἦν, ἡ κάθαρσις ἀρκεῖ· ἀλλ' ἀρκέσει μὲν ἡ κάθαρσις, τὸ δὲ καταλειπόμενον ἔσται τὸ ἀγαθόν, οὐχ ἡ κάθαρσις. Καὶ τί τὸ καταλειπόμενον ἔστι, ζητητέον· ἴσως γὰρ οὐδὲ τὸ ἀγαθὸν ἦν ἡ φύσις ἢ καταλειπομένη· οὐ γὰρ ἂν ἐγένετο ἐν κακῷ.

Ἐὰρ οὖν ἀγαθοειδῆ λεκτέον; Ἡ οὐχ ἱκανὴν πρὸς τὸ μένειν ἐν τῷ ὄντως ἀγαθῷ· πέφυκε γὰρ ἐπ' ἄμφω. Τὸ οὖν ἀγαθὸν αὐτῆς τὸ συνεῖναι τῷ συγγενεῖ, τὸ δὲ κακὸν τὸ τοῖς ἐναντίοις. Δεῖ οὖν καθηραμένην συνεῖναι. Συνέσται δὲ ἐπιστραφεῖσα. Ἐὰρ οὖν μετὰ τὴν κάθαρσιν ἐπιστρέφεται; Ἡ μετὰ τὴν κάθαρσιν ἐπέστραπται. Τοῦτ' οὖν ἢ ἀρετὴ αὐτῆς; Ἡ τὸ γινόμενον αὐτῆ ἐκ τῆς ἐπιστροφῆς. Τί οὖν τοῦτο; Θεὰ καὶ τύπος τοῦ ὀφθέντος ἐντεθεῖς καὶ ἐνεργῶν, ὡς ἢ ὄψις περὶ τὸ ὀρώμενον. Οὐκ ἄρα εἶχεν αὐτὰ οὐδ' ἀναμιμνήσκειται; Ἡ εἶχεν οὐκ ἐνεργοῦντα, ἀλλὰ ἀποκείμενα ἀφώτιστα· ἵνα δὲ φωτισθῆ καὶ τότε γνῶ αὐτὰ ἐνόντα, δεῖ προσβαλεῖν τῷ φωτίζοντι. Εἶχε δὲ οὐκ αὐτά, ἀλλὰ τύπους· δεῖ οὖν τὸν τύπον τοῖς ἀληθινοῖς, ὧν καὶ οἱ τύποι, ἐφαρμόσαι. Τάχα δὲ καὶ οὕτω λέγεται ἔχειν, ὅτι ὁ νοῦς οὐκ ἀλλότριος καὶ μάλιστα δὲ οὐκ ἀλλότριος, ὅταν πρὸς αὐτὸν βλέπη· εἰ δὲ μή, καὶ παρῶν ἀλλότριος. Ἐπεὶ κὰν C ταῖς ἐπιστήμαις· ἐὰν μηδ' ὅλως ἐνεργῶμεν κατ' αὐτάς, ἀλλότριαι.

Ἄλλ' ἐπὶ πόσον ἢ κάθαρσις λεκτέον· οὕτω γὰρ καὶ ἢ ὁμοίωσις τίνι θεῷ φανερὰ καὶ ἢ ταυτότης τίνι θεῷ. Τοῦτο δὲ ἐστὶ μάλιστα ζητεῖν θυμὸν πῶς καὶ ἐπιθυμίαν καὶ τᾶλλα πάντα, λύπην καὶ τὰ συγγενῆ, καὶ τὸ χωρίζειν ἀπὸ σώματος ἐπὶ πόσον δυνατόν. Ἀπὸ μὲν δὴ

σώματος ἴσως μὲν καὶ τοῖς οἷον τόποις
συνάγουσαν πρὸς ἑαυτήν, πάντως μὴν ἀπαθῶς
ἔχουσαν καὶ τὰς ἀναγκαίας τῶν ἡδονῶν
αἰσθήσεις μόνον ποιουμένην καὶ ἰατρεύσεις καὶ
ἀπαλλαγὰς πόνων, ἵνα μὴ ἐνοχλοῖτο, τὰς δὲ
ἀλγηδόνας ἀφαιροῦσαν καί, εἰ μὴ οἷόν τε,
πράως φέρουσαν καὶ ἐλάττους τιθεῖσαν τῷ μὴ
συμπάσχειν· τὸν δὲ θυμὸν ὅσον οἷόν τε
ἀφαιροῦσαν καί, εἰ δυνατόν, πάντα, εἰ δὲ μὴ,
μὴ γοῦν αὐτὴν συνοργιζομένην, ἀλλ' ἄλλου
εἶναι τὸ ἀπροαίρετον, τὸ δὲ ἀπροαίρετον ὀλίγον
εἶναι καὶ ἀσθενές· τὸν δὲ φόβον πάντα· περὶ
οὐδενὸς γὰρ φοβήσεται — τὸ δὲ ἀπροαίρετον καὶ
ἐνταῦθα — πλήν γ' ἐν νουθετήσει. Ἐπιθυμίαν
δέ; Ὅτι μὲν μηδενὸς φαύλου, δῆλον· σίτων δὲ
καὶ ποτῶν πρὸς ἄνεσιν οὐκ αὐτὴ ἔξει· οὐδὲ τῶν
ἀφροδισίων δέ· εἰ δ' ἄρα, φυσικῶν, οἶμαι, καὶ
οὐδὲ τὸ ἀπροαίρετον ἔχουσαν· εἰ δ' ἄρα, ὅσον
μετὰ φαντασίας προτυποῦς καὶ ταύτης. Ὅλως
δὲ αὕτη μὲν πάντων τούτων καθαρὰ ἔσται καὶ
τὸ ἄλογον δὲ βουλήσεται καὶ αὐτὸ καθαρὸν
ποιῆσαι, ὥστε μηδὲ πλήττεσθαι· εἰ δ' ἄρα, μὴ
σφόδρα, ἀλλ' ὀλίγας τὰς πληγὰς αὐτοῦ εἶναι
καὶ εὐθὺς λυομένας τῇ γειτονήσει. ὥσπερ εἴ τις
σοφῶ γειτονῶν ἀπολαύει τῆς τοῦ σοφοῦ
γειτνιάσεως ἢ ὅμοιος γενόμενος ἢ αἰδούμενος,
ὡς μηδὲν τολμᾶν ποιεῖν ὧν ὁ ἀγαθὸς οὐ θέλει.
Οὐκ οὖν ἔσται μάχη· ἀρκεῖ γὰρ παρῶν ὁ λόγος,
ὄν τὸ χεῖρον αἰδέσεται, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ

χειρόν δυσχερᾶναι, ἐάν τι ὄλως κινηθῆ, ὅτι μὴ ἡσυχίαν ἦγε παρόντος τοῦ δεσπότη, καὶ ἀσθένειαν αὐτῷ ἐπιτιμῆσαι.

Ἔστι μὲν οὖν οὐδὲν τῶν τοιούτων ἁμαρτία, ἀλλὰ κατόρθωσις ἀνθρώπων· ἀλλ' ἡ σπουδὴ οὐκ ἔξω ἁμαρτίας εἶναι, ἀλλὰ θεὸν εἶναι. Εἰ μὲν οὖν τι τῶν τοιούτων ἀπροαίρετον γίνοιτο, θεὸς ἂν εἶη ὁ τοιοῦτος καὶ δαίμων διπλοῦς ὢν, μᾶλλον δὲ ἔχων σὺν αὐτῷ ἄλλον ἄλλην ἀρετὴν ἔχοντα· εἰ δὲ μηδέν, θεὸς μόνον· θεὸς δὲ τῶν ἐπομένων τῷ πρώτῳ. Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐστὶν ὃς ἦλθεν ἐκεῖθεν καὶ τὸ καθ' αὐτόν, εἰ γένοιτο οἷος ἦλθεν, ἐκεῖ ἐστὶν· ὧ δὲ συνωκίσθη ἐνθάδε ἡκων, καὶ τοῦτον αὐτῷ ὁμοιώσει κατὰ δύναμιν τὴν ἐκείνου, ὥστε, εἰ δυνατόν, ἀπληκτον εἶναι ἢ ἀπρακτόν γε τῶν μὴ δοκούντων τῷ δεσπότη. Τίς οὖν ἐκάστη ἀρετὴ τῷ τοιούτῳ; Ἡ σοφία μὲν καὶ φρόνησις ἐν θεωρίᾳ ὧν νοῦς ἔχει· νοῦς δὲ τῆ ἐπαφῆς. Διττὴ δὲ ἐκατέρα, ἡ μὲν ἐν νῶ οὔσα, ἡ δὲ ἐν ψυχῇ. Κακεῖ μὲν οὐκ ἀρετὴ, ἐν δὲ ψυχῇ ἀρετὴ. Ἐκεῖ οὖν τί; Ἐνέργεια αὐτοῦ καὶ ὅ ἐστιν· ἐνταῦθα δὲ τὸ ἐν ἄλλῳ ἐκεῖθεν ἀρετὴ. Οὐδὲ γὰρ αὐτοδικαιοσύνη καὶ ἐκάστη ἀρετὴ, ἀλλ' οἷον παράδειγμα· τὸ δὲ ἀπ' αὐτῆς ἐν ψυχῇ ἀρετὴ. Τινὸς γὰρ ἡ ἀρετὴ· αὐτοῦ δὲ ἕκαστον αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ ἄλλου τινός. Δικαιοσύνη δὲ εἶπερ οἰκειοπραγία, ἄρα αἰεὶ ἐν πλήθει μερῶν; Ἡ ἡ μὲν ἐν πλήθει, ὅταν πολλὰ ἦ τὰ

μέρη, ἢ δὲ ὄλως οἰκειοπραγία, κὰν ἑνὸς ἦ. Ἡ γοῦν ἀληθῆς αὐτοδικαιοσύνη ἑνὸς πρὸς αὐτό, ἐν ᾧ οὐκ ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο· ὥστε καὶ τῇ ψυχῇ δικαιοσύνη ἢ μείζων τὸ πρὸς νοῦν ἐνεργεῖν, τὸ δὲ σωφρονεῖν ἢ εἴσω πρὸς νοῦν στροφή, ἢ δὲ ἀνδρία ἀπάθεια καθ' ὁμοίωσιν τοῦ πρὸς ὃ βλέπει ἀπαθὲς ὄν τὴν φύσιν, αὐτὴ δὲ ἐξ ἀρετῆς, ἵνα μὴ συμπαθῇ τῷ χείρονι συνοίκῳ.

Ἄντακολουθοῦσι τοίνυν ἀλλήλαις καὶ αὗται αἱ ἀρεταὶ ἐν ψυχῇ, ὥσπερ κακεῖ τὰ πρὸ τῆς ἀρετῆς αἱ ἐν νῶ ὥσπερ παραδείγματα. Καὶ γὰρ ἢ νόησις ἐκεῖ ἐπιστήμη καὶ σοφία, τὸ δὲ πρὸς αὐτὸν ἢ σωφροσύνη, τὸ δὲ οἰκεῖον ἔργον ἢ οἰκειοπραγία, τὸ δὲ οἶον ἀνδρία ἢ αὐλότης καὶ τὸ ἐφ' αὐτοῦ μένειν καθαρὸν. Ἐν ψυχῇ τοίνυν πρὸς νοῦν ἢ ὄρασις σοφία καὶ φρόνησις, ἀρεταὶ αὐτῆς· οὐ γὰρ αὐτὴ ταῦτα, ὥσπερ ἐκεῖ. Καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως ἀκολουθεῖ· καὶ τῇ καθάρσει δέ, εἴπερ πᾶσαι καθάρσεις κατὰ τὸ κεκαθάρθαι, ἀνάγκη πάσας· ἢ οὐδεμία τελεία. Καὶ ὁ μὲν ἔχων τὰς μείζους καὶ τὰς ἐλάττους ἐξ ἀνάγκης δυνάμει, ὁ δὲ τὰς ἐλάττους οὐκ ἀναγκαίως ἔχει ἐκείνας. Ὁ μὲν δὴ προηγούμενος τοῦ σπουδαίου βίος οὗτος. Πότερα δὲ ἐνεργεῖα ἔχει καὶ τὰς ἐλάττους ὁ τὰς μείζους ἢ ἄλλον τρόπον, σκεπτέον καθ' ἑκάστην· οἶον φρόνησιν· εἰ γὰρ ἄλλαις ἀρχαῖς χρήσεται, πῶς ἔτι ἐκείνη μένει κὰν εἰ μὴ

ἐνεργοῦσα; Καὶ εἰ ἢ μὲν φύσει τοσόνδε, ἢ δὲ τοσόνδε, καὶ ἢ σωφροσύνη ἐκείνη μετροῦσα, ἢ δὲ ὅλως ἀναιροῦσα; Ταῦτόν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅλως τῆς φρονήσεως κινηθείσης. Ἡ εἰδήσει γε αὐτὰς καὶ ὅσον παρ' αὐτῶν ἔξει; τάχα δὲ ποτε περιστατικῶς ἐνεργήσει κατὰ τινος αὐτῶν. Ἐπὶ μείζους δὲ ἀρχὰς ἤκων καὶ ἄλλα μέτρα κατ' ἐκεῖνα πράξει· οἷον τὸ σωφρονεῖν οὐκ ἐν μέτρῳ ἐκείνῳ τιθεῖς, ἀλλ' ὅλως κατὰ τὸ δυνατὸν χωρίζων καὶ ὅλως ζῶν οὐχὶ τὸν ἀνθρώπου βίον τὸν τοῦ ἀγαθοῦ, ὃν ἀξιοῖ ἢ πολιτικὴ ἀρετὴ, ἀλλὰ τοῦτον μὲν καταλιπὼν, ἄλλον δὲ ἐλόμενος τὸν τῶν θεῶν· πρὸς γὰρ τούτους, οὐ πρὸς ἀνθρώπους ἀγαθοὺς ἢ ὁμοίωσις. Ὅμοίωσις δὲ ἢ μὲν πρὸς τούτους, ὡς εἰκὼν εἰκόνι ὁμοίωται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἑκατέρα. Ἡ δὲ πρὸς ἄλλον ὡς πρὸς παράδειγμα.

3

Τίς τέχνη ἢ μέθοδος ἢ ἐπιτήδευσις ἡμᾶς οἱ δεῖ πορευθῆναι ἀνάγει; Ὅπου μὲν οὖν δεῖ ἐλθεῖν, ὡς ἐπὶ τὰγαθὸν καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν πρώτην, κείσθω διωμολογημένον καὶ διὰ πολλῶν δεδειγμένον· καὶ δὴ καὶ δι' ὧν τοῦτο ἐδείκνυτο, ἀναγωγὴ τις ἦν. Τίνα δὲ δεῖ εἶναι τὸν ἀναχθισόμενον; Ἄρα γε τὸν πάντα ἢ τὸν πλεῖστά φησιν ἰδόντα, ὃς ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει

εἰς γονὴν ἀνδρὸς ἐσομένου φιλοσόφου μουσικοῦ
τινος ἢ ἐρωτικοῦ; Ὁ μὲν δὴ φιλόσοφος τὴν
φύσιν καὶ ὁ μουσικὸς καὶ ὁ ἐρωτικὸς ἀνακτέει.
Τίς οὖν ὁ τρόπος; Ἐὰν γὰρ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς
ἅπασιν τούτοις, ἢ καθ' ἓνα εἷς τις; Ἔστι μὲν
οὖν ἢ πορεία διττὴ πᾶσιν ἢ ἀναβαίνουσιν ἢ
ἄνω ἐλθοῦσιν· ἢ μὲν γὰρ προτέρα ἀπὸ τῶν
κάτω, ἢ δὲ γε δευτέρα, οἷς ἤδη ἐν τῷ νοητῷ
γενομένοις καὶ οἷον ἴχνος θείσιν ἐκεῖ πορεύεσθαι
ἀνάγκη, ἕως ἂν εἰς τὸ ἔσχατον τοῦ τόπου
ἀφίκωνται, ὃ δὴ τέλος τῆς πορείας ὃν τυγχάνει,
ὅταν τις ἐπ' ἄκρῳ γένηται τῷ νοητῷ. Ἀλλ' ἢ
μὲν περιμενέτω, περὶ δὲ τῆς ἀναγωγῆς
πρότερον πειρατέον λέγειν. Πρῶτον δὴ
διασταλτέον τοὺς ἀνδρας τούτους ἡμῖν
ἀρξάμενους ἀπὸ τοῦ μουσικοῦ ὅστις ἐστὶ
λέγοντας τὴν φύσιν. Θετέον δὴ αὐτὸν εὐκίνητον
καὶ ἐπτοημένον μὲν πρὸς τὸ καλόν,
ἀδυνατώτερον δὲ παρ' αὐτοῦ κινεῖσθαι, ἔτοιμον
δὲ ἐκ τῶν τυχόντων οἷον ἐκτύπων, ὥσπερ οἱ
δειλοὶ πρὸς τοὺς ψόφους, οὕτω καὶ τοῦτον πρὸς
τοὺς φθόγγους καὶ τὸ καλὸν τὸ ἐν τούτοις
ἔτοιμον, φεύγοντα δὲ αἰεὶ τὸ ἀνάρμοστον καὶ τὸ
μὴ ἐν ἐν τοῖς ἀδομένοις καὶ ἐν τοῖς ῥυθμοῖς καὶ
τὸ εὐρυθμον καὶ τὸ εὐσχημον

διώκειν. Μετὰ τοίνυν τοὺς αἰσθητοὺς τούτους
φθόγγους καὶ ῥυθμοὺς καὶ σχήματα οὕτως
ἀκτέον· χωρίζοντα τὴν ὕλην ἐφ' ᾧ αἱ
ἀναλογίαι καὶ οἱ λόγοι εἰς τὸ κάλλος τὸ ἐπ'

αὐτοῖς ἀκτέον καὶ διδακτέον, ὡς περὶ ἃ ἐπτόητο ἐκεῖνα ἦν, ἢ νοητὴ ἁρμονία καὶ τὸ ἐν ταύτῃ καλὸν καὶ ὅλως τὸ καλόν, οὐ τό τι καλὸν μόνον, καὶ λόγους τοὺς φιλοσοφίας ἐνθετέον· ἀφ' ὧν εἰς πίστιν ἀκτέον ὧν ἀγνοεῖ ἔχων. Τίνες δὲ οἱ λόγοι, ὕστερον.

Ὁ δὲ ἐρωτικός, εἰς ὃν μεταπέσοι ἂν καὶ ὁ μουσικὸς καὶ μεταπεσῶν ἢ μένοι ἂν ἢ παρέλθοι, μνημονικός ἐστὶ πῶς κάλλους· χωρὶς δὲ ὃν ἀδυνατεῖ καταμαθεῖν, πληττόμενος δὲ ὑπὸ τῶν ἐν ὄψει καλῶν περὶ αὐτὰ ἐπτόηται. Διδακτέον οὖν αὐτὸν μὴ περὶ ἐν σῶμα πεσόντα ἐπτοῆσθαι, ἀλλ' ἐπὶ πάντα ἀκτέον τῷ λόγῳ σώματα δεικνύντα τὸ ἐν πᾶσι ταῦτόν καὶ ὅτι ἕτερον τῶν σωμάτων καὶ ὅτι ἄλλοθεν λεκτέον καὶ ὅτι ἐν ἄλλοις μᾶλλον, οἷον ἐπιτηδεύματα καλὰ καὶ νόμους καλοὺς δεικνύντα — ἐν ἀσωμάτοις γὰρ ὁ ἐθισμὸς τοῦ ἐρασμίου ἤδη — καὶ ὅτι καὶ ἐν τέχναις καὶ ἐν ἐπιστήμαις καὶ ἐν ἀρεταῖς. Εἶτα ἐν ποιητέον καὶ διδακτέον, ὅπως ἐγγίνονται. Ἀπὸ δὲ τῶν ἀρετῶν ἤδη ἀναβαίνειν ἐπὶ νοῦν, ἐπὶ τὸ ὄν· κακεῖ βαδιστέον τὴν ἄνω πορείαν.

Ὁ δὲ φιλόσοφος τὴν φύσιν ἔτοιμος οὗτος καὶ οἷον ἐπτερωμένος καὶ οὐ δεόμενος χωρίσεως, ὥσπερ οἱ ἄλλοι οὔτοι, κεκινημένος πρὸς τὸ ἄνω, ἀπορῶν δὲ τοῦ δεικνύντος δεῖται μόνον. Δεικτέον

οὖν καὶ λυτέον βουλόμενον καὶ αὐτὸν τῇ φύσει καὶ πάλαι λελυμένον. Τὰ μὲν δὴ μαθήματα δοτέον πρὸς συνεθισμόν κατανοήσεως καὶ πίστεως ἀσωμάτου — καὶ γὰρ ῥάδιον δέξεται φιλομαθῆς ὢν — καὶ φύσει ἐνάρετον πρὸς τελείωσιν ἀρετῶν ἀκτέον καὶ μετὰ τὰ μαθήματα λόγους διαλεκτικῆς δοτέον καὶ ὅλως διαλεκτικὸν ποιητέον.

Τίς δὲ ἡ διαλεκτική, ἣν δεῖ καὶ τοῖς προτέροις παραδιδόναι; Ἔστι μὲν δὴ ἡ λόγῳ περὶ ἐκάστου δυναμένη ἕξις εἰπεῖν τί τε ἕκαστον καὶ τί ἄλλων διαφέρει καὶ τίς ἡ κοινότης· ἐν οἷς ἐστὶ καὶ ποῦ τούτων ἕκαστον καὶ εἰ ἔστιν ὃ ἐστὶ καὶ τὰ ὄντα ὅποσα καὶ τὰ μὴ ὄντα αὖ, ἕτερα δὲ ὄντων. Αὕτη καὶ περὶ ἀγαθοῦ διαλέγεται καὶ περὶ μὴ ἀγαθοῦ καὶ ὅσα ὑπὸ τὸ ἀγαθὸν καὶ ὅσα ὑπὸ τὸ ἐναντίον καὶ τί τὸ αἰδίου δηλονότι καὶ τὸ μὴ τοιοῦτον, ἐπιστήμη περὶ πάντων, οὐ δόξη. Παύσασα δὲ τῆς περὶ τὸ αἰσθητὸν πλάνης ἐνιδρύει τῷ νοητῷ κἀκεῖ τὴν πραγματείαν ἔχει τὸ ψεῦδος ἀφεῖσα ἐν τῷ λεγομένῳ ἀληθείας πεδίῳ τὴν ψυχὴν τρέφουσα, τῇ διαιρέσει τῇ Πλάτωνος χρωμένη μὲν καὶ εἰς διάκρισιν τῶν εἰδῶν, χρωμένη δὲ καὶ εἰς τὸ τί ἐστὶ, χρωμένη δὲ καὶ ἐπὶ τὰ πρῶτα γένη, καὶ τὰ ἐκ τούτων νοερῶς πλέκουσα, ἕως ἂν διέλθῃ πᾶν τὸ νοητόν, καὶ ἀνάπαλιν ἀναλύουσα, εἰς ὃ ἂν ἐπ' ἀρχὴν ἔλθῃ,

τότε δὲ ἡσυχίαν ἄγουσα, ὡς μέχρι γε τοῦ ἐκεῖ εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ, οὐδὲν ἔτι πολυπραγμονοῦσα εἰς ἐν γενομένη βλέπει, τὴν λεγομένην λογικὴν πραγματείαν περὶ προτάσεων καὶ συλλογισμῶν, ὥσπερ ἂν τὸ εἰδέναι γράφειν, ἄλλη τέχνη δοῦσα· ὧν τινα ἀναγκαῖα καὶ πρὸ τέχνης ἡγουμένη, κρίνουσα δὲ αὐτὰ ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα καὶ τὰ μὲν χρήσιμα αὐτῶν, τὰ δὲ περιττὰ ἡγουμένη καὶ μεθόδου τῆς ταῦτα βουλομένης.

Ἄλλὰ πόθεν τὰς ἀρχὰς ἔχει ἡ ἐπιστήμη αὕτη; Ἡ νοῦς δίδωσιν ἐναργεῖς ἀρχάς, εἴ τις λαβεῖν δύναιτο ψυχῇ· εἶτα τὰ ἐξῆς καὶ συντίθησι καὶ συμπλέκει καὶ διαιρεῖ, ἕως εἰς τέλος νοῦν ἦκη. Ἔστι γὰρ, φησιν, αὕτη τὸ καθαρώτατον νοῦ καὶ φρονήσεως. Ἀνάγκη οὖν τιμιωτάτην οὔσαν ἕξιν τῶν ἐν ἡμῖν περὶ τὸ ὄν καὶ τὸ τιμιώτατον εἶναι, φρόνησιν μὲν περὶ τὸ ὄν, νοῦν δὲ περὶ τὸ ἐπέκεινα τοῦ ὄντος. Τί οὖν; ἡ φιλοσοφία τὸ τιμιώτατον; ἢ ταῦτόν φιλοσοφία καὶ διαλεκτική; Ἡ φιλοσοφίας μέρος τὸ τίμιον. Οὐ γὰρ δὴ οἰητέον ὄργανον τοῦτο εἶναι τοῦ φιλοσόφου· οὐ γὰρ ψιλὰ θεωρήματά ἐστι καὶ κανόνες, ἀλλὰ περὶ πράγματά ἐστι καὶ οἶον ὕλην ἔχει τὰ ὄντα· ὁδῶ μέντοι ἐπ' αὐτὰ χωρεῖ ἅμα τοῖς θεωρήμασι τὰ πράγματα ἔχουσα· τὸ δὲ ψεῦδος καὶ τὸ σόφισμα κατὰ συμβεβηκὸς γινώσκει ἄλλου ποιήσαντος ὡς

ἀλλότριον κρίνουσα τοῖς ἐν αὐτῇ ἀληθείσι τὸ ψεῦδος, γινώσκουσα, ὅταν τις προσαγάγη, ὅ τι παρὰ τὸν κανόνα τοῦ ἀληθοῦς. Περὶ προτάσεως οὖν οὐκ οἶδε — καὶ γὰρ γράμματα — εἰδυῖα δὲ τὸ ἀληθές οἶδεν ὃ καλοῦσι πρότασιν, καὶ καθόλου οἶδε τὰ κινήματα τῆς ψυχῆς, ὃ τε τίθησι καὶ ὃ αἶρει, καὶ εἰ τοῦτο αἶρει ὃ τίθησιν ἢ ἄλλο, καὶ εἰ ἕτερα ἢ ταυτά, προσφερομένων ὥσπερ καὶ ἢ αἴσθησις ἐπιβάλλουσα, ἀκριβολογεῖσθαι δὲ ἕτερα δίδωσι τοῦτο ἀγαπώση.

Μέρος οὖν τὸ τίμιον· ἔχει γὰρ καὶ ἄλλα φιλοσοφία· καὶ γὰρ καὶ περὶ φύσεως θεωρεῖ βοήθειαν παρὰ διαλεκτικῆς λαβοῦσα, ὥσπερ καὶ ἀριθμητικῇ προσχρῶνται αἱ ἄλλαι τέχναι· μᾶλλον μέντοι αὕτη ἐγγύθεν κομίζεται παρὰ τῆς διαλεκτικῆς· καὶ περὶ ἡθῶν ὡσαύτως θεωροῦσα μὲν ἐκεῖθεν, προστιθεῖσα δὲ τὰς ἕξεις καὶ τὰς ἀσκήσεις, ἐξ ὧν προίασιν αἱ ἕξεις. Ἴσχουσι δὲ αἱ λογικαὶ ἕξεις καὶ ὡς ἴδια ἤδη τὰ ἐκεῖθεν· καὶ γὰρ μετὰ τῆς ὕλης τὰ πλεῖστα· καὶ αἱ μὲν ἄλλαι ἀρεταὶ τοὺς λογισμοὺς ἐν τοῖς πάθεσι τοῖς ἰδίοις καὶ ταῖς πράξεσιν, ἢ δὲ φρόνησις ἐπιλογισμὸς τις καὶ τὸ καθόλου μᾶλλον καὶ εἰ ἀντακολουθοῦσι καὶ εἰ δεῖ νῦν ἐπισχεῖν ἢ εἰσαῦθις ἢ ὅλως ἄλλο βέλτιον· ἢ δὲ διαλεκτικὴ καὶ ἢ σοφία ἔτι καθόλου καὶ ἀύλως πάντα εἰς χρῆσιν προφέρει

τῆ φρονήσει. Πότερα δὲ ἔστι τὰ κάτω εἶναι ἄνευ διαλεκτικῆς καὶ σοφίας; Ἡ ἀτελῶς καὶ ἐλλειπόντως. Ἔστι δὲ σοφὸν εἶναι καὶ διαλεκτικὸν οὕτως ἄνευ τούτων; Ἡ οὐδ' ἂν γένοιτο, ἀλλὰ ἢ πρότερον ἢ ἅμα συναύξεται. Καὶ τάχα ἂν φυσικὰς τις ἀρετὰς ἔχοι, ἐξ ὧν αἱ τέλειαι σοφίας γενομένης. Μετὰ τὰς φυσικὰς οὖν ἢ σοφία· εἶτα τελειοῖ τὰ ἡθῆ. Ἡ τῶν φυσικῶν οὐσῶν συναύξεται ἡδὴ ἅμφω καὶ συντελειοῦται; Ἡ προλαβοῦσα ἢ ἑτέρα τὴν ἑτέραν ἐτελείωσεν· ὅπως γὰρ ἢ φυσικὴ ἀρετὴ καὶ ὄμμα ἀτελὲς καὶ ἡθὸς ἔχει, καὶ αἱ ἀρχαὶ τὸ πλεῖστον ἀμφοτέραις, ἀφ' ὧν ἔχομεν.

4

Τὸ εὖ ζῆν καὶ τὸ εὐδαιμονεῖν ἐν τῷ αὐτῷ τιθέμενοι καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἅρα τούτων μεταδώσομεν; Εἰ γὰρ ἔστιν αὐτοῖς ἢ πεφύκασιν ἀνεμποδίστως διεξάγειν, κακεῖνα τί κωλύει ἐν εὐζωίᾳ λέγειν εἶναι; Καὶ γὰρ εἴτε ἐν εὐπαθείᾳ τὴν εὐζωίαν τις θήσεται, εἴτε ἐν ἔργῳ οἰκείῳ τελειομένῳ, κατ' ἅμφω καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ὑπάρξει. Καὶ γὰρ εὐπαθεῖν ἐνδέχοιτο ἂν καὶ ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἔργῳ εἶναι· οἷον καὶ τὰ μουσικὰ τῶν ζώων ὅσα τοῖς τε ἄλλοις εὐπαθεῖ καὶ δὴ καὶ ἄδοντα ἢ πέφυκε καὶ ταύτῃ αἰρετὴν αὐτοῖς τὴν ζωὴν ἔχει. Καὶ τοίνυν καὶ εἰ τέλος τι τὸ εὐδαιμονεῖν τιθέμεθα, ὅπερ ἔστιν ἔσχατον τῆς

ἐν φύσει ὀρέξεως, καὶ ταύτη ἂν αὐτοῖς μεταδοίημεν τοῦ εὐδαιμονεῖν εἰς ἔσχατον ἀφικνουμένων, εἰς ὃ ἐλθοῦσιν ἴσταται ἢ ἐν αὐτοῖς φύσις πᾶσαν ζωὴν αὐτοῖς διεξελοῦσα καὶ πληρώσασα ἐξ ἀρχῆς εἰς τέλος. Εἰ δέ τις δυσχεραίνει τὸ τῆς εὐδαιμονίας καταφέρειν εἰς τὰ ζῶα τὰ ἄλλα — οὕτω γὰρ ἂν καὶ τοῖς ἀτιμοτάτοις αὐτῶν μεταδώσειν· μεταδώσειν δὲ καὶ τοῖς φυτοῖς ζῶσι καὶ αὐτοῖς καὶ ζωὴν ἐξελιττομένην εἰς τέλος ἔχουσι — πρῶτον μὲν ἄτοπος διὰ τί εἶναι οὐ δόξει μὴ ζῆν εἶ τὰ ἄλλα ζῶα λέγων, ὅτι μὴ πολλοῦ ἄξια αὐτῶ δοκεῖ εἶναι; Τοῖς δὲ φυτοῖς οὐκ ἀναγκάζοιτο ἂν διδόναι ὃ τοῖς ἅπασι ζώοις δίδωσιν, ὅτι μὴ αἰσθησις πάρεστιν αὐτοῖς. Εἴη δ' ἂν τις ἴσως καὶ ὁ διδοὺς τοῖς φυτοῖς, εἶπερ καὶ τὸ ζῆν· ζωὴ δὲ ἢ μὲν εἶ ἂν εἴη, ἢ δὲ τούναντίον· οἷον ἔστι καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν εὐπαθεῖν καὶ μὴ, καρπὸν αὖ φέρειν καὶ μὴ φέρειν. Εἰ μὲν οὖν ἡδονὴ τὸ τέλος καὶ ἐν τούτῳ τὸ εἶ ζῆν, ἄτοπος ὁ ἀφαιρούμενος τὰ ἄλλα ζῶα τὸ εἶ ζῆν· καὶ εἰ ἀταραξία δὲ εἴη, ὡσαύτως· καὶ εἰ τὸ κατὰ φύσιν ζῆν δὲ λέγοιτο τὸ εἶ ζῆν εἶναι.

Τοῖς μέντοι φυτοῖς διὰ τὸ μὴ αἰσθάνεσθαι οὐ διδόντες κινδυνεύουσιν οὐδὲ τοῖς ζώοις ἤδη ἅπασι διδόναι. Εἰ μὲν γὰρ τὸ αἰσθάνεσθαι τοῦτο λέγουσι, τὸ τὸ πάθος μὴ λαμβάνειν, δεῖ αὐτὸ ἀγαθὸν εἶναι τὸ πάθος πρὸ τοῦ μὴ

λανθανειν, οἷον τὸ κατὰ φύσιν ἔχειν, κἂν λανθάνῃ, καὶ οἰκειῖον εἶναι, κἂν μήπω γινώσκῃ ὅτι οἰκειῖον καὶ ὅτι ἡδύ· δεῖ γὰρ ἡδὺ εἶναι. Ὡστε ἀγαθοῦ τούτου ὄντος καὶ παρόντος ἤδη ἐστὶν ἐν τῷ εὔ τὸ ἔχον. Ὡστε τί δεῖ τὴν αἴσθησιν προσλαμβάνειν; Εἰ μὴ ἄρα οὐκέτι τῷ γινομένῳ πάθει ἢ καταστάσει τὸ ἀγαθὸν διδόασιν, ἀλλὰ τῇ γνώσει καὶ αἰσθήσει. Ἄλλ' οὕτω γε τὴν αἴσθησιν αὐτὴν τὸ ἀγαθὸν ἐροῦσι καὶ ἐνέργειαν ζωῆς αἰσθητικῆς· ὥστε καὶ ὄπου οὖν ἀντιλαμβανομένοις. Εἰ δὲ ἐξ ἀμφοῖν τὸ ἀγαθὸν λέγουσιν, οἷον αἰσθήσεως τοιούτου, πῶς ἑκατέρου ἀδιαφόρου ὄντος τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἀγαθὸν εἶναι λέγουσιν; Εἰ δὲ ἀγαθὸν μὲν τὸ πάθος, καὶ τὴν τοιάνδε κατάστασιν τὸ εὔ ζῆν, ὅταν γνῶ τις τὸ ἀγαθὸν αὐτῷ παρὸν, ἐρωτητέον αὐτοῦς, εἰ γνοὺς τὸ παρὸν δὴ τοῦτο ὅτι πάρεστιν εὔ ζῆ, ἢ δεῖ γνῶναι οὐ μόνον ὅτι ἡδύ, ἀλλ' ὅτι τοῦτο τὸ ἀγαθόν. Ἄλλ' εἰ ὅτι τοῦτο τὸ ἀγαθόν, οὐκ αἰσθήσεως τοῦτο ἔργον ἤδη, ἀλλ' ἑτέρας μείζονος ἢ κατ' αἴσθησιν δυνάμεως. Οὐ τοίνυν τοῖς ἡδομένοις τὸ εὔ ζῆν ὑπάρξει, ἀλλὰ τῷ γινώσκῃ δυναμένῳ, ὅτι ἡδονὴ τὸ ἀγαθόν. Αἴτιον δὴ τοῦ εὔ ζῆν οὐχ ἡδονὴ ἔσται, ἀλλὰ τὸ κρίνειν δυνάμενον, ὅτι ἡδονὴ ἀγαθόν. Καὶ τὸ μὲν κρῖνον βέλτιον ἢ κατὰ πάθος· λόγος γὰρ ἢ νοῦς· ἡδονὴ δὲ πάθος· οὐδαμοῦ δὲ κρεῖττον ἄλογον λόγου. Πῶς ἂν οὖν ὁ λόγος αὐτὸν ἀφείς ἄλλο θήσεται ἐν τῷ ἐναντίῳ γένει

κείμενον κρείττον εἶναι ἑαυτοῦ; Ἄλλα γὰρ εὐόκασιν, ὅσοι τε τοῖς φυτοῖς οὐ διδόασιν καὶ ὅσοι αἰσθήσει τοιαῦδε τὸ εὔ, λανθάνειν ἑαυτοὺς μεῖζόν τι τὸ εὔ ζῆν ζητοῦντες καὶ ἐν τρανοτέρα ζωῇ τὸ ἄμεινον τιθέντες. Καὶ ὅσοι δὲ ἐν λογικῇ ζωῇ εἶναι λέγουσιν, ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς ζωῇ, οὐδὲ εἰ αἰσθητικῇ εἶη, καλῶς μὲν ἴσως ἂν λέγοιεν. Διὰ τί δὲ οὕτω καὶ περὶ τὸ λογικὸν ζῶον μόνον τὸ εὐδαιμονεῖν τίθενται, ἐρωτᾶν αὐτοὺς προσήκει. Ἄρα γε τὸ λογικὸν προσλαμβάνεται, ὅτι εὐμήχανον μᾶλλον ὁ λόγος καὶ ῥαδίως ἀνιχνεύειν καὶ περιποιεῖν τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν δύναται, ἢ κἂν μὴ δυνατὸς ἢ ἀνιχνεύειν μηδὲ τυγχάνειν; Ἄλλ' εἰ μὲν διὰ τὸ ἀνευρίσκειν μᾶλλον δύνασθαι, ἔσται καὶ τοῖς μὴ λόγον ἔχουσιν, εἰ ἄνευ λόγου φύσει τυγχάνοιεν τῶν πρώτων κατὰ φύσιν, τὸ εὐδαιμονεῖν· καὶ ὑπουργὸς ἂν ὁ λόγος καὶ οὐ δι' αὐτὸν αἰρετὸς γίγνοιτο οὐδ' αὖ ἢ τελείωσις αὐτοῦ, ἣν φάμεν ἀρετὴν εἶναι. Εἰ δὲ φήσετε μὴ διὰ τὰ κατὰ φύσιν πρῶτα ἔχειν τὸ τίμιον, ἀλλὰ δι' αὐτὸν ἀσπαστὸν εἶναι, λεκτέον τί τε ἄλλο ἔργον αὐτοῦ καὶ τίς ἢ φύσις αὐτοῦ καὶ τί τέλειον αὐτὸν ποιεῖ. Ποιεῖν γὰρ δεῖ αὐτὸν τέλειον οὐ τὴν θεωρίαν τὴν περὶ ταῦτα, ἀλλὰ ἄλλο τι τὸ τέλειον αὐτῷ εἶναι καὶ φύσιν ἄλλην εἶναι αὐτῷ καὶ μὴ εἶναι αὐτὸν τούτων τῶν πρώτων κατὰ φύσιν μηδὲ ἐξ ὧν τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν μηδ' ὅλως τούτου τοῦ γένους εἶναι, ἀλλὰ κρείττονα

τούτων ἀπάντων· ἢ πῶς τὸ τίμιον αὐτῷ οὐκ οἶμαι ἔξειν αὐτοὺς λέγειν. Ἄλλ' οὗτοι μὲν, ἕως ἂν κρείττονα εὕρωσι φύσιν τῶν περὶ ἃ νῦν ἴστανται, ἐατέοι ἐνταυθοῖ εἶναι, οὔπερ μένειν ἐθέλουσιν, ἀπόρως ἔχοντες ὅπη τὸ εὖ ζῆν, οἷς δυνατὸν ἐστί τούτων.

Ἡμεῖς δὲ λέγωμεν ἐξ ἀρχῆς τί ποτε τὸ εὐδαιμονεῖν ὑπολαμβάνομεν εἶναι. Τιθέμενοι δὴ τὸ εὐδαιμονεῖν ἐν ζωῇ, εἰ μὲν συνώνυμον τὸ ζῆν ἐποιοῦμεθα, πᾶσι μὲν ἂν τοῖς ζῶσιν ἀπέδομεν δεκτικοῖς εὐδαιμονίας εἶναι, εὖ δὲ ζῆν ἐνεργεῖα ἐκεῖνα, οἷς παρῆν ἐν τι καὶ ταυτόν, οὔ ἐπεφύκει δεκτικὰ πάντα τὰ ζῶα εἶναι, καὶ οὐκ ἂν τῷ μὲν λογικῷ ἔδομεν δύνασθαι τοῦτο, τῷ δὲ ἀλόγῳ οὐκέτι· ζωὴ γὰρ ἦν τὸ κοινόν, ὃ δεκτικὸν τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸ εὐδαιμονεῖν ἔμελλεν εἶναι, εἴπερ ἐν ζωῇ τι τὸ εὐδαιμονεῖν ὑπῆρχεν. Ὅθεν, οἶμαι, καὶ οἱ ἐν λογικῇ ζωῇ λέγοντες τὸ εὐδαιμονεῖν γίνεσθαι οὐκ ἐν τῇ κοινῇ ζωῇ τιθέντες ἠγνόησαν τὸ εὐδαιμονεῖν οὐδὲ ζωὴν ὑποτιθέμενοι. Ποιότητα δὲ τὴν λογικὴν δύναμιν, περὶ ἣν ἡ εὐδαιμονία συνίσταται, ἀναγκάζονται ἂν λέγειν. Ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενον αὐτοῖς λογικὴ ἐστί ζωή· περὶ γὰρ τὸ ὅλον τοῦτο ἡ εὐδαιμονία συνίσταται· ὥστε περὶ ἄλλο εἶδος ζωῆς. Λέγω δὲ οὐχ ὡς ἀντιδιηρημένον τῷ λόγῳ, ἀλλ' ὡς ἡμεῖς φάμεν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον εἶναι. Πολλαχῶς τοίνυν τῆς ζωῆς λεγομένης καὶ τὴν

διαφορὰν ἐχούσης κατὰ τὰ πρῶτα καὶ δεύτερα καὶ ἐφεξῆς καὶ ὁμωνύμως τοῦ ζῆν λεγομένου ἄλλως μὲν τοῦ φυτοῦ, ἄλλως δὲ τοῦ ἀλόγου καὶ τρανότητι καὶ ἀμυδρότητι τὴν διαφορὰν ἐχόντων, ἀνάλογον δηλονότι καὶ τὸ εὔ. Καὶ εἰ εἶδωλον ἄλλο ἄλλου, δηλονότι καὶ τὸ εὔ ὡς εἶδωλον αὖ τοῦ εὔ. Εἰ δὲ ὅτω ἄγαν ὑπάρχει τὸ ζῆν — τοῦτο δὲ ἐστὶν ὃ μηδενὶ τοῦ ζῆν ἐλλείπει — τὸ εὐδαιμονεῖν, μόνω ἂν τῷ ἄγαν ζῶντι τὸ εὐδαιμονεῖν ὑπάρχοι· τούτῳ γὰρ καὶ τὸ ἄριστον, εἴπερ ἐν τοῖς οὖσι τὸ ἄριστον τὸ ὄντως ἐν ζωῇ καὶ ἢ τέλειος ζωῆ· οὕτω γὰρ ἂν οὐδὲ ἐπακτὸν τὸ ἀγαθὸν ὑπάρχοι, οὐδ' ἄλλο τὸ ὑποκείμενον ἀλλαχόθεν γενόμενον παρέξει αὐτὸ ἐν ἀγαθῷ εἶναι. Τί γὰρ τῇ τελείᾳ ζωῇ ἂν προσγένοιτο εἰς τὸ ἀρίστη εἶναι; Εἰ δὲ τις τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν ἐρεῖ, οἰκειὸς μὲν ὁ λόγος ἡμῖν, οὐ μὲν τὸ αἴτιον, ἀλλὰ τὸ ἐνυπάρχον ζητοῦμεν. Ὅτι δ' ἢ τελεία ζωῆ καὶ ἢ ἀληθινῆ καὶ ὄντως ἐν ἐκείνῃ τῇ νοεῖ φύσει, καὶ ὅτι αἱ ἄλλαι ἀτελεῖς καὶ ἰνδάλματα ζωῆς καὶ οὐ τελείως οὐδὲ καθαρῶς καὶ οὐ μᾶλλον ζωαὶ ἢ τούναντίον, πολλάκις μὲν εἴρηται· καὶ νῦν δὲ λελέχθω συντόμως ὡς, ἕως ἂν πάντα τὰ ζῶντα ἐκ μιᾶς ἀρχῆς ᾗ, μὴ ἐπίσης δὲ τὰ ἄλλα ζῆ, ἀνάγκη τὴν ἀρχὴν τὴν πρώτην ζωὴν καὶ τὴν τελειοτάτην εἶναι.

Εἰ μὲν οὖν τὴν τελείαν ζωὴν ἔχειν οἷός τε ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπος ὁ ταύτην ἔχων τὴν

ζωὴν εὐδαιμόνων. Εἰ δὲ μή, ἐν θεοῖς ἂν τις τὸ εὐδαιμονεῖν θεῖτο, εἰ ἐν ἐκείνοις μόνοις ἢ τοιαύτη ζωή. Ἐπειδὴ τοίνυν φαμέν εἶναι καὶ ἐν ἀνθρώποις τὸ εὐδαιμονεῖν τοῦτο, σκεπτέον πῶς ἐστὶ τοῦτο. Λέγω δὲ ὧδε· ὅτι μὲν οὖν ἔχει τελείαν ζωὴν ἄνθρωπος οὐ τὴν αἰσθητικὴν μόνον ἔχων, ἀλλὰ καὶ λογισμὸν καὶ νοῦν ἀληθινόν, δῆλον καὶ ἐξ ἄλλων. Ἄλλ' ἄρα γε ὡς ἄλλος ὢν ἄλλο τοῦτο ἔχει; Ἡ οὐδ' ἐστὶν ὅλως ἄνθρωπος μή οὐ καὶ τοῦτο ἢ δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ ἔχων, ὃν δὴ καὶ φαμέν εὐδαιμόνα εἶναι. Ἄλλ' ὡς μέρος αὐτοῦ τοῦτο φήσομεν ἐν αὐτῷ τὸ εἶδος τῆς ζωῆς τὸ τέλειον εἶναι; Ἡ τὸν μὲν ἄλλον ἄνθρωπον μέρος τι τοῦτο ἔχει δυνάμει ἔχοντα, τὸν δὲ εὐδαιμόνα ἤδη, ὃς δὴ καὶ ἐνεργείᾳ ἐστὶ τοῦτο καὶ μεταβέβηκε πρὸς τὸ αὐτό, εἶναι τοῦτο· περιχεῖσθαι δ' αὐτῷ τὰ ἄλλα ἤδη, ἃ δὴ οὐδὲ μέρη αὐτοῦ ἂν τις θεῖτο οὐκ ἐθέλοντι περιεῖμενα· ἦν δ' ἂν αὐτοῦ κατὰ βούλησιν συνηρημένα. Τούτῳ τοίνυν τί ποτ' ἐστὶ τὸ ἀγαθόν; Ἡ αὐτὸς αὐτῷ ὅπερ ἔχει· τὸ δὲ ἐπέκεινα αἴτιον τοῦ ἐν αὐτῷ καὶ ἄλλως ἀγαθόν, αὐτῷ παρὸν ἄλλως. Μαρτύριον δὲ τοῦ τοῦτο εἶναι τὸ μή ἄλλο ζητεῖν τὸν οὕτως ἔχοντα. Τί γὰρ ἂν καὶ ζητήσῃ; Τῶν μὲν γὰρ χειρόνων οὐδέν, τῷ δὲ ἀρίστῳ σύνεστιν. Αὐτάρκης οὖν ὁ βίος τῷ οὕτως ζωὴν ἔχοντι καὶ σπουδαῖος ἦ, αὐτάρκης εἰς εὐδαιμονίαν καὶ εἰς κτηῆσιν ἀγαθοῦ· οὐδέν γάρ ἐστιν ἀγαθόν ὃ

μὴ ἔχει. Ἄλλ' ὁ ζητεῖ ὡς ἀναγκαῖον ζητεῖ, καὶ οὐχ αὐτῷ, ἀλλὰ τινι τῶν αὐτοῦ. Σώματι γὰρ προσηρητημένῳ ζητεῖ· καὶ ζῶντι δὲ σώματι, τὰ αὐτοῦ ζῶντι τούτῳ, οὐχ ἂ τοιούτου τοῦ ἀνθρώπου ἐστί. Καὶ γινώσκει ταῦτα καὶ δίδωσιν ἂ δίδωσιν οὐδὲν τῆς αὐτοῦ παραιρούμενος ζωῆς. Οὐδ' ἐν τύχαις τοίνυν ἐναντίαις ἐλαττώσεται εἰς τὸ εὐδαιμονεῖν· μένει γὰρ καὶ ὡς ἡ τοιαύτη ζωὴ· ἀποθνησκόντων τε οἰκείων καὶ φίλων οἶδε τὸν θάνατον ὅ τι ἐστίν, ἴσασι δὲ καὶ οἱ πάσχοντες σπουδαῖοι ὄντες. Οἰκείοι δὲ καὶ προσήκοντες τοῦτο πάσχοντες καὶ λυπῶσιν, οὐκ αὐτόν, τὸ δ' ἐν αὐτῷ νοῦν οὐκ ἔχον, οὗ τὰς λύπας οὐ δέξεται.

Ἄλγηδόνες δὲ τί καὶ νόσοι καὶ τὰ ὅλως κωλύοντα ἐνεργεῖν; Εἰ δὲ δὴ μηδ' ἐαυτῷ παρακολουθοῖ; Γένοιτο γὰρ ἂν καὶ ἐκ φαρμάκων καὶ τινων νόσων. Πῶς δὴ ἐν τούτοις ἅπασιν τὸ ζῆν εὔ καὶ τὸ εὐδαιμονεῖν ἂν ἔχοι; Πενίας γὰρ καὶ ἀδοξίας ἐατέον. Καίτοι καὶ πρὸς ταῦτα ἂν τις ἀποβλέψας ἐπιστήσειε καὶ πρὸς τὰς πολυθρυλλήτους αὖ μάλιστα Πριαμικὰς τύχας· ταῦτα γὰρ εἰ καὶ φέροι καὶ ῥαδίως φέροι, ἀλλ' οὐ βουλευτά γε ἦν αὐτῷ· δεῖ δὲ βουλευτὸν τὸν εὐδαίμονα βίον εἶναι· ἐπεὶ οὐδὲ τοῦτον εἶναι τὸν σπουδαῖον ψυχὴν τοιάνδε, μὴ συναριθμεῖσθαι δ' αὐτοῦ τῇ οὐσίᾳ τὴν σώματος φύσιν. Ἐτοίμως γὰρ τοῦτο φαῖεν ἂν λαμβάνειν,

ἕως ἂν αἱ τοῦ σώματος πείσεις πρὸς αὐτὸν ἀναφέρονται καὶ αὖ καὶ αἱ αἰρέσεις καὶ φυγαὶ διὰ τοῦτο γίνωνται αὐτῷ. Ἡδονῆς δὲ συναριθμουμένης τῷ εὐδαίμονι βίῳ, πῶς ἂν λυπηρὸν διὰ τύχας καὶ ὀδύνας ἔχων εὐδαίμων εἴη, ὅτῳ ταῦτα σπουδαίῳ ὄντι γίγνοιτο; Ἀλλὰ θεοῖς μὲν ἢ τοιαύτη διάθεσις εὐδαίμων καὶ αὐτάρκης, ἀνθρώποις δὲ προσθήκην τοῦ χείρονος λαβοῦσι περὶ ὅλον χρὴ τὸ γεγόμενον τὸ εὐδαίμον ζητεῖν, ἀλλὰ μὴ περὶ μέρος, ὃ ἐκ θάτερου κακῶς ἔχοντος ἀναγκάζοιτο ἂν καὶ θάτερον τὸ κρεῖττον ἐμποδίζεσθαι πρὸς τὰ αὐτοῦ, ὅτι μὴ καὶ τὰ τοῦ ἑτέρου καλῶς ἔχει. Ἡ ἀπορρήξαντα δεῖ σῶμα ἢ καὶ αἴσθησιν τὴν σώματος οὕτω τὸ αὐτάρκης ζητεῖν πρὸς τὸ εὐδαιμονεῖν ἔχειν.

Ἄλλ' εἰ μὲν τὸ εὐδαιμονεῖν ἐν τῷ μὴ ἀλγεῖν μηδὲ νοσεῖν μηδὲ δυστυχεῖν μηδὲ συμφοραῖς μεγάλαις περιπίπτειν ἐδίδου ὁ λόγος, οὐκ ἦν τῶν ἐναντίων παρόντων εἶναι ὄντινοῦν εὐδαίμονα· εἰ δ' ἐν τῇ τοῦ ἀληθινοῦ ἀγαθοῦ κτήσει τοῦτό ἐστι κείμενον, τί δεῖ παρέντας τοῦτο καὶ τὸ πρὸς τοῦτο βλέποντας κρίνειν τὸν εὐδαίμονα τὰ ἄλλα ζητεῖν, ἃ μὴ ἐν τῷ εὐδαιμονεῖν ἠρίθμηται; Εἰ μὲν γὰρ συμφόρησις ἦν ἀγαθῶν καὶ ἀναγκαίων ἢ καὶ οὐκ ἀναγκαίων, ἀλλ' ἀγαθῶν καὶ τούτων λεγομένων, ἐχρῆν καὶ ταῦτα παρεῖναι ζητεῖν· εἰ δὲ τὸ τέλος ἐν τι

εἶναι ἀλλ' οὐ πολλὰ δεῖ — οὕτω γὰρ ἂν οὐ τέλος, ἀλλὰ τέλη ἂν ζητοῖ — ἐκεῖνο χρὴ λαμβάνειν μόνον, ὃ ἔσχατόν τε ἔστι καὶ τιμιώτατον καὶ ὃ ἢ ψυχὴ ζητεῖ ἐν αὐτῇ ἐγκολπίσασθαι. Ἡ δὲ ζήτησις αὕτη καὶ ἡ βούλησις οὐχὶ τὸ μὴ ἐν τούτῳ εἶναι· ταῦτα γὰρ οὐκ αὐτῇ φύσει, ἀλλὰ παρόντα μόνον φεύγει ὁ λογισμὸς ἀποικονομούμενος ἢ καὶ προσλαμβάνων ζητεῖ· αὕτη δὲ ἢ ἔφεσις πρὸς τὸ κρεῖττον αὐτῆς, οὗ ἐγγενομένου ἀποπεπλήρωται καὶ ἔστη, καὶ οὗτος ὁ βουλευτὸς ὄντως βίος. Τῶν δ' ἀναγκαίων τι παρεῖναι οὐ βούλησις ἂν εἴη, εἰ κυρίως τὴν βούλησιν ὑπολαμβάνοι, ἀλλὰ μὴ καταχρώμενος ἂν τις λέγοι, ἐπειδὴ καὶ ταῦτα παρεῖναι ἀξιούμεν. Ἐπεὶ καὶ ὅλως τὰ κακὰ ἐκκλίνομεν, καὶ οὐ δήπου βουλευτὸν τὸ τῆς ἐκκλίσεως τῆς τοιαύτης· μᾶλλον γὰρ βουλευτὸν τὸ μηδὲ δεηθῆναι τῆς ἐκκλίσεως τῆς τοιαύτης. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὐτά, ὅταν παρῆ· οἶον ὑγία καὶ ἀνωδυνία. Τί γὰρ τούτων ἐπαγωγὸν ἔστι; Καταφρονεῖται γοῦν ὑγία παροῦσα καὶ τὸ μὴ ἀλγεῖν. Ἄ δὲ παρόντα μὲν οὐδὲν ἐπαγωγὸν ἔχει οὐδὲ προστίθησιν τι πρὸς τὸ εὐδαιμονεῖν, ἀπόντα δὲ διὰ τὴν τῶν λυπούντων παρουσίαν ζητεῖται, εὐλόγον ἀναγκαῖα, ἀλλ' οὐκ ἀγαθὰ φάσκειν εἶναι. Οὐδὲ συναριθμητέα τοίνυν τῷ τέλει, ἀλλὰ καὶ ἀπόντων αὐτῶν καὶ τῶν ἐναντίων παρόντων ἀκέραιον τὸ τέλος τηρητέον.

Διὰ τί οὖν ὁ εὐδαιμονῶν ταῦτα ἐθέλει
παρεῖναι καὶ τὰ ἐναντία ἀπωθεῖται; Ἡ
φήσομεν οὐχ ὅτι πρὸς τὸ εὐδαιμονεῖν εἰσφέρεται
τινα μοῖραν, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τὸ εἶναι· τὰ δ'
ἐναντία τούτων ἢ πρὸς τὸ μὴ εἶναι ἢ ὅτι
ἐνοχλεῖ τῷ τέλει παρόντα, οὐχ ὡς ἀφαιρούμενα
αὐτό, ἀλλ' ὅτι ὁ ἔχων τὸ ἄριστον αὐτὸ μόνον
βούλεται ἔχειν, οὐκ ἄλλο τι μετ' αὐτοῦ, ὃ ὅταν
παρῆ, οὐκ ἀφήρηται μὲν ἐκεῖνο, ἔστι δ' ὅμως
κἀκείνου ὄντος. Ὅλως δὲ οὐκ, εἴ τι ὁ εὐδαίμων
μὴ ἐθέλοι, παρείη δὲ τοῦτο, ἤδη παραιρεῖται τι
τῆς εὐδαιμονίας· ἢ οὕτω γε καθ' ἐκάστην τὴν
ἡμέραν μεταπίπτει ἂν καὶ ἐκπίπτει τῆς
εὐδαιμονίας· οἷον εἰ καὶ παῖδα ἀποβάλλοι ἢ καὶ
ὀτιοῦν τῶν κτημάτων. Καὶ μυρία ἂν εἴη ἃ οὐ
κατὰ γνώμην ἐκβάντα οὐδέν τι παρακινεῖ τοῦ
παρόντος τέλους αὐτῷ. Ἀλλὰ τὰ μεγάλα,
φασί, καὶ οὐ τὰ τυχόντα. Τί δ' ἂν εἴη τῶν
ἀνθρωπίνων μέγα, ὥστ' ἂν μὴ καταφρονηθῆναι
ὑπὸ τοῦ ἀναβεβηκότος πρὸς τὸ ἀνωτέρω
ἀπάντων τούτων καὶ οὐδενὸς ἔτι τῶν κάτω
ἐξηρητημένου; Διὰ τί γὰρ τὰς μὲν εὐτυχίας,
ἡλίκαι οὖν ἐὰν ᾧσιν, οὐ μεγάλας ἡγεῖται, οἷον
βασιλείας καὶ πόλεων καὶ ἐθνῶν ἀρχάς, οὐδὲ
οἰκίσσεις καὶ κτίσεις πόλεων, οὐδ' εἰ ὑπ' αὐτοῦ
γίγνοιτο, ἐκπτώσεις δὲ ἀρχῶν καὶ πόλεως
αὐτοῦ κατασκαφὴν ἡγήσεται τι εἶναι μέγα; Εἰ
δὲ δὴ καὶ κακὸν μέγα ἢ ὄλως κακόν, γελοῖος

ἂν εἴη τοῦ δόγματος καὶ οὐκ ἂν ἔτι σπουδαῖος εἴη ξύλα καὶ λίθους καὶ νῆ Δία θανάτους θνητῶν μέγα ἠγούμενος, ᾧ φαμεν δεῖν δόγμα παρεῖναι περὶ θανάτου τὸ ἄμεινον ζωῆς τῆς μετὰ σώματος εἶναι. Αὐτὸς δὲ εἰ τυθείη, κακὸν οἰήσεται αὐτῷ τὸν θάνατον, ὅτι παρὰ βωμοῖς τέθνηκεν; Ἄλλ' εἰ μὴ ταφείη, πάντως που καὶ ὑπὲρ γῆς καὶ ὑπὸ γῆν τεθὲν τὸ σῶμα σαπείη. Εἰ δ' ὅτι μὴ πολυδαπάνως, ἀλλ' ἀνωνύμως τέθραπται οὐκ ἀξιωθεὶς ὑψηλοῦ μνήματος, τῆς μικρολογίας. Ἄλλ' εἰ αἰχμάλωτος ἄγοιτο, πάρ τοί ἐστὶν ὁδὸς ἐξιέναι, εἰ μὴ εἴη εὐδαιμονεῖν. Εἰ δὲ οἰκεῖοι αὐτῷ αἰχμάλωτοι, οἷον ἐλκόμενοι νυοὶ καὶ θυγατέρες — τί οὖν, φήσομεν, εἰ ἀποθνήσκουσι μηδὲν τοιοῦτον ἐωρακώς; Ἄρ' ἂν οὕτω δόξης ἔχοι ἀπιών, ὡς μὴ ἂν τούτων ἐνδεχομένων γενέσθαι; Ἄλλ' ἄτοπος ἂν εἴη. Οὐκ ἂν οὖν δοξάσειεν, ὡς ἐνδέχεται τοιαύταις τύχαις τοὺς οἰκεῖους περιπεσεῖν; Ἄρ' οὖν διὰ τὸ οὕτως ἂν δόξαι ὡς καὶ γενησομένου ἂν οὐκ εὐδαίμων; Ἦ καὶ δοξάζων οὕτως εὐδαίμων ὥστε καὶ γινομένου. Ἐνθυμοῖτο γὰρ ἂν, ὡς ἢ τοῦδε τοῦ παντὸς φύσις τοιαύτη, οἷα καὶ τὰ τοιαῦτα φέρειν, καὶ ἔπεσθαι χρή. Καὶ πολλοὶ δὴ καὶ ἄμεινον αἰχμάλωτοι γερόμενοι πράξουσι. Καὶ ἐπ' αὐτοῖς δὲ βαρυνόμενοις ἀπελθεῖν ἢ μένοντες ἢ εὐλόγως μένουσι καὶ οὐδὲν δεινόν, ἢ ἀλόγως μένοντες, δέον μὴ, αὐτοῖς αἴτιοι. Οὐ γὰρ δὴ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἄνοιαν οἰκείων

ὄντων αὐτὸς ἐν κακῷ ἔσται καὶ εἰς ἄλλων εὐτυχίας καὶ δυστυχίας ἀναρτήσεται.

Τὸ δὲ τῶν ἀλγηδόνων αὐτοῦ, ὅταν σφοδραὶ ὦσιν, ἕως δύναται φέρειν, οἴσει· εἰ δὲ ὑπερβάλλουσιν, ἐξοίσουσι. Καὶ οὐκ ἐλεεινὸς ἔσται ἐν τῷ ἀλγεῖν, ἀλλὰ τὸ αὐτοῦ καίει τῷ ἔνδον φέγγος, οἶον ἐν λαμπτήρι φῶς πολλοῦ ἔξωθεν πνέοντος ἐν πολλῇ ζάλη ἀνέμων καὶ χειμῶνι. Ἄλλ' εἰ μὴ παρακολουθοῖ, ἢ παρατεῖνοι τὸ ἀλγεῖν ἐπὶ τοσοῦτον αἰρόμενον, ὥστε ἐν τῷ σφοδρῷ ὅμως μὴ ἀποκτινύναι; Ἄλλ' εἰ μὲν παρατεῖνοι, τί χρὴ ποιεῖν βουλεύσεται· οὐ γὰρ ἀφήρηται τὸ αὐτεξούσιον ἐν τούτοις. Χρὴ δὲ εἰδέναι, ὡς οὐχ, οἷα τοῖς ἄλλοις φαίνεται, τοιαῦτα καὶ τῷ σπουδαίῳ φανεῖται ἕκαστα, καὶ οὐ μέχρι τοῦ εἶσω ἕκαστα οὔτε τὰ ἄλλα οὔτε ἀλγεινὰ οὔτε τὰ λυπηρά. Καὶ ὅταν περὶ ἄλλους τὰ ἀλγεινὰ; ἀσθένεια γὰρ εἴη ψυχῆς ἡμετέρας. Καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ, ὅταν λανθάνειν ἡμᾶς κέρδος ἠγώμεθα καὶ ἀποθανόντων ἡμῶν, εἰ γίγνοιτο, κέρδος εἶναι τιθεμένων καὶ οὐ τὸ ἐκείνων ἔτι σκοπομένων, ἀλλὰ τὸ αὐτῶν, ὅπως μὴ λυποίμεθα. Τοῦτο δὲ ἡμετέρα ἤδη ἀσθένεια, ἣν δεῖ περιαιρεῖν, ἀλλὰ μὴ ἐῶντας φοβεῖσθαι μὴ γένηται. Εἰ δέ τις λέγοι οὕτως ἡμᾶς πεφυκέναι, ὥστε ἀλγεῖν ἐπὶ ταῖς τῶν οἰκείων συμφοραῖς, γινωσκέτω, ὅτι οὐ πάντες οὕτω, καὶ ὅτι τῆς

ἀρετῆς τὸ κοινὸν τῆς φύσεως πρὸς τὸ ἄμεινον ἄγειν καὶ πρὸς τὸ κάλλιον παρὰ τοὺς πολλούς· κάλλιον δὲ τὸ μὴ ἐνδιδόναι τοῖς νομιζομένοις τῇ κοινῇ φύσει δεινοῖς εἶναι. Οὐ γὰρ ἰδιωτικῶς δεῖ, ἀλλ' οἷον ἀθλητὴν μέγαν διακεῖσθαι τὰς τῆς τύχης πληγὰς ἀμυνόμενον, γινώσκοντα μὲν ὅτι τινὶ φύσει ταῦτα οὐκ ἀρεστά, τῇ δὲ αὐτοῦ φύσει οἷστά, οὐχ ὡς δεινά, ἀλλ' ὡς παισὶ φοβερά. Ταῦτ' οὖν ἤθελεν; Ἡ καὶ πρὸς τὰ μὴ θελητά, ὅταν παρῇ, ἀρετὴν καὶ πρὸς ταῦτα ἔχει δυσκίνητον καὶ δυσπαθῆ τὴν ψυχὴν παρέχουσαν.

Ἄλλ' ὅταν μὴ παρακολουθῇ βαπτισθεὶς ἢ νόσοις ἢ μάγων τέχναις; Ἄλλ' εἰ μὲν φυλάξουσιν αὐτὸν σπουδαῖον εἶναι οὕτως ἔχοντα καὶ οἷα ἐν ὕπνῳ κοιμώμενον, τί κωλύει εὐδαιμόνα αὐτὸν εἶναι; Ἐπεὶ οὐδὲ ἐν τοῖς ὕπνοις ἀφαιροῦνται τῆς εὐδαιμονίας αὐτόν, οὐδ' ὑπὸ λόγον ποιοῦνται τὸν χρόνον τοῦτον, ὡς μὴ πάντα τὸν βίον εὐδαιμονεῖν λέγειν· εἰ δὲ μὴ σπουδαῖον φήσουσιν, οὐ περὶ τοῦ σπουδαίου ἔτι τὸν λόγον ποιοῦνται. Ἡμεῖς δὲ ὑποθέμενοι σπουδαῖον, εἰ εὐδαιμονεῖ, ἕως ἂν εἴη σπουδαῖος, ζητοῦμεν. Ἄλλ' ἔστω σπουδαῖος, φασί· μὴ αἰσθανόμενος μηδ' ἐνεργῶν κατ' ἀρετὴν, πῶς ἂν εὐδαίμων εἴη; Ἄλλ' εἰ μὲν μὴ αἰσθάνοιτο ὅτι ὑγιαῖνοι, ὑγιαίνει οὐδὲν ἥττον, καὶ εἰ μὴ ὅτι καλός, οὐδὲν ἥττον καλός· εἰ δὲ ὅτι σοφός μὴ

αἰσθάνοιτο, ἤττον σοφὸς ἂν εἴη; Εἰ μὴ πού τις λέγοι ὡς ἐν τῇ σοφίᾳ γὰρ δεῖ τὸ αἰσθάνεσθαι καὶ παρακολουθεῖν αὐτῷ παρεῖναι· ἐν γὰρ τῇ κατ' ἐνέργειαν σοφίᾳ καὶ τὸ εὐδαίμονε παρεῖναι. Ἐπακτοῦ μὲν οὖν ὄντος τοῦ φρονεῖν καὶ τῆς σοφίας λέγοι ἂν τι ἴσως ὁ λόγος οὗτος· εἰ δ' ἢ τῆς σοφίας ὑπόστασις ἐν οὐσίᾳ τινί, μᾶλλον δὲ ἐν τῇ οὐσίᾳ, οὐκ ἀπόλωλε δὲ αὕτη ἢ οὐσία ἐν τε τῷ κοιμωμένῳ καὶ ὅλως ἐν τῷ λεγομένῳ μὴ παρακολουθεῖν ἑαυτῷ, καὶ ἔστιν ἢ τῆς οὐσίας αὕτη ἐνέργεια ἐν αὐτῷ καὶ ἢ τοιαύτη ἄυπνος ἐνέργεια, ἐνεργοῖ μὲν ἂν καὶ τότε ὁ σπουδαῖος ἢ τοιοῦτος· λαμβάνοι δ' ἂν αὕτη ἢ ἐνέργεια οὐκ αὐτὸν πάντα, ἀλλὰ τι μέρος αὐτοῦ· οἷον καὶ τῆς φυτικῆς ἐνεργείας ἐνεργούσης οὐκ ἔρχεται εἰς τὸν ἄλλον ἄνθρωπον ἢ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ἀντίληψις τῷ αἰσθητικῷ, καί, εἴπερ ἤμεν τὸ φυτικὸν ἡμῶν ἡμεῖς, ἡμεῖς ἂν ἐνεργοῦντες ἤμεν· νῦν δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἐσμέν, ἢ δὲ τοῦ νοῦντος ἐνέργεια· ὥστε ἐνεργοῦντος ἐκείνου ἐνεργοῖμεν ἂν ἡμεῖς.

Λαμβάνει δὲ ἴσως τῷ μὴ περὶ ὁτιοῦν τῶν αἰσθητῶν· διὰ γὰρ τῆς αἰσθήσεως ὥσπερ μέσης περὶ ταῦτα ἐνεργεῖν δοκεῖ καὶ περὶ τούτων. Αὐτὸς δὲ ὁ νοῦς διὰ τί οὐκ ἐνεργήσει καὶ ἢ ψυχὴ περὶ αὐτὸν ἢ πρὸ αἰσθήσεως καὶ ὅλως ἀντιλήψεως; Δεῖ γὰρ τὸ πρὸ ἀντιλήψεως

ἐνέργημα εἶναι, εἶπερ τὸ αὐτὸ τὸ νοεῖν καὶ εἶναι. Καὶ ἔοικεν ἢ ἀντίληψις εἶναι καὶ γίνεσθαι ἀνακάμπτοντος τοῦ νοήματος καὶ τοῦ ἐνεργοῦντος τοῦ κατὰ τὸ ζῆν τῆς ψυχῆς οἶον ἀπωσθέντος πάλιν, ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ περὶ τὸ λεῖον καὶ λαμπρὸν ἡσυχάζον. Ὡς οὖν ἐν τοῖς τοιούτοις παρόντος μὲν τοῦ κατόπτρου ἐγένετο τὸ εἶδωλον, μὴ παρόντος δὲ ἢ μὴ οὕτως ἔχοντος ἐνεργεῖα πάρεστιν οὗ τὸ εἶδωλον ἦν ἄν, οὕτω καὶ περὶ ψυχὴν ἡσυχίαν μὲν ἄγοντος τοῦ ἐν ἡμῖν τοιούτου, ὧ ἐμφαίνεται τὰ τῆς διανοίας καὶ τοῦ νοῦ εἰκονίσματα, ἐνορᾶται ταῦτα καὶ οἶον αἰσθητῶς γινώσκεται μετὰ τῆς προτέρας γνώσεως, ὅτι ὁ νοῦς καὶ ἡ διάνοια ἐνεργεῖ. Συγκλασθέντος δὲ τούτου διὰ τὴν τοῦ σώματος ταραττομένην ἀρμονίαν ἄνευ εἰδώλου ἢ διάνοια καὶ ὁ νοῦς νοεῖ καὶ ἄνευ φαντασίας ἢ νόησις τότε ὥστε καὶ τοιοῦτον ἄν τι νοοῖτο μετὰ φαντασίας τὴν νόησιν γίνεσθαι οὐκ οὔσης τῆς νοήσεως φαντασίας. Πολλὰς δ' ἄν τις εὔροι καὶ ἐγρηγορότων καλὰς ἐνεργείας καὶ θεωρίας καὶ πράξεις, ὅτε θεωροῦμεν καὶ ὅτε πράττομεν, τὸ παρακολουθεῖν ἡμᾶς αὐταῖς οὐκ ἐχούσας. Οὐ γὰρ τὸν ἀναγινώσκοντα ἀνάγκη παρακολουθεῖν ὅτι ἀναγινώσκει καὶ τότε μάλιστα, ὅτε μετὰ τοῦ συντόνου ἀναγινώσκει οὐδὲ ὁ ἀνδριζόμενος ὅτι ἀνδρίζεται καὶ κατὰ τὴν ἀνδρίαν ἐνεργεῖ ὅσῳ ἐνεργεῖ· καὶ ἄλλα μυρία ὥστε τὰς παρακολουθήσεις κινδυνεύειν

ἀμυδροτέρας αὐτὰς τὰς ἐνεργείας αἷς παρακολουθοῦσι ποιεῖν, μόνας δὲ αὐτὰς οὔσας καθαράς τότε εἶναι καὶ μᾶλλον ἐνεργεῖν καὶ μᾶλλον ζῆν καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ πάθει τῶν σπουδαίων γενομένων μᾶλλον τὸ ζῆν εἶναι, οὐ κεχυμένον εἰς αἴσθησιν, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ ἐν ἑαυτῷ συνηγμένον.

Εἰ δὲ τινες μηδὲ ζῆν λέγοιεν τὸν τοιοῦτον, ζῆν μὲν αὐτὸν φήσομεν, λανθάνειν δ' αὐτοὺς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ τοιούτου, ὥσπερ καὶ τὸ ζῆν. Εἰ δὲ μὴ πείθονται, ἀξιόσομεν αὐτοὺς ὑποθεμένους τὸν ζῶντα καὶ τὸν σπουδαῖον οὔτω ζητεῖν εἰ εὐδαίμων, μηδὲ τὸ ζῆν αὐτοῦ ἐλαττώσαντας τὸ εὔ ζῆν ζητεῖν εἰ πάρεστι μηδὲ ἀνελόντας τὸν ἄνθρωπον περὶ εὐδαιμονίας ἀνθρώπου ζητεῖν μηδὲ τὸν σπουδαῖον συγχωρήσαντας εἰς τὸ εἶσω ἐπεστράφθαι ἐν ταῖς ἔξωθεν ἐνεργείαις αὐτὸν ζητεῖν μηδὲ ὅλως τὸ βουλευτὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς ἔξω. Οὔτω γὰρ ἂν οὐδὲ ὑπόστασις εὐδαιμονίας εἴη, εἰ τὰ ἔξω βουλευτὰ λέγοι καὶ τὸν σπουδαῖον βούλεσθαι ταῦτα. Ἐθέλοι γὰρ ἂν καὶ πάντας ἀνθρώπους εὔ πράττειν καὶ μηδὲν τῶν κακῶν περὶ μηδένα εἶναι· ἀλλὰ μὴ γενομένων ὅμως εὐδαίμων. Εἰ δὲ τις παράλογον ἂν αὐτὸν ποιήσειν φήσει, εἰ ταῦτα ἐθελήσει — μὴ γὰρ οἶόν τε τὰ κακὰ μὴ εἶναι — δῆλον ὅτι συγχωρήσει ἡμῖν ἐπιστρέφουσιν αὐτοῦ τὴν βούλησιν εἰς τὸ εἶσω.

Τὸ δὲ ἡδὺ τῷ βίῳ τῷ τοιούτῳ ὅταν ἀπαιτῶσιν, οὐ τὰς τῶν ἀκολάστων οὐδὲ τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς ἀξιῶσουσι παρεῖναι — αὗται γὰρ ἀδύνατοι παρεῖναι καὶ τὸ εὐδαιμονεῖν ἀφανιοῦσιν — οὐδὲ μὴν τὰς περιχαρίας — διὰ τί γάρ; — ἀλλὰ τὰς συνούσας παρουσία ἀγαθῶν οὐκ ἐν κινήσεσιν οὔσας, οὐδὲ γινομένας τοίνυν· ἡδὴ γὰρ τὰ ἀγαθὰ πάρεστι, καὶ αὐτὸς αὐτῷ πάρεστι· καὶ ἔστηκε τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἴλεων τοῦτο· ἴλεως δὲ ὁ σπουδαῖος αἰεὶ καὶ κατάστασις ἡσυχος καὶ ἀγαπητὴ ἢ διάθεσις ἣν οὐδὲν τῶν λεγομένων κακῶν παρακινεῖ, εἶπερ σπουδαῖος. Εἰ δέ τις ἄλλο εἶδος ἡδονῆς περὶ τὸν σπουδαῖον βίον ζητεῖ, οὐ τὸν σπουδαῖον βίον ζητεῖ.

Οὐδ' αἰ ἐνέργειαι δὲ διὰ τὰς τύχας ἐμποδίζονται ἂν, ἀλλὰ ἄλλαι ἂν κατ' ἄλλας γίγνοιτο τύχας, πᾶσαι δὲ ὅμως καλαὶ καὶ καλλίους ἴσως ὅσω περιστατικάι. Αἰ δὲ κατὰ τὰς θεωρίας ἐνέργειαι αἰ μὲν καθ' ἕκαστα τάχα ἂν, οἷον ἄς ζητήσας ἂν καὶ σκεψάμενος προφέροι· τὸ δὲ μέγιστον μάθημα πρόχειρον αἰεὶ καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ τοῦτο μᾶλλον, κἂν ἐν τῷ Φαλάριδος ταύρω λεγομένῳ ἦ, ὃ μάτην λέγεται ἡδὺ δις ἢ καὶ πολλάκις λεγόμενον. Ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ φθεγξάμενον τοῦτο αὐτό ἐστι τὸ ἐν τῷ ἀλγεῖν ὑπάρχον, ἐνταῦθα δὲ τὸ μὲν

ἀλγοῦν ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο, ὃ συνὸν αὐτῷ, ἕως ἂν ἐξ ἀνάγκης συνῆ, οὐκ ἀπολελείψεται τῆς τοῦ ἀγαθοῦ ὅλου θέας.

Τὸ δὲ μὴ συναμφοτέρων εἶναι τὸν ἄνθρωπον καὶ μάλιστα τὸν σπουδαῖον μαρτυρεῖ καὶ ὁ χωρισμὸς ὁ ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ ἡ τῶν λεγομένων ἀγαθῶν τοῦ σώματος καταφρόνησις. Τὸ δὲ καθόσον ἀξιοῦν τὸ ζῶον τὴν εὐδαιμονίαν εἶναι γελοῖον εὐζωίας τῆς εὐδαιμονίας οὔσης, ἢ περὶ ψυχὴν συνίσταται, ἐνεργείας ταύτης οὔσης καὶ ψυχῆς οὐ πάσης — οὐ γὰρ δὴ τῆς φυτικῆς, ἴν' ἂν καὶ ἐφήψατο σώματος· οὐ γὰρ δὴ τὸ εὐδαιμονεῖν τοῦτο ἦν σώματος μέγεθος καὶ εὐεξία — οὐδ' αὖ ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι εὔ, ἐπεὶ καὶ κινδυνεύουσιν αἱ τούτων πλεονεξίαι βαρύνασαι πρὸς αὐτὰς φέρειν τὸν ἄνθρωπον. Ἀντισηκώσεως δὲ οἷον ἐπὶ θάτερα πρὸς τὰ ἄριστα γενομένης μινύθειν καὶ χεῖρω τὰ σωματικὰ ποιεῖν, ἵνα δεικνύοιτο οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἄλλος ὢν ἢ τὰ ἔξω. Ὁ δὲ τῶν τῆδε ἄνθρωπος ἔστω καὶ καλὸς καὶ μέγας καὶ πλούσιος καὶ πάντων ἀνθρώπων ἀρχων ὡς ἂν ὢν τοῦδε τοῦ τόπου, καὶ οὐ φθονητέον αὐτῷ τῶν τοιούτων ἠπατημένω. Περὶ δὲ σοφὸν ταῦτα ἴσως μὲν ἂν οὐδὲ τὴν ἀρχὴν γένοιτο, γενομένων δὲ ἐλαττώσει αὐτός, εἴπερ αὐτοῦ κήδεταί. Καὶ ἐλαττώσει μὲν καὶ μαρानεῖ ἀμελεία τὰς τοῦ σώματος πλεονεξίας, ἀρχὰς δὲ ἀποθήσεται.

Σώματος δὲ ὑγίαιαν φυλάττων οὐκ ἄπειρος νόσων εἶναι παντάπασι βουλήσεται· οὐδὲ μὴν οὐδὲ ἄπειρον εἶναι ἀλγηδόνων· ἀλλὰ καὶ μὴ γινομένων νέος ὢν μαθεῖν βουλήσεται, ἥδη δὲ ἐν γήρᾳ ὢν οὔτε ταύτας οὔτε ἡδονὰς ἐνοχλεῖν οὐδέ τι τῶν τῆδε οὔτε προσηγῆς οὔτε ἐναντίον, ἵνα μὴ πρὸς τὸ σῶμα βλέπη. Γινόμενος δ' ἐν ἀλγηδόσι τὴν πρὸς ταύτας αὐτῷ πεπορισμένην δύναμιν ἀντιτάξει οὔτε προσθήκην ἐν ταῖς ἡδοναῖς καὶ ὑγίαιαις καὶ ἀπονίαις πρὸς τὸ εὐδαιμονεῖν λαμβάνων οὔτε ἀφαίρεσιν ἢ ἐλάττωσιν ταύτης ἐν τοῖς ἐναντίοις τούτων. Τοῦ γὰρ ἐναντίου μὴ προστιθέντος τῷ αὐτῷ πῶς ἂν τὸ ἐναντίον ἀφαιροῖ;

Ἄλλ' εἰ δύο εἶεν σοφοί, τῷ δὲ ἑτέρῳ παρεῖη ὅσα κατὰ φύσιν λέγεται, τῷ δὲ τὰ ἐναντία, ἴσον φήσομεν τὸ εὐδαιμονεῖν αὐτοῖς παρεῖναι; Φήσομεν, εἴπερ ἐπίσης σοφοί. Εἰ δὲ καλὸς τὸ σῶμα ὁ ἕτερος καὶ πάντα τὰ ἄλλα ὅσα μὴ πρὸς σοφίαν μηδὲ ὅλως πρὸς ἀρετὴν καὶ τοῦ ἀρίστου θεῖαν καὶ τὸ ἀριστον εἶναι, τί τοῦτο ἂν εἶη; Ἐπεὶ οὐδὲ αὐτὸς ὁ ταῦτα ἔχων σεμνυνεῖται ὡς μᾶλλον εὐδαίμων τοῦ μὴ ἔχοντος· οὐδὲ γὰρ ἂν πρὸς αὐλητικὸν τέλος ἢ τούτων πλεονεξία συμβάλλοιτο. Ἄλλὰ γὰρ θεωροῦμεν τὸν εὐδαίμονα μετὰ τῆς ἡμετέρας ἀσθενείας φρικτὰ καὶ δεινὰ νομίζοντες, ἃ μὴ ἂν ὁ εὐδαίμων νομίσειεν· ἢ οὔπω οὔτε σοφὸς οὔτε εὐδαίμων εἶη

μη τὰς περὶ τούτων φαντασίας ἀπάσας ἀλλαξάμενος καὶ οἷον ἄλλος παντάπασι γενόμενος πιστεύσας ἑαυτῷ, ὅτι μηδέν ποτε κακὸν ἔξει· οὕτω γὰρ καὶ ἀδεῆς ἔσται περὶ πάντα. Ἡ δειλαίνων περὶ τινα οὐ τέλος πρὸς ἀρετὴν, ἀλλὰ ἡμισύς τις ἔσται. Ἐπεὶ καὶ τὸ ἀπροαίρετον αὐτῷ καὶ τὸ γινόμενον πρὸ κρίσεως δέος κἂν ποτε πρὸς ἄλλοις ἔχοντι γένηται, προσελθὼν ὁ σοφὸς ἀπώσεται καὶ τὸν ἐν αὐτῷ κινήθεντα οἷον πρὸς λύπας παῖδα καταπαύσει ἢ ἀπειλῇ ἢ λόγῳ· ἀπειλῇ δὲ ἀπαθεῖ, οἷον εἰ ἐμβλέψαντος σεμνὸν μόνον παῖς ἐκπλαγείη. Οὐ μὴν διὰ ταῦτα ἄφιλος οὐδὲ ἀγνώμων ὁ τοιοῦτος· τοιοῦτος γὰρ καὶ περὶ αὐτὸν καὶ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ. Ἀποδιδούς οὖν ὅσα αὐτῷ καὶ τοῖς φίλοις φίλος ἂν εἴη μάλιστα μετὰ τοῦ νοῦν ἔχειν.

Εἰ δέ τις μὴ ἐνταῦθα ἐν τῷ νῷ τούτῳ ἄρας θήσει τὸν σπουδαῖον, κατάγοι δὲ πρὸς τύχας καὶ ταύτας φοβήσεται περὶ αὐτὸν γενέσθαι, οὔτε σπουδαῖον τηρήσει, οἷον ἀξιούμεν εἶναι, ἀλλ' ἐπεικῆ ἄνθρωπον, καὶ μικτὸν ἐξ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ διδούς μικτὸν βίον ἐκ τινος ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ ἀποδώσει τῷ τοιούτῳ, καὶ οὐ ῥάδιον γενέσθαι. Ὅς εἰ καὶ γένοιτο, οὐκ ἂν ὀνομάζεσθαι εὐδαίμων εἴη ἄξιος οὐκ ἔχων τὸ μέγα οὔτε ἐν ἀξία σοφίας οὔτε ἐν καθαρότητι ἀγαθοῦ. Οὐκ ἔστιν οὖν ἐν τῷ κοινῷ εὐδαιμόνως

ζῆν. Ὁρθῶς γὰρ καὶ Πλάτων ἐκεῖθεν ἄνωθεν τὸ ἀγαθὸν ἀξιοῖ λαμβάνειν καὶ πρὸς ἐκεῖνο βλέπειν τὸν μέλλοντα σοφὸν καὶ εὐδαίμονα ἔσεσθαι καὶ ἐκείνῳ ὁμοιοῦσθαι καὶ κατ' ἐκεῖνο ζῆν. Τοῦτο οὖν δεῖ ἔχειν μόνον πρὸς τὸ τέλος, τὰ δ' ἄλλα ὡς ἂν καὶ τόπους μεταβάλλοι οὐκ ἐκ τῶν τόπων προσθήκη πρὸς τὸ εὐδαιμονεῖν ἔχων, ἀλλ' ὡς στοχαζόμενος καὶ τῶν ἄλλων περικεχυμένων αὐτόν, οἷον εἰ ὠδὶ κατακείσεται ἢ ὠδί, διδοὺς μὲν τούτῳ ὅσα πρὸς τὴν χρεῖαν καὶ δύναται, αὐτὸς δὲ ὢν ἄλλος οὐ κωλυόμενος καὶ τοῦτον ἀφεῖναι, καὶ ἀφήσων δὲ ἐν καιρῷ φύσεως, κύριος δὲ καὶ αὐτὸς ὢν τοῦ βουλευσασθαι περὶ τούτου. Ὡστε αὐτῷ τὰ ἔργα τὰ μὲν πρὸς εὐδαιμονίαν συντείνοντα ἔσται, τὰ δ' οὐ τοῦ τέλους χάριν καὶ ὅλως οὐκ αὐτοῦ ἀλλὰ τοῦ προσεξευγμένου, οὗ φροντιεῖ καὶ ἀνέξεται, ἕως δυνατόν, οἷον εἰ μουσικὸς λύρας, ἕως οἷόν τε χρῆσθαι· εἰ δὲ μή, ἄλλην ἀλλάξεται, ἢ ἀφήσει τὰς λύρας χρήσεις καὶ τοῦ εἰς λύραν ἐνεργεῖν ἀφέξεται ἄλλο ἔργον ἄνευ λύρας ἔχων καὶ κειμένην πλησίον περιόψεται ἄδων ἄνευ ὀργάνων. Καὶ οὐ μάτην αὐτῷ ἐξ ἀρχῆς τὸ ὄργανον ἐδόθη· ἐχρήσατο γὰρ αὐτῷ ἤδη πολλάκις.

5

Εἰ τὸ εὐδαιμονεῖν ἐπίδοσιν τῷ χρόνῳ

λαμβάνει τοῦ εὐδαιμονεῖν ἀεὶ κατὰ τὸ ἐνεστῶς λαμβανομένου; Οὐδὲ γὰρ ἢ μνήμη τοῦ εὐδαιμονῆσαι ποιοῖ ἄν τι, οὐδ' ἐν τῷ λέγειν, ἀλλ' ἐν τῷ διακειῖσθαι πως τὸ εὐδαιμονεῖν. Ἡ δὲ διάθεσις ἐν τῷ παρεῖναι καὶ ἢ ἐνέργεια τῆς ζωῆς.

Εἰ δ' ὅτι ἐφιέμεθα ἀεὶ τοῦ ζῆν καὶ τοῦ ἐνεργεῖν, τὸ τυγχάνειν τοῦ τοιούτου εὐδαιμονεῖν λέγοι μᾶλλον, πρῶτον μὲν οὕτω καὶ ἢ αὐριον εὐδαιμονία μείζων ἔσται καὶ ἢ ἐξῆς ἀεὶ τῆς προτέρας, καὶ οὐκέτι μετρηθήσεται τὸ εὐδαιμονεῖν τῇ ἀρετῇ. Ἐπειτα καὶ οἱ θεοὶ νῦν μᾶλλον εὐδαιμονήσουσιν ἢ πρότερον καὶ οὐπω τέλεον καὶ οὐδέποτε τέλεον. Ἐπειτα καὶ ἢ ἔφεσις λαβοῦσα τὴν τεῦξιν τὸ παρὸν εἴληφε καὶ ἀεὶ τὸ παρὸν καὶ ζητεῖ τὸ ἕως ἂν ᾗ τὸ εὐδαιμονεῖν ἔχειν. Ἡ δ' ἔφεσις τοῦ ζῆν τὸ εἶναι ζητοῦσα τοῦ παρόντος ἂν εἴη, εἰ τὸ εἶναι ἐν τῷ παρόντι. Εἰ δὲ τὸ μέλλον καὶ τὸ ἐφεξῆς θέλοι, ὃ ἔχει θέλει καὶ ὃ ἔστιν, οὐχ ὃ παρελήλυθεν οὐδ' ὃ μέλλει, ἀλλ' ὃ ἤδη ἔστι τοῦτο εἶναι, οὐ τὸ εἰσαεὶ ζητοῦσα, ἀλλὰ τὸ παρὸν ἤδη εἶναι ἤδη.

Τί οὖν τὸ «πλείονα χρόνον εὐδαιμόνησε καὶ πλείονα χρόνον εἶδε τοῖς ὄμμασι τὸ αὐτό»; Εἰ μὲν γὰρ ἐν τῷ πλείονι τὸ ἀκριβέστερον εἶδε, πλέον ἂν τι ὁ χρόνος αὐτῷ εἰργάσατο· εἰ δὲ

ὁμοίως διὰ παντὸς εἶδε, τὸ ἴσον καὶ ὁ ἅπαξ
θεασάμενος ἔχει.

Ἄλλα πλείονα ἄτερος ἤσθη χρόνον. Ἄλλα
τοῦτο οὐκ ἂν ὀρθῶς ἔχοι ἀριθμεῖν εἰς τὸ
εὐδαιμονεῖν. Εἰ δὲ τὴν ἡδονὴν λέγοι τις τὴν
ἐνέργειαν τὴν ἀνεμπόδιστον, τὸ αὐτὸ τῷ
ζητουμένῳ λέγει. Καὶ ἡ ἡδονὴ δὲ ἡ πλείων αἰεὶ
τὸ παρὸν μόνον ἔχει, τὸ δὲ παρεληλυθὸς αὐτῆς
οἴχεται.

Τί οὖν; Εἰ ὁ μὲν ἐξ ἀρχῆς εὐδαιμόνησεν εἰς
τέλος, ὁ δὲ τὸν ὑστερον χρόνον, ὁ δὲ πρότερον
εὐδαιμονήσας μετέβαλεν, ἔχουσι τὸ ἴσον; Ἡ
ἐνταῦθα ἡ παραβολὴ οὐκ εὐδαιμονούντων
γεγένηται πάντων, ἀλλὰ μὴ εὐδαιμονούντων,
ὅτε μὴ εὐδαιμόνου, πρὸς εὐδαιμονοῦντα. Εἴ τι
οὖν πλεόν ἔχει, τοῦτο ἔχει, ὅσον ὁ εὐδαίμων
πρὸς οὐκ εὐδαίμονας, ὧ καὶ συμβαίνει
πλεονεκτεῖν αὐτοὺς τῷ παρόντι.

Τί οὖν ὁ κακοδαίμων; Οὐ μᾶλλον
κακοδαίμων τῷ πλείονι; Καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὅσα
δυσχερῆ οὐκ ἐν τῷ πλείονι χρόνῳ πλείῳ τὴν
συμφορὰν δίδωσιν, οἷον ὀδύνας πολυχρόνιοι καὶ
λύπαι καὶ πάντα τὰ τούτου τοῦ τύπου; Ἄλλ'
εἰ ταῦτα οὕτω τῷ χρόνῳ τὸ κακὸν ἐπαύξει, διὰ
τί οὐ καὶ τὰ ἐναντία καὶ τὸ εὐδαιμονεῖν
ὡσαύτως; Ἡ ἐπὶ μὲν τῶν λυπῶν καὶ ὀδυνῶν

ἔχοι ἂν τις λέγειν, ὡς προσθήκη ὁ χρόνος δίδωσιν, οἷον τὸ ἐπιμένειν τὴν νόσον· ἕξις γὰρ γίνεται, καὶ κακοῦται μᾶλλον τῷ χρόνῳ τὸ σῶμα. Ἐπεὶ, εἴ γε τὸ αὐτὸ μένοι καὶ μὴ μείζων ἢ βλάβη, καὶ ἐνταῦθα τὸ παρὸν αἰεὶ τὸ λυπηρὸν ἔσται, εἰ μὴ τὸ παρεληλυθὸς προσαριθμοῖ ἀφορῶν εἰς τὸ γεγόμενον καὶ μένον· ἐπὶ τε τῆς κακοδαίμονος ἕξεως τὸ κακὸν εἰς τὸν πλείονα χρόνον ἐπιτείνεσθαι αὐξανομένης καὶ τῆς κακίας τῷ ἐμμόνῳ. Τῇ γοῦν προσθήκῃ τοῦ μᾶλλον, οὐ τῷ πλείονι ἴσῳ τὸ μᾶλλον κακοδαιμονεῖν γίνεται. Τὸ δὲ πλείον ἴσον οὐχ ἅμα ἐστὶν οὐδὲ δὴ πλείον ὅλως λεκτέον τὸ μηκέτι ὄν τῷ ὄντι συναριθμοῦντα. Τὸ δὲ τῆς εὐδαιμονίας ὄρον τε καὶ πέρασ ἔχει καὶ ταῦτὸν αἰεὶ. Εἰ δέ τις καὶ ἐνταῦθα ἐπίδοσις παρὰ τὸν πλείονα χρόνον, ὥστε μᾶλλον εὐδαιμονεῖν εἰς ἀρετὴν ἐπιδιδόντα μείζονα, οὐ τὴν πολυετῆ εὐδαιμονίαν ἀριθμῶν ἐπαινεῖ, ἀλλὰ τὴν μᾶλλον γενομένην τότε, ὅτε μᾶλλον ἐστίν.

Ἀλλὰ διὰ τί, εἰ τὸ παρὸν θεωρεῖν δεῖ μόνον καὶ μὴ συναριθμεῖν τῷ γεγόμενῳ, οὐ κἀπὶ τοῦ χρόνου τὸ αὐτὸ ποιοῦμεν, ἀλλὰ καὶ τὸν παρεληλυθότα τῷ παρόντι συναριθμοῦντες πλείω λέγομεν; Διὰ τί οὖν οὐχ, ὅσος ὁ χρόνος, τοσαύτην καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐροῦμεν; Καὶ διαιροῖμεν ἂν κατὰ τὰς τοῦ χρόνου διαιρέσεις καὶ τὴν εὐδαιμονίαν· καὶ γὰρ αἴ τῷ παρόντι

μετροῦντες ἀδιαίρετον αὐτὴν ποιήσομεν. Ἦ τὸν μὲν χρόνον ἀριθμεῖν καὶ μηκέτι ὄντα οὐκ ἄτοπον, ἐπεὶπερ καὶ τῶν γενομένων μὲν, μηκέτι δὲ ὄντων, ἀριθμὸν ἂν ποιησαίμεθα, οἷον τῶν τετελευτηκότων· εὐδαιμονίαν δὲ μηδέτι οὔσαν παρεῖναι λέγειν τῆς παρούσης πλείονα ἄτοπον. Τὸ μὲν γὰρ εὐδαιμονεῖν συμμεμενηκέναι ἀξιοῖ, ὁ δὲ χρόνος ὁ πλείων παρὰ τὸν παρόντα τὸ μηκέτι εἶναι. Ὅλως δὲ τοῦ χρόνου τὸ πλεόν σκέδασιν βούλεται ἑνὸς τινος ἐν τῷ παρόντι ὄντος. Διὸ καὶ εἰκὼν αἰῶνος εἰκότως λέγεται ἀφανίζεσθαι βουλομένη ἐν τῷ σκιδναμένῳ αὐτῆς τὸ ἐκείνου μένον. Ὅθεν καὶ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ἀφέληται τὸ ἐν ἐκείνῳ μείναν ἂν καὶ αὐτῆς ποιήσῃται, ἀπώλεσεν αὐτό, σωζόμενον τέως ἐκείνῳ τρόπον τινά, ἀπολλόμενον δέ, ἐν αὐτῇ εἰ πᾶν γένοιτο. Εἶπερ οὖν τὸ εὐδαιμονεῖν κατὰ ζωὴν ἀγαθήν, δηλονότι κατὰ τὴν τοῦ ὄντος αὐτῆς θετέον ζωὴν· αὕτη γὰρ ἀρίστη. Οὐκ ἄρα ἀριθμητέα χρόνῳ, ἀλλ' αἰῶνι· τοῦτο δὲ οὔτε πλεόν οὔτε ἔλαττον οὔτε μήκει τινί, ἀλλὰ τὸ τοῦτο καὶ τὸ ἀδιάστατον καὶ τὸ οὐ χρονικὸν εἶναι. Οὐ συναπτέον τοίνυν τὸ ὄν τῷ μὴ ὄντι οὔδὲ τῷ αἰῶνι τὸν χρόνον οὔδὲ τὸ χρονικὸν δὲ αἰεὶ τῷ αἰῶνι οὔδὲ παρεκτατέον τὸ ἀδιάστατον, ἀλλὰ πᾶν ὅλον ληπτέον, εἴ ποτε λαμβάνοις, λαμβάνων οὐ τοῦ χρόνου τὸ ἀδιαίρετον, ἀλλὰ τοῦ αἰῶνος τὴν ζωὴν τὴν οὐκ ἐκ πολλῶν χρόνων, ἀλλὰ τὴν ἐκ παντὸς χρόνου πᾶσαν

ὁμοῦ.

Εἰ δέ τις λέγοι τὴν μνήμην τῶν παρεληλυθότων ἐν τῷ ἐνεστηκότι μένουσαν παρέχεσθαι τὸ πλεον τῷ πλείονα χρόνον ἐν τῷ εὐδαιμονεῖν γεγενημένῳ, τί ἂν τὸ τῆς μνήμης λέγοι; Ἡ γὰρ φρονήσεως μνήμη τῆς πρόσθεν γεγενημένης, ὥστε φρονιμώτερον ἂν λέγοι καὶ οὐκ ἂν τηροῖ τὴν ὑπόθεσιν· ἢ τῆς ἡδονῆς τὴν μνήμην, ὥσπερ πολλῆς περιχαρίας δεομένου τοῦ εὐδαιμόνος καὶ οὐκ ἀρκουμένου τῇ παρούσῃ. Καίτοι τί ἂν ἡδὺ ἢ μνήμη τοῦ ἡδέος ἔχοι; Ὡσπερ ἂν, εἰ μνημονεύοι τις ὅτι ἐχθρὸς ἐπὶ ὄψῳ ἦσθῃ· ἢ εἰς δέκατον ἔτος ἔτι ἂν εἶη γελοιότερος· τὸ δὲ τῆς φρονήσεως, ὅτι πέρουσιν ἐφρόνουν.

Εἰ δὲ τῶν καλῶν εἶη ἢ μνήμη, πῶς οὐκ ἐνταῦθα λέγοιτο ἂν τι; Ἀλλὰ ἀνθρώπου ἐστὶ τοῦτο ἐλλείποντος τοῖς καλοῖς ἐν τῷ παρόντι καὶ τῷ μὴ ἔχειν νυνὶ ζητοῦντος τὴν μνήμην τῶν γεγενημένων.

Ἄλλ' ὁ πολὺς χρόνος πολλὰς ποιεῖ καλὰς πράξεις, ὧν ἄμοιρος ὁ πρὸς ὀλίγον εὐδαιμόνων· εἰ δεῖ λέγειν ὅλως εὐδαιμόνα τὸν οὐ διὰ πολλῶν τῶν καλῶν. Ἡ ὅς ἐκ πολλῶν τὸ εὐδαιμονεῖν καὶ χρόνων καὶ πράξεων λέγει, ἐκ τῶν μηκέτι ὄντων ἀλλ' ἐκ τῶν παρεληλυθότων καὶ ἐνός

τινος τοῦ παρόντος τὸ εὐδαιμονεῖν συνίστησι. Διὸ κατὰ τὸ παρὸν ἐθέμεθα τὸ εὐδαιμονεῖν, εἶτα ἐζητοῦμεν εἰ μᾶλλον τὸ ἐν πλείονι εὐδαιμονῆσαι μᾶλλον ἐστὶ. Τοῦτο οὖν ζητητέον, εἰ ταῖς πράξεσι ταῖς πλείοσι πλεονεκτεῖ τὸ ἐν πολλῷ χρόνῳ εὐδαιμονεῖν. Πρῶτον μὲν οὖν ἔστι καὶ μὴ ἐν πράξεσι γεγόμενον εὐδαιμονεῖν καὶ οὐκ ἔλαττον ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ πεπραγότος· ἔπειτα αἱ πράξεις οὐκ ἐξ αὐτῶν τὸ εὖ διδόασιν, ἀλλ' αἱ διαθέσεις καὶ τὰς πράξεις καλὰς ποιοῦσι καρποῦταί τε ὁ φρόνιμος τὸ ἀγαθὸν καὶ πράττων, οὐχ ὅτι πράττει οὐδ' ἐκ τῶν συμβαινόντων, ἀλλ' ἐξ οὗ ἔχει. Ἐπεὶ καὶ ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος γένοιτο ἂν καὶ παρὰ φαύλου, καὶ τὸ ἐπὶ σωτηρία τῆς πατρίδος ἡδὺ καὶ ἄλλου πράξαντος γένοιτο ἂν αὐτῷ. Οὐ τοίνυν τοῦτό ἐστὶ τὸ ποιοῦν τὴν τοῦ εὐδαίμονος ἡδονήν, ἀλλ' ἡ ἕξις καὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ εἴ τι ἡδὺ δι' αὐτὴν ποιεῖ. Τὸ δὲ ἐν ταῖς πράξεσι τὸ εὐδαιμονεῖν τίθεσθαι ἐν τοῖς ἔξω τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ψυχῆς ἐστὶ τιθέντος· ἡ γὰρ ἐνέργεια τῆς ψυχῆς ἐν τῷ φρονῆσαι καὶ ἐν ἑαυτῇ ὡδὶ ἐνεργῆσαι. Καὶ τοῦτο τὸ εὐδαιμόνως.

6

Τὸ καλὸν ἔστι μὲν ἐν ὄψει πλεῖστον, ἔστι δ' ἐν ἀκοαῖς κατὰ τε λόγων συνθέσεις, ἔστι δὲ καὶ ἐν μουσικῇ καὶ ἀπάσῃ· καὶ γὰρ μέλη καὶ

ῥυθμοί εἰσι καλοί· ἔστι δὲ καὶ προιοῦσι πρὸς τὸ ἄνω ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως καὶ ἐπιτηδεύματα καλὰ καὶ πράξεις καὶ ἔξεις καὶ ἐπιστῆμαί τε καὶ τὸ τῶν ἀρετῶν κάλλος. Εἰ δέ τι καὶ πρὸ τούτων, αὐτὸ δείξει. Τί οὖν δὴ τὸ πεποιηκὸς καὶ τὰ σώματα καλὰ φαντάζεσθαι καὶ τὴν ἀκοὴν ἐπινεύειν ταῖς φωναῖς, ὡς καλαί; Καὶ ὅσα ἐφεξῆς ψυχῆς ἔχεται, πῶς ποτε πάντα καλά; Καὶ ἄρα γε ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ καλῷ τὰ πάντα, ἢ ἄλλο μὲν ἐν σώματι τὸ κάλλος, ἄλλο δὲ ἐν ἄλλῳ; Καὶ τίνα ποτὲ ταῦτα ἢ τοῦτο; Τὰ μὲν γὰρ οὐ παρ' αὐτῶν τῶν ὑποκειμένων καλά, οἷον τὰ σώματα, ἀλλὰ μεθέξει, τὰ δὲ κάλλη αὐτά, ὥσπερ ἀρετῆς ἢ φύσις. Σώματα μὲν γὰρ τὰ αὐτὰ ὅτε μὲν καλά, ὅτε δὲ οὐ καλά φαίνεται, ὡς ἄλλου ὄντος τοῦ σώματα εἶναι, ἄλλου δὲ τοῦ καλά. Τί οὖν ἔστι τοῦτο τὸ παρὸν τοῖς σώμασι; Πρῶτον γὰρ περὶ τούτου σκεπτέον. Τί οὖν ἔστιν, ὃ κινεῖ τὰς ὀψεις τῶν θεωμένων καὶ ἐπιστρέφει πρὸς αὐτὸ καὶ ἔλκει καὶ εὐφραίνεσθαι τῇ θεᾷ ποιεῖ; Τοῦτο γὰρ εὐρόντες τάχ' ἂν ἐπιβάθρα αὐτῷ χρώμενοι καὶ τὰ ἄλλα θεασαίμεθα. Λέγεται μὲν δὴ παρὰ πάντων, ὡς εἰπεῖν, ὡς συμμετρία τῶν μερῶν πρὸς ἀλληλα καὶ πρὸς τὸ ὅλον τό τε τῆς εὐχροίας προστεθεὶν τὸ πρὸς τὴν ὄψιν κάλλος ποιεῖ καὶ ἔστιν αὐτοῖς καὶ ὅλως τοῖς ἄλλοις πᾶσι τὸ καλοῖς εἶναι τὸ συμμετροῖς καὶ μεμετροημένοις ὑπάρχειν· οἷς ἀπλοῦν οὐδέν, μόνον δὲ τὸ σύνθετον ἐξ ἀνάγκης

καλὸν ὑπάρξει· τό τε ὅλον ἔσται καλὸν αὐτοῖς, τὰ δὲ μέρη ἕκαστα οὐχ ἔξει παρ' ἑαυτῶν τὸ καλὰ εἶναι, πρὸς δὲ τὸ ὅλον συντελοῦντα, ἵνα καλὸν ᾗ· καίτοι δεῖ, εἴπερ ὅλον, καὶ τὰ μέρη καλὰ εἶναι· οὐ γὰρ δὴ ἐξ αἰσχυρῶν, ἀλλὰ πάντα κατειληφέναι τὸ κάλλος. Τὰ τε χρώματα αὐτοῖς τὰ καλά, οἶον καὶ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς, ἀπλᾶ ὄντα, οὐκ ἐκ συμμετρίας ἔχοντα τὸ κάλλος ἔξω ἔσται τοῦ καλὰ εἶναι. Χρυσός τε δὴ πῶς καλόν; Καὶ νυκτὸς ἢ ἀστραπὴ ἢ ἄστρα ὁραῖσθαι τῷ καλά; Ἐπί τε τῶν φωνῶν ὡσαύτως τὸ ἀπλοῦν οἰχήσεται, καίτοι ἐκάστου φθόγγου πολλαχῆ τῶν ἐν τῷ ὅλῳ καλῷ καλοῦ καὶ αὐτοῦ ὄντος. Ὅταν δὲ δὴ καὶ τῆς αὐτῆς συμμετρίας μενούσης ὅτε μὲν καλὸν τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ὅτε δὲ μὴ φαίνεται, πῶς οὐκ ἄλλο δεῖ ἐπὶ τῷ συμμετρῷ λέγειν τὸ καλὸν εἶναι, καὶ τὸ σύμμετρον καλὸν εἶναι δι' ἄλλο; Εἰ δὲ δὴ μεταβαίνοντες καὶ ἐπὶ τὰ ἐπιτηδεύματα καὶ τοὺς λόγους τοὺς καλοὺς τὸ σύμμετρον καὶ ἐπ' αὐτῶν αἰτιῶντο, τίς ἂν λέγοιτο ἐν ἐπιτηδεύμασι συμμετρία καλοῖς ἢ νόμοις ἢ μαθήμασιν ἢ ἐπιστήμασι; Θεωρήματα γὰρ σύμμετρα πρὸς ἀλληλα πῶς ἂν εἴη; Εἰ δ' ὅτι σύμφωνά ἐστι, καὶ κακῶν ἔσται ὁμολογία τε καὶ συμφωνία. Τῷ γὰρ τὴν σωφροσύνην ἡλιθιότητα εἶναι τὸ τὴν δικαιοσύνην γενναίαν εἶναι εὐήθειαν σύμφωνον καὶ συνωδὸν καὶ ὁμολογεῖ πρὸς ἀλληλα. Κάλλος μὲν οὖν ψυχῆς

ἀρετὴ πᾶσα καὶ κάλλος ἀληθινώτερον ἢ τὰ πρόσθεν· ἀλλὰ πῶς σύμμετρα; Οὔτε γὰρ ὡς μεγέθη οὔτε ὡς ἀριθμὸς σύμμετρα· καὶ πλειόνων μερῶν τῆς ψυχῆς ὄντων, ἐν ποίῳ γὰρ λόγῳ ἢ σύνθεσις ἢ ἡ κρᾶσις τῶν μερῶν ἢ τῶν θεωρημάτων; Τὸ δὲ τοῦ νοῦ κάλλος μονουμένου τί ἂν εἴη;

Πάλιν οὖν ἀναλαμβάνοντες λέγωμεν τί δῆτ' ἔστι τὸ ἐν τοῖς σώμασι καλὸν πρῶτον. Ἔστι μὲν γὰρ τι καὶ βολῆ τῇ πρώτῃ αἰσθητὸν γινόμενον καὶ ἡ ψυχὴ ὡσπερ συνείσα λέγει καὶ ἐπιγνοῦσα ἀποδέχεται καὶ οἶον συναρμόττεται. Πρὸς δὲ τὸ αἰσχρὸν προσβαλοῦσα ἀνίλλεται καὶ ἀρνεῖται καὶ ἀνανεύει ἀπ' αὐτοῦ οὐ συμφωνοῦσα καὶ ἀλλοτριουμένη. Φαμὲν δὴ, ὡς τὴν φύσιν οὔσα ὅπερ ἔστι καὶ πρὸς τῆς κρείττονος ἐν τοῖς οὔσιν οὐσίας, ὅ τι ἂν ἴδη συγγενὲς ἢ ἴχνος τοῦ συγγενοῦς, χαίρει τε καὶ διεπτόηται καὶ ἀναφέρει πρὸς ἑαυτὴν καὶ ἀναμιμνήσκειται ἑαυτῆς καὶ τῶν ἑαυτῆς. Τίς οὖν ὁμοιότης τοῖς τῆδε πρὸς τὰ ἐκεῖ καλὰ; καὶ γὰρ, εἰ ὁμοιότης, ὅμοια μὲν ἔστω· πῶς δὲ καλὰ κἀκεῖνα καὶ ταῦτα; Μετοχῇ εἶδους φαμὲν ταῦτα. Πᾶν μὲν γὰρ τὸ ἄμορφον πεφυκὸς μορφήν καὶ εἶδος δέχεται ἀμοιρον ὄν λόγου καὶ εἶδους αἰσχρὸν καὶ ἔξω θείου λόγου· καὶ τὸ πάντῃ αἰσχρὸν τοῦτο. Αἰσχρὸν δὲ καὶ τὸ μὴ κρατηθὲν ὑπὸ μορφῆς καὶ λόγου οὐκ

ἀνασχομένης τῆς ὕλης τὸ πάντῃ κατὰ τὸ εἶδος μορφοῦσθαι. Προσιὸν οὖν τὸ εἶδος τὸ μὲν ἐκ πολλῶν ἐσόμενον μερῶν ἐν συνθέσει συνέταξέ τε καὶ εἰς μίαν συντέλειαν ἤγαγε καὶ ἐν τῇ ὁμολογίᾳ πεποίηκεν, ἐπεὶπερ ἐν ἧν αὐτὸ ἐν τε ἔδει τὸ μορφούμενον εἶναι ὡς δυνατὸν αὐτῷ ἐκ πολλῶν ὄντι. Ἴδρυται οὖν ἐπ' αὐτοῦ τὸ κάλλος ἤδη εἰς ἐν συναχθέντος καὶ τοῖς μέρεσι διδὸν ἑαυτὸ καὶ τοῖς ὅλοις. Ὅταν δὲ ἐν τι καὶ ὁμοιομερές καταλάβῃ, εἰς ὅλον δίδωσι τὸ αὐτό· οἷον ὅτε μὲν πάσῃ οἰκίᾳ μετὰ τῶν μερῶν, ὅτε δὲ ἐνὶ λίθῳ διδοίη τις φύσις τὸ κάλλος, τῇ δὲ ἢ τέχνῃ. Οὕτω μὲν δὴ τὸ καλὸν σῶμα γίγνεται λόγου ἀπὸ θείων ἐλθόντος κοινωνία.

Γινώσκει δὲ αὐτὸ ἢ ἐπ' αὐτῷ δύναμις τεταγμένη, ἧς οὐδὲν κυριώτερον εἰς κρίσιν τῶν ἑαυτῆς, ὅταν καὶ ἢ ἄλλη συνεπικρίνη ψυχῇ, τάχα δὲ καὶ αὕτη λέγη συναρμόττουσα τῷ παρ' αὐτῇ εἶδει κακείνῳ πρὸς τὴν κρίσιν χρωμένη ὡσπερ κανόνι τοῦ εὐθέος. Πῶς δὲ συμφωνεῖ τὸ περὶ σῶμα τῷ πρὸ σώματος; Πῶς δὲ τὴν ἔξω οἰκίαν τῷ ἔνδον οἰκίας εἶδει ὁ οἰκοδομικὸς συναρμόσας καλὴν εἶναι λέγει; Ἡ ὅτι ἐστὶ τὸ ἔξω, εἰ χωρίσεως τοὺς λίθους, τὸ ἔνδον εἶδος μερισθὲν τῷ ἔξω ὕλης ὄγκῳ, ἀμερές ὄν ἐν πολλοῖς φανταζόμενον. Ὅταν οὖν καὶ ἢ αἴσθησις τὸ ἐν σώμασιν εἶδος ἴδη

συνδησάμενον καὶ κρατῆσαν τῆς φύσεως τῆς ἐναντίας ἀμόρφου οὐσίας καὶ μορφὴν ἐπὶ ἄλλαις μορφαῖς ἐκπρεπῶς ἐποχουμένην, συνελοῦσα ἀθρόον αὐτὸ τὸ πολλαχῆ ἀνήνεγκέ τε καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὸ εἶσω ἀμερὲς ἤδη καὶ ἔδωκε τῷ ἔνδον σύμφωνον καὶ συναρμόττον καὶ φίλον· οἷα ἀνδρὶ ἀγαθῷ προσηνὲς ἐπιφαινόμενον ἀρετῆς ἵχνος ἐν νέῳ συμφωνοῦν τῷ ἀληθεῖ τῷ ἔνδον. Τὸ δὲ τῆς χροᾶς κάλλος ἀπλοῦν μορφῇ καὶ κρατήσει τοῦ ἐν ὑλῇ σκοτεινοῦ παρουσία φωτὸς ἀσωμάτου καὶ λόγου καὶ εἴδους ὄντος. Ὅθεν καὶ τὸ πῦρ αὐτὸ παρὰ τὰ ἄλλα σώματα καλόν, ὅτι τάξιν εἴδους πρὸς τὰ ἄλλα στοιχεῖα ἔχει, ἄνω μὲν τῇ θέσει, λεπτότατον δὲ τῶν ἄλλων σωμάτων, ὡς ἐγγὺς ὄν τοῦ ἀσωμάτου, μόνον δὲ αὐτὸ οὐκ εἰσδεχόμενον τὰ ἄλλα· τὰ δ' ἄλλα δέχεται αὐτό. Θερμαίνεται γὰρ ἐκεῖνα, οὐ ψύχεται δὲ τοῦτο, κέχρωσταί τε πρώτως, τὰ δ' ἄλλα παρὰ τούτου τὸ εἶδος τῆς χροᾶς λαμβάνει. Λάμπει οὖν καὶ στίλβει, ὡς ἂν εἶδος ὄν. Τὸ δὲ μὴ κρατοῦν ἐξίτηλον τῷ φωτὶ γινόμενον οὐκέτι καλόν, ὡς ἂν τοῦ εἴδους τῆς χροᾶς οὐ μετέχον ὄλου. Αἱ δὲ ἀρμονίαι αἱ ἐν ταῖς φωναῖς αἱ ἀφανεῖς τὰς φανεράς ποιήσασαι καὶ ταύτη τὴν ψυχὴν σύνεσιν καλοῦ λαβεῖν ἐποίησαν, ἐν ἄλλῳ τὸ αὐτὸ δεῖξασαι. Παρακολουθεῖ δὲ ταῖς αἰσθηταῖς μετρεῖσθαι ἀριθμοῖς ἐν λόγῳ οὐ παντί, ἀλλ' ὅς ἂν ἦ δουλεύων εἰς ποίησιν εἴδους εἰς τὸ κρατεῖν. Καὶ

περὶ μὲν τῶν ἐν αἰσθήσει καλῶν, ἃ δὴ εἶδωλα καὶ σκιαὶ οἶον ἐκδραμοῦσαι εἰς ὕλην ἐλθοῦσαι ἐκόσμησάν τε καὶ διεπτόησαν φανεῖσαι, τοσαῦτα.

Περὶ δὲ τῶν προσωτέρω καλῶν, ἃ οὐκέτι αἰσθησις ὁρᾶν εἴληχε, ψυχὴ δὲ ἄνευ ὀργάνων ὁρᾷ καὶ λέγει, ἀνα βαίνοντας δεῖ θεάσασθαι καταλιπόντας τὴν αἰσθησιν κάτω περιμένειν. Ὡσπερ δὲ ἐπὶ τῶν τῆς αἰσθήσεως καλῶν οὐκ ἦν περὶ αὐτῶν λέγειν τοῖς μήτε ἑωρακόσι μήθ' ὡς καλῶν ἀντειλημμένοις, οἶον εἴ τινες ἐξ ἀρχῆς τυφλοὶ γεγονότες, τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ περὶ κάλλους ἐπιτηδευμάτων μὴ τοῖς ἀποδεξαμένοις τὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ ἐπιστημῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων κάλλος, οὐδὲ περὶ ἀρετῆς φέγγους τοῖς μηδὲ φαντασθεῖσιν ὡς καλὸν τὸ τῆς δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης πρόσωπον, καὶ οὔτε ἔσπερος οὔτε ἔωρος οὔτω καλά. Ἀλλὰ δεῖ ἰδόντας μὲν εἶναι ὧ ψυχὴ τὰ τοιαῦτα βλέπει, ἰδόντας δὲ ἠσθῆναι καὶ ἐκπληξιν λαβεῖν καὶ πτοηθῆναι πολλῶ μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς πρόσθεν, ἅτε ἀληθινῶν ἤδη ἐφαπτομένους. Ταῦτα γὰρ δεῖ τὰ πάθη γενέσθαι περὶ τὸ ὅτι ἂν ἦ καλόν, θάμβος καὶ ἐκπληξιν ἠδεῖαν καὶ πόθον καὶ ἔρωτα καὶ πτόησιν μεθ' ἠδονῆς. Ἔστι δὲ ταῦτα παθεῖν καὶ πάσχουσιν αἱ ψυχαὶ καὶ περὶ τὰ μὴ ὀρώμενα πᾶσαι μὲν, ὡς εἰπεῖν, μᾶλλον μέντοι

αἱ τούτων ἐρωτικώτεροι, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν
σωμάτων πάντες μὲν ὀρῶσι, κεντοῦνται δ' οὐκ
ἴσα, ἀλλ' εἰσὶν οἱ μάλιστα, οἱ καὶ λέγονται
ἐρᾶν.

Τῶν δὴ καὶ περὶ τὰ ἐν οὐκ αἰσθήσει
ἐρωτικῶν ἀναπυθάνεσθαι δεῖ· τί πάσχετε περὶ
τὰ λεγόμενα ἐπιτηδεύματα καλὰ καὶ τρόπους
καλοὺς καὶ ἥθη σώφρονα καὶ ὅλως ἔργα
ἀρετῆς καὶ διαθέσεις καὶ τὸ τῶν ψυχῶν
κάλλος; Καὶ ἑαυτοὺς δὲ ἰδόντες τὰ ἔνδον
καλοὺς τί πάσχετε; Καὶ πῶς ἀναβακχεύεσθε
καὶ ἀνακινεῖσθε καὶ ἑαυτοῖς συνεῖναι ποθεῖτε
συλλεξάμενοι αὐτοὺς ἀπὸ τῶν σωμάτων;
Πάσχουσι μὲν γὰρ ταῦτα οἱ ὄντως ἐρωτικοί. Τί
δέ ἐστι, περὶ ὃ ταῦτα πάσχουσιν; Οὐ σχῆμα,
οὐ χρῶμα, οὐ μέγεθος τι, ἀλλὰ περὶ ψυχὴν,
ἀχρώματον μὲν αὐτήν, ἀχρώματον δὲ καὶ τὴν
σωφροσύνην ἔχουσαν καὶ τὸ ἄλλο τῶν ἀρετῶν
φέγγος, ὅταν ἢ ἐν αὐτοῖς ἴδητε, ἢ καὶ ἐν ἄλλῳ
θεάσησθε μέγεθος ψυχῆς καὶ ἥθος δίκαιον καὶ
σωφροσύνην καθαρὰν καὶ ἀνδρίαν βλοσυρὸν
ἔχουσαν πρόσωπον καὶ σεμνότητα καὶ αἰδῶ
ἐπιθέουσαν ἐν ἀτρεμεῖ καὶ ἀκύμονι καὶ ἀπαθεί
διαθέσει, ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὸν θεοειδῆ νοῦν
ἐπιλάμποντα. Ταῦτα οὖν ἀγάμενοι καὶ
φιλοῦντες πῶς αὐτὰ λέγομεν καλὰ; Ἔστι μὲν
γὰρ καὶ φαίνεται καὶ οὐ μήποτε ὁ ἰδὼν ἄλλο
τι φῆ ἢ τὰ ὄντως ὄντα ταῦτα εἶναι. Τί ὄντα

ὄντως; Ἡ καλά. Ἀλλ' ἔτι ποθεῖ ὁ λόγος, τί ὄντα πεποίηκε τὴν ψυχὴν εἶναι ἐράσμιον· τί τὸ ἐπὶ πάσαις ἀρεταῖς διαπρέπον οἶον φῶς; Βούλει δὴ καὶ τὰ ἐναντία λαβῶν, τὰ περὶ ψυχὴν αἰσχροῦ γινόμενα, ἀντιπαραθεῖναι; Τάχα γὰρ ἂν συμβάλλοιτο πρὸς ὃ ζητοῦμεν τὸ αἰσχροῦ ὅτι ποτέ ἐστι καὶ διότι φανέν. Ἔστω δὴ ψυχὴ αἰσχροῦ, ἀκόλαστός τε καὶ ἄδικος, πλείστων μὲν ἐπιθυμιῶν γέμουσα, πλείστης δὲ ταραχῆς, ἐν φόβοις διὰ δειλίαν, ἐν φθόνοις διὰ μικροπρέπειαν, πάντα φρονοῦσα ἃ δὴ καὶ φρονεῖ θνητὰ καὶ ταπεινά, σκολιὰ πανταχοῦ, ἡδονῶν οὐ καθαρῶν φίλη, ζῶσα ζωὴν τοῦ ὅτι ἂν πάθῃ διὰ σώματος ὡς ἡδὺ λαβοῦσα αἴσχος. Αὐτὸ τοῦτο τὸ αἴσχος αὐτῇ ἄρα οὐ προσγεγονέναι οἶον ἐπακτὸν καλὸν φήσομεν, ὃ ἐλωβήσατο μὲν αὐτῇ, πεποίηκε δὲ αὐτὴν ἀκάθαρτον καὶ πολλῶ τῶ κακῶ συμπεφυρμένην, οὐδὲ ζωὴν ἔτι ἔχουσαν οὐδὲ αἴσθησιν καθάραν, ἀλλὰ τῶ μίγματι τοῦ κακοῦ ἀμυδρᾶ τῇ ζωῇ κεχρημένην καὶ πολλῶ τῶ θανάτῳ κεκραμένην, οὐκέτι μὲν ὁρῶσαν ἃ δεῖ ψυχὴν ὁρᾶν, οὐκέτι δὲ ἐωμένην ἐν αὐτῇ μένειν τῶ ἔλκεσθαι ἀεὶ πρὸς τὸ ἔξω καὶ τὸ κάτω καὶ τὸ σκοτεινόν; Ἀκάθαρτος δὴ, οἶμαι, οὔσα καὶ φερομένη πανταχοῦ ὀλκαῖς πρὸς τὰ τῇ αἰσθήσει προσπίπτοντα, πολὺ τὸ τοῦ σώματος ἔχουσα ἐγκεκραμένον, τῶ ὑλικῶ πολλῶ συνοῦσα καὶ εἰς αὐτὴν εἰσδεξαμένη εἶδος

ἕτερον ἠλλάξατο κράσει τῇ πρὸς τὸ χεῖρον· οἶον εἴ τις δὺς εἰς πηλὸν ἢ βόρβορον τὸ μὲν ὅπερ εἶχε κάλλος μηκέτι προφαίνοι, τοῦτο δὲ ὁρῶτο, ὃ παρὰ τοῦ πηλοῦ ἢ βορβόρου ἀπεμάξατο· ὧ δὴ τὸ αἰσχρὸν προσθήκη τοῦ ἀλλοτρίου προσῆλθε καὶ ἔργον αὐτῶ, εἶπερ ἔσται πάλιν καλός, ἀπονιψαμένῳ καὶ καθαρισμένῳ ὅπερ ἦν εἶναι. Αἰσχροὺς δὴ ψυχὴν λέγοντες μίξει καὶ κράσει καὶ νεύσει τῇ πρὸς τὸ σῶμα καὶ ὕλην ὁρθῶς ἂν λέγοιμεν. Καὶ ἔστι τοῦτο αἰσχος ψυχῆ μὴ καθαρᾶ μηδὲ εἰλικρινεῖ εἶναι ὥσπερ χρυσῶ, ἀναπεπληῆσθαι δὲ τοῦ γεώδους, ὃ εἴ τις ἀφέλοι, καταλέλειπται χρυσὸς καὶ ἔστι καλός, μονούμενος μὲν τῶν ἄλλων, αὐτῶ δὲ συνῶν μόνῳ. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ψυχῆ, μονωθεῖσα μὲν ἐπιθυμιῶν, ἃς διὰ τὸ σῶμα ἔχει, ὧ ἄγαν προσωμίλει, ἀπαλλαγεῖσα δὲ τῶν ἄλλων παθῶν καὶ καθαροθεῖσα ἃ ἔχει σωματωθεῖσα, μείνασα μόνῃ τὸ αἰσχρὸν τὸ παρὰ τῆς ἑτέρας φύσεως ἅπαν ἀπεθήκατο.

Ἔστι γὰρ δὴ, ὡς ὁ παλαιὸς λόγος, καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία καὶ πᾶσα ἀρετὴ κάθαρσις καὶ ἡ φρόνησις αὐτή. Διὸ καὶ αἰ τελεταὶ ὁρθῶς αἰνίττονται τὸν μὴ κεκαθαμένον καὶ εἰς Ἄιδου κείσεσθαι ἐν βορβόρῳ, ὅτι τὸ μὴ καθαρὸν βορβόρῳ διὰ κάκην φίλον· οἷα δὴ καὶ ὕες, οὐ καθαρὰ τὸ

σῶμα, χαίρουσι τῷ τοιούτῳ. Τί γὰρ ἂν καὶ εἴη σωφροσύνη ἀληθῆς ἢ τὸ μὴ προσομιλεῖν ἡδοναῖς τοῦ σώματος, φεύγειν δὲ ὡς οὐ καθαρὰς οὐδὲ καθαρῶν; Ἡ δὲ ἀνδρία ἀφοβία θανάτου. Ὁ δὲ ἐστὶν ὁ θάνατος χωρὶς εἶναι τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος. Οὐ φοβεῖται δὲ τοῦτο, ὅς ἀγαπᾷ μόνος γενέσθαι. Μεγαλοψυχία δὲ δὴ ὑπεροψία τῶν τῆδε. Ἡ δὲ φρόνησις νόησις ἐν ἀποστροφῇ τῶν κάτω, πρὸς δὲ τὰ ἄνω τὴν ψυχὴν ἄγουσα. Γίνεται οὖν ἡ ψυχὴ καθαρθεῖσα εἶδος καὶ λόγος καὶ πάντῃ ἀσώματος καὶ νοερὰ καὶ ὅλη τοῦ θείου, ὅθεν ἡ πηγὴ τοῦ καλοῦ καὶ τὰ συγγενῆ πάντα τοιαῦτα. Ψυχὴ οὖν ἀναχθεῖσα πρὸς νοῦν ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἐστὶ καλόν. Νοῦς δὲ καὶ τὰ παρὰ νοῦ τὸ κάλλος αὐτῇ οἰκεῖον καὶ οὐκ ἀλλότριον, ὅτι τότε ἐστὶν ὄντως μόνον ψυχὴ. Διὸ καὶ λέγεται ὀρθῶς τὸ ἀγαθὸν καὶ καλὸν τὴν ψυχὴν γίνεσθαι ὁμοιωθῆναι εἶναι θεῶ, ὅτι ἐκεῖθεν τὸ καλὸν καὶ ἡ μοῖρα ἢ ἑτέρα τῶν ὄντων. Μᾶλλον δὲ τὰ ὄντα ἢ καλλονὴ ἐστὶν, ἢ δ' ἑτέρα φύσις τὸ αἰσχρόν, τὸ δ' αὐτὸ καὶ πρῶτον κακόν, ὥστε κάκεινῳ ταῦτὸν ἀγαθόν τε καὶ καλόν, ἢ τὰγαθόν τε καὶ καλλονή. Ὅμοίως οὖν ζητητέον καλόν τε καὶ ἀγαθόν καὶ αἰσχρόν τε καὶ κακόν. Καὶ τὸ πρῶτον θετέον τὴν καλλονήν, ὅπερ καὶ τὰγαθόν· ἀφ' οὗ νοῦς εὐθύς τὸ καλόν· ψυχὴ δὲ νῶ καλόν· τὰ δὲ ἄλλα ἤδη παρὰ ψυχῆς μορφούσης καλά, τὰ τε ἐν ταῖς

πράξεσι τά τε ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι. Καὶ δὴ καὶ τὰ σώματα, ὅσα οὕτω λέγεται, ψυχὴ ἤδη ποιεῖ· ἅτε γὰρ θεῖον οὔσα καὶ οἶον μοῖρα τοῦ καλοῦ, ὧν ἂν ἐφάψηται καὶ κρατῆ, καλὰ ταῦτα, ὡς δυνατὸν αὐτοῖς μεταλαβεῖν, ποιεῖ.

Ἀναβατέον οὖν πάλιν ἐπὶ τὸ ἀγαθόν, οὗ ὁρέγεται πᾶσα ψυχὴ. Εἴ τις οὖν εἶδεν αὐτό, οἶδεν ὃ λέγω, ὅπως καλόν. Ἐφετὸν μὲν γὰρ ὡς ἀγαθόν καὶ ἢ ἔφεσις πρὸς τοῦτο, τεῦξις δὲ αὐτοῦ ἀναβαίνουσι πρὸς τὸ ἄνω καὶ ἐπιστραφεῖσι καὶ ἀποδυομένοις ἃ καταβαίνοντες ἠμφιέσμεθα· οἶον ἐπὶ τὰ ἅγια τῶν ἱερῶν τοῖς ἀνιοῦσι καθάρσεις τε καὶ ἱματίων ἀποθέσεις τῶν πρὶν καὶ τὸ γυμνοῖς ἀνιέναι· ἕως ἂν τις παρελθὼν ἐν τῇ ἀναβάσει πᾶν ὅσον ἀλλότριον τοῦ θεοῦ αὐτῷ μόνῳ αὐτὸ μόνον ἴδη εἰλικρινές, ἀπλοῦν, καθαρὸν, ἀφ' οὗ πάντα ἐξήρτηται καὶ πρὸς αὐτὸ βλέπει καὶ ἔστι καὶ ζῆ καὶ νοεῖ· ζωῆς γὰρ αἴτιος καὶ νοῦ καὶ τοῦ εἶναι. Τοῦτο οὖν εἴ τις ἴδοι, ποίους ἂν ἴσχοι ἔρωτας, ποίους δὲ πόθους, βουλόμενος αὐτῷ συγκερασθῆναι, πῶς δ' ἂν ἐκπλαγείη μεθ' ἡδονῆς; Ἔστι γὰρ τῷ μὲν μήπω ἰδόντι ὁρέγεσθαι ὡς ἀγαθοῦ· τῷ δὲ ἰδόντι ὑπάρχει ἐπὶ καλῷ ἄγασθαι τε καὶ θάμβους πίμπλασθαι μεθ' ἡδονῆς καὶ ἐκπλήττεσθαι ἀβλαβῶς καὶ ἐρᾶν ἀληθῆ ἔρωτα καὶ δριμεῖς πόθους καὶ τῶν ἄλλων ἐρώτων καταγελαῖν καὶ τῶν πρόσθεν

νομιζομένων καλῶν καταφρονεῖν· ὁποῖον
πάσχουσιν ὅσοι θεῶν εἶδесιν ἢ δαιμόνων
προστυχόντες οὐκέτ' ἂν ἀποδέχοιντο ὁμοίως
ἄλλων κάλλη σωμάτων. Τί δῆτα οἰόμεθα, εἴ
τις αὐτὸ τὸ καλὸν θεῶτο αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ
καθαρόν, μὴ σαρκῶν, μὴ σώματος ἀνάπλεων,
μὴ ἐν γῆ, μὴ ἐν οὐρανῶ, ἴν' ἦ καθαρόν; Καὶ
γὰρ ἐπακτὰ πάντα ταῦτα καὶ μέμικται καὶ οὐ
πρῶτα, παρ' ἐκείνου δέ. Εἰ οὖν ἐκεῖνο, ὃ χορηγεῖ
μὲν ἅπασιν, ἐφ' ἑαυτοῦ δὲ μένον δίδωσι καὶ οὐ
δέχεταιί τι εἰς αὐτό, ἴδιοι, μένων ἐν τῇ θεᾷ τοῦ
τοιούτου καὶ ἀπολαύων αὐτοῦ ὁμοιούμενος, τίνας
ἂν ἔτι δέοιτο καλοῦ; Τοῦτο γὰρ αὐτὸ μάλιστα
κάλλος ὃν αὐτὸ καὶ τὸ πρῶτον ἐργάζεται τοὺς
ἐραστὰς αὐτοῦ καλοὺς καὶ ἐραστούς ποιεῖ. Οὗ
δῆ καὶ ἀγὼν μέγιστος καὶ ἔσχατος ψυχαῖς
πρόκειται, ὑπὲρ οὗ καὶ ὁ πᾶς πόνος, μὴ
ἀμοίρους γενέσθαι τῆς ἀρίστης θεᾶς, ἧς ὁ μὲν
τυχῶν μακάριος ὄψιν μακαρίαν τεθεαμένος·
ἀτυχῆς δὲ οὗτος ὁ μὴ τυχῶν. Οὐ γὰρ ὁ
χρωμάτων ἢ σωμάτων καλῶν μὴ τυχῶν οὐδὲ
δυνάμεως οὐδὲ ἀρχῶν οὐδὲ ὁ βασιλείας μὴ
τυχῶν ἀτυχῆς, ἀλλ' ὁ τούτου καὶ μόνου, ὑπὲρ
οὗ τῆς τεύξεως καὶ βασιλείας καὶ ἀρχᾶς γῆς
ἀπάσης καὶ θαλάττης καὶ οὐρανοῦ προέσθαι
χρεῶν, εἰ καταλιπὼν τις ταῦτα καὶ ὑπεριδὼν
εἰς ἐκεῖνο στραφεῖς ἴδιοι.

Τίς οὖν ὁ τρόπος; Τίς μηχανή; Πῶς τις

Θεάσθηται κάλλος ἀμήχανον οἶον ἔνδον ἐν ἀγίοις
ἱεροῖς μένον οὐδὲ προῖον εἰς τὸ ἔξω, ἵνα τις καὶ
βέβηλος ἴδῃ; Ἴτω δὴ καὶ συνεπέσθω εἰς τὸ
εἶσω ὁ δυνάμενος ἔξω καταλιπὼν ὄψιν
ὀμμάτων μηδ' ἐπιστρέφων αὐτὸν εἰς τὰς
προτέρας ἀγλαίας σωμάτων. Ἰδόντα γὰρ δεῖ
τὰ ἐν σώμασι καλὰ μήτοι προστρέχειν, ἀλλὰ
γνόντας ὡς εἰσιν εἰκόνες καὶ ἴχνη καὶ σκιαὶ
φεύγειν πρὸς ἐκεῖνο οὗ ταῦτα εἰκόνες. Εἰ γάρ
τις ἐπιδράμοι λαβεῖν βουλόμενος ὡς ἀληθινόν,
οἷα εἰδώλου καλοῦ ἐφ' ὕδατος ὀχουμένου, ὁ
λαβεῖν βουληθεῖς, ὡς πού τις μῦθος, δοκῶ μοι,
αἰνίττεται, δὺς εἰς τὸ κάτω τοῦ ρεύματος
ἀφανῆς ἐγένετο, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον ὁ
ἐχόμενος τῶν καλῶν σωμάτων καὶ μὴ ἀφίεις
οὐ τῷ σώματι, τῇ δὲ ψυχῇ καταδύσεται εἰς
σκοτεινὰ καὶ ἀτερπῆ τῷ νῷ βάθη, ἔνθα
τυφλὸς ἐν Ἄιδου μένων καὶ ἐνταῦθα κἀκεῖ
σκιαῖς συνέσται. Φεύγωμεν δὴ φίλην ἐς
πατρίδα, ἀληθέστερον ἂν τις παρακελεύοιτο.
Τίς οὖν ἡ φυγὴ καὶ πῶς; Ἀναξόμεθα οἶον ἀπὸ
μάγου Κίρκης φησὶν ἢ Καλυψοῦς Ὀδυσσεὺς
αἰνιττόμενος, δοκεῖ μοι, μεῖναι οὐκ ἄρεσθεις,
καίτοι ἔχων ἡδονὰς δι' ὀμμάτων καὶ κάλλει
πολλῷ αἰσθητῷ συνών. Πατρὶς δὴ ἡμῖν, ὄθρεν
παρήλθομεν, καὶ πατὴρ ἐκεῖ. Τίς οὖν ὁ στόλος
καὶ ἡ φυγὴ; Οὐ ποσὶ δεῖ διανύσαι πανταχοῦ
γὰρ φέρουσι πόδες ἐπὶ γῆν ἄλλην ἀπ' ἄλλης·
οὐδέ σε δεῖ ἵππων ὄχημα ἢ τι θαλάττιον

παρασκευάσαι, ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀφεῖναι δεῖ
καὶ μὴ βλέπειν, ἀλλ' οἷον μύσαντα ὄψιν ἄλλην
ἀλλάξασθαι καὶ ἀνεγεῖραι, ἣν ἔχει μὲν πᾶς,
χρῶνται δὲ ὀλίγοι.

Τί οὖν ἐκείνη ἢ ἔνδον βλέπει; Ἄρτι μὲν
ἐγειρομένη οὐ πάνυ τὰ λαμπρὰ δύναται
βλέπειν. Ἐθιστέον οὖν τὴν ψυχὴν αὐτὴν
πρῶτον μὲν τὰ καλὰ βλέπειν ἐπιτηδεύματα·
εἶτα ἔργα καλὰ, οὐχ ὅσα αἱ τέχναι ἐργάζονται,
ἀλλ' ὅσα οἱ ἄνδρες οἱ λεγόμενοι ἀγαθοί· εἶτα
ψυχὴν ἴδε τῶν τὰ ἔργα τὰ καλὰ ἐργαζομένων.
Πῶς ἂν οὖν ἴδοις ψυχὴν ἀγαθὴν οἷον τὸ
κάλλος ἔχει; Ἄναγε ἐπὶ σαυτὸν καὶ ἴδε· κἂν
μήπω σαυτὸν ἴδῃς καλόν, οἷα ποιητῆς
ἀγάλματος, ὃ δεῖ καλὸν γενέσθαι, τὸ μὲν
ἀφαιρεῖ, τὸ δὲ ἀπέξεσε, τὸ δὲ λείον, τὸ δὲ
καθαρὸν ἐποίησεν, ἕως ἔδειξε καλὸν ἐπὶ τῷ
ἀγάλματι πρόσωπον, οὕτω καὶ σὺ ἀφαίρει ὅσα
περιττὰ καὶ ἀπεύθυνε ὅσα σκολιά, ὅσα
σκοτεινὰ καθαίρων ἐργάζου εἶναι λαμπρὰ καὶ
μὴ παύσῃ τεκταίνων τὸ σὸν ἀγαλμα, ἕως ἂν
ἐκλάμψειέ σοι τῆς ἀρετῆς ἢ θεοειδῆς ἀγλαία,
ἕως ἂν ἴδῃς σωφροσύνην ἐν ἀγνῶ βεβῶσαν
βάθρῳ. Εἰ γέγονας τοῦτο καὶ εἶδες αὐτὸ καὶ
σαυτῷ καθαρὸς συνεγένου οὐδὲν ἔχων ἐμπόδιον
πρὸς τὸ εἶς οὕτω γενέσθαι οὐδὲ σὺν αὐτῷ ἄλλο
τι ἐντὸς μεμιγμένον ἔχων, ἀλλ' ὅλος αὐτὸς
φῶς ἀληθινὸν μόνον, οὐ μεγέθει μεμετροημένον

οὐδὲ σχήματι εἰς ἐλάττωσιν περιγραφέν οὐδ' αὖ
εἰς μέγεθος δι' ἀπειρίας αὐξηθέν, ἀλλ'
ἀμέτρητον πανταχοῦ, ὡς ἂν μεῖζον παντός
μέτρου καὶ παντός κρεῖσσον ποσοῦ· εἰ τοῦτο
γενόμενον σαυτὸν ἴδοις, ὅψις ἤδη γενόμενος
θαρσήςσας περὶ σαυτῶ καὶ ἐνταῦθα ἤδη
ἀναβεβηκῶς μηκέτι τοῦ δεικνύντος δεηθεῖς
ἀτενίσας ἴδε· οὗτος γὰρ μόνος ὁ ὀφθαλμὸς τὸ
μέγα κάλλος βλέπει. Ἐὰν δὲ ἴη ἐπὶ τὴν θέα
λημῶν κακίαις καὶ οὐ κεκαθαρμένος ἢ
ἀσθενής, ἀνανδρία οὐ δυνάμενος τὰ πάνυ
λαμπρὰ βλέπειν, οὐδὲν βλέπει, καὶ ἄλλος
δεικνύη παρὸν τὸ ὄραθῆναι δυνάμενον. Τὸ γὰρ
ὄρων πρὸς τὸ ὄρώμενον συγγενὲς καὶ ὅμοιον
ποιησάμενον δεῖ ἐπιβάλλειν τῇ θέα. Οὐ γὰρ ἂν
πώποτε εἶδεν ὀφθαλμὸς ἥλιον ἡλιοειδῆς μὴ
γεγεννημένος, οὐδὲ τὸ καλὸν ἂν ἴδοι ψυχὴ μὴ
καλὴ γενομένη. Γενέσθω δὴ πρῶτον θεοειδῆς
πᾶς καὶ καλὸς πᾶς, εἰ μέλλει θεάσασθαι θεόν
τε καὶ καλόν. Ἦξει γὰρ πρῶτον ἀναβαίνων ἐπὶ
τὸν νοῦν κακεῖ πάντα εἴσεται καλὰ τὰ εἶδη
καὶ φήσει τὸ κάλλος τοῦτο εἶναι, τὰς ιδέας·
πάντα γὰρ ταύταις καλὰ, τοῖς νοῦ γεννήμασι
καὶ οὐσίας. Τὸ δὲ ἐπέκεινα τούτου τὴν τοῦ
ἀγαθοῦ λέγομεν φύσιν προβεβλημένον τὸ καλὸν
πρὸ αὐτῆς ἔχουσιν. Ὡστε ὀλοσχερεῖ μὲν λόγῳ
τὸ πρῶτον καλόν· διαιρῶν δὲ τὰ νοητὰ τὸ μὲν
νοητὸν καλὸν τὸν τῶν εἰδῶν φήσει τόπον, τὸ δ'
ἀγαθὸν τὸ ἐπέκεινα καὶ πηγὴν καὶ ἀρχὴν τοῦ

καλοῦ. Ἡ ἐν τῷ αὐτῷ τὰγαθὸν καὶ καλὸν
πρῶτον θήσεται· πλὴν ἐκεῖ τὸ καλόν.

γ

Ἐὰρ ἂν τις ἕτερον εἴποι ἀγαθὸν ἐκάστω εἶναι
ἢ τὴν κατὰ φύσιν τῆς ζωῆς ἐνέργειαν, καὶ εἴ
τι ἐκ πολλῶν εἴη, τούτῳ εἶναι ἀγαθὸν τὴν τοῦ
ἀμείνονος ἐν αὐτῷ ἐνέργειαν οἰκείαν καὶ κατὰ
φύσιν ἀεὶ μηδὲν ἐλλείπουσαν; Ψυχῆς δὴ
ἐνέργεια τὸ κατὰ φύσιν ἀγαθὸν αὐτῆς. Εἰ δὲ
καὶ πρὸς τὸ ἄριστον ἐνεργοῖ ἀρίστη οὔσα, οὐ
μόνον πρὸς αὐτὴν τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς
τοῦτο ἀγαθὸν ἂν εἴη. Εἰ οὖν τι μὴ πρὸς ἄλλο
ἐνεργοῖ ἄριστον ὄντων καὶ ἐπέκεινα τῶν
όντων, πρὸς αὐτὸ δὲ τὰ ἄλλα, δῆλον, ὡς τοῦτο
ἂν εἴη τὸ ἀγαθόν, δι' ὃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῦ
μεταλαμβάνειν ἔστι· τὰ δὲ ἄλλα διχῶς ἂν
ἔχοι, ὅσα οὔτῳ τὸ ἀγαθόν, καὶ τῷ πρὸς αὐτὸ
ὡμοιωσθαι καὶ τῷ πρὸς αὐτὸ τὴν ἐνέργειαν
ποιεῖσθαι. Εἰ οὖν ἔφεσις καὶ ἐνέργεια πρὸς τὸ
ἄριστον ἀγαθόν, δεῖ τὸ ἀγαθὸν μὴ πρὸς ἄλλο
βλέπον μηδ' ἐφιέμενον ἄλλου ἐν ἡσυχῳ οὔσαν
πηγὴν καὶ ἀρχὴν ἐνεργειῶν κατὰ φύσιν οὔσαν
καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθοειδῆ ποιῶσαν οὐ τῆς πρὸς
ἐκεῖνα ἐνεργείας — ἐκεῖνα γὰρ πρὸς αὐτὴν — οὐ
τῆς ἐνεργείας οὐδὲ τῆς νοήσεως τὰγαθὸν εἶναι, ἀλλ'
αὐτῆς μονῆς τὰγαθὸν εἶναι. Καὶ γὰρ ὅτι ἐπέκεινα
οὐσίας, ἐπέκεινα καὶ ἐνεργείας καὶ ἐπέκεινα νοῦ

καὶ νοήσεως. Καὶ γὰρ αὖ τοῦτο δεῖ τὰγαθὸν τίθεσθαι, εἰς ὃ πάντα ἀνήρτηται, αὐτὸ δὲ εἰς μηδέν· οὕτω γὰρ καὶ ἀληθές τὸ οὖ πάντα ἐφίεται. Δεῖ οὖν μένειν αὐτό, πρὸς αὐτὸ δὲ ἐπιστρέφειν πάντα, ὥσπερ κύκλον πρὸς κέντρον ἀφ' οὗ πᾶσαι γραμμαί. Καὶ παράδειγμα ὁ ἥλιος ὥσπερ κέντρον ὢν πρὸς τὸ φῶς τὸ παρ' αὐτοῦ ἀνηρτημένον πρὸς αὐτόν· πανταχοῦ γοῦν μετ' αὐτοῦ καὶ οὐκ ἀποτέτμηται· καὶ ἀποτεμεῖν ἐθελήσης ἐπὶ θάτερα, πρὸς τὸν ἥλιόν ἐστι τὸ φῶς.

Τὰ δὲ ἄλλα πάντα πρὸς αὐτὸ πῶς; Ἡ τὰ μὲν ἄψυχα πρὸς ψυχὴν, ψυχὴ δὲ πρὸς αὐτὸ διὰ νοῦ. Ἐχει δὲ τι αὐτοῦ τῷ ἓν πως καὶ τῷ ὄν πως ἕκαστον εἶναι. Καὶ μετέχει δὲ καὶ εἶδους· ὡς οὖν μετέχει τούτων, οὕτω καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Εἰδώλου ἄρα· ὢν γὰρ μετέχει, εἰδῶλα ὄντος καὶ ἑνός, καὶ τὸ εἶδος ὡσαύτως. Ψυχῇ δὲ τὸ ζῆν, τῇ μὲν πρώτη τῇ μετὰ νοῦν, ἐγγυτέρω ἀληθείας, καὶ διὰ νοῦ ἀγαθοειδὲς αὕτη· ἔχει δ' ἂν τὸ ἀγαθόν, εἰ πρὸς ἐκεῖνο βλέποι· νοῦς δὲ μετὰ τὰγαθόν. Ζωὴ τοίνυν, ὅτω τὸ ζῆν, τὸ ἀγαθόν, καὶ νοῦς, ὅτω νοῦ μέτεστιν· ὥστε ὅτω ζωὴ μετὰ νοῦ, διχῶς καὶ ἐπ' αὐτό.

Εἰ δὴ ζωὴ ἀγαθόν, ὑπάρχει τοῦτο ζῶντι παντί; Ἡ οὐ· χωλεύει γὰρ ἢ ζωὴ τῷ φαύλῳ, ὥσπερ ὄμμα τῷ μὴ καθαρῶς ὁρῶντι· οὐ γὰρ

ποιεῖ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Εἰ δὴ ἡ ζωὴ ἡμῖν, ἣ μέμικται κακόν, ἀγαθόν, πῶς οὐχ ὁ θάνατος κακόν; Ἡ τίνι; Τὸ γὰρ κακόν συμβεβηκέναι δεῖ τω· ὁ δ' οὐκ ἔστιν ἔτι ὄν, ἢ, εἰ ἔστιν, ἐστερημένον ζωῆς — οὐδ' οὕτω κακόν τῷ λίθῳ. Εἰ δ' ἔστι ζωὴ καὶ ψυχὴ μετὰ θάνατον, ἤδη ἂν εἶη ἀγαθόν, ὅσῳ μᾶλλον ἐνεργεῖ τὰ αὐτῆς ἄνευ σώματος. Εἰ δὲ τῆς ὅλης γίνεται, τί ἂν ἐκεῖ οὕση εἶη κακόν; Καὶ ὅλως ὥσπερ τοῖς θεοῖς ἀγαθόν μὲν ἔστι, κακόν δὲ οὐδέν, οὕτως οὐδὲ τῇ ψυχῇ τῇ σωζούσῃ τὸ καθαρόν αὐτῆς· εἰ δὲ μὴ σώζοι, οὐχ ὁ θάνατος ἂν εἶη κακόν αὐτῇ, ἀλλ' ἡ ζωὴ. Εἰ δὲ καὶ ἐν Ἄιδου δίκαι, πάλιν αὐτῇ ἡ ζωὴ κακεῖ κακόν, ὅτι μὴ ζωὴ μόνον. Ἄλλ' εἰ σύνοδος μὲν ψυχῆς καὶ σώματος ζωὴ, θάνατος δὲ διάλυσις τούτων, ἡ ψυχὴ ἔσται ἀμφοτέρων δεκτικὴ. Ἄλλ' εἰ ἀγαθὴ ἡ ζωὴ, πῶς ὁ θάνατος οὐ κακόν; Ἡ ἀγαθὴ μὲν ἡ ζωὴ οἷς ἔστιν, ἀγαθόν οὐ καθόσον σύνοδος, ἀλλ' ὅτι δι' ἀρετῆς ἀμύνεται τὸ κακόν· ὁ δὲ θάνατος μᾶλλον ἀγαθόν. Ἡ λεκτέον αὐτὴν μὲν τὴν ἐν σώματι ζωὴν κακόν παρ' αὐτῆς, τῇ δὲ ἀρετῇ ἐν ἀγαθῷ γίνεσθαι τὴν ψυχὴν οὐ ζῶσαν τὸ σύνθετον, ἀλλ' ἤδη χωρίζουσιν ἑαυτήν.

8

Οἱ ζητοῦντες, πόθεν τὰ κακὰ εἴτ' οὖν εἰς τὰ

ὄντα εἴτε περὶ γένος τῶν ὄντων παρελήλυθεν, ἀρχὴν ἂν προσήκουσαν τῆς ζητήσεως ποιοῖντο, εἰ τί ποτ' ἐστὶ τὸ κακὸν καὶ ἢ κακοῦ φύσις πρότερον ὑποθεῖντο. Οὕτω γὰρ καὶ ὅθεν ἐλήλυθε καὶ ὅπου ἴδρυνται καὶ ὅτω συμβέβηκε γνωσθεῖη, καὶ ὅλως εἰ ἔστιν ἐν τοῖς οὓσιν ὁμολογηθεῖη. Κακοῦ δὲ φύσιν τίνι ποτὲ δυνάμει τῶν ἐν ἡμῖν γνοίημεν ἂν, τῆς γνώσεως ἐκάστων δι' ὁμοιότητος γιγνομένης, ἄπορον ἂν εἴη. Νοῦς μὲν γὰρ καὶ ψυχὴ εἶδη ὄντα εἰδῶν καὶ τὴν γνῶσιν ἂν ποιοῖντο, καὶ πρὸς αὐτὰ ἂν ἔχοιεν τὴν ὄρεξιν· εἶδος δὲ τὸ κακὸν πῶς ἂν τις φαντάζοιτο ἐν ἀπουσίᾳ παντὸς ἀγαθοῦ ἰνδαλλόμενον; Ἄλλ' εἰ, ὅτι τῶν ἐναντίων ἢ αὐτῇ γένοιτ' ἂν ἐπιστήμη καὶ τῷ ἀγαθῷ ἐναντίον τὸ κακόν, ἢπερ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τοῦ κακοῦ ἔσται, ἀναγκαῖον περὶ ἀγαθοῦ διδεῖν τοῖς μέλλουσι τὰ κακὰ γνῶσεσθαι, ἐπεὶπερ προηγούμενα τὰ ἀμείνω τῶν χειρόνων καὶ εἶδη, τὰ δ' οὐ, ἀλλὰ στέρησις μᾶλλον. Ζήτημα δ' ὅμως καὶ πῶς ἐναντίον τὸ ἀγαθὸν τῷ κακῷ· εἰ μὴ ἄρα, ὡς τὸ μὲν ἀρχή, τὸ δὲ ἔσχατον, ἢ τὸ μὲν ὡς εἶδος, τὸ δὲ ὡς στέρησις. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.

Νῦν δὲ λεγέσθω, τίς ἢ τοῦ ἀγαθοῦ φύσις, καθ' ὅσον τοῖς παροῦσι λόγοις προσήκει. Ἔστι δὲ τοῦτο, εἰς ὃ πάντα ἀνήρτηται καὶ οὔ πάντα τὰ ὄντα ἐφίεται ἀρχὴν ἔχοντα αὐτὸ κακείνου

δεόμενα· τὸ δ' ἐστὶν ἀνευθεές, ἰκανὸν ἑαυτῷ, μηδενὸς δεόμενον, μέτρον πάντων καὶ πέρας, δούς ἐξ αὐτοῦ νοῦν καὶ οὐσίαν καὶ ψυχὴν καὶ ζωὴν καὶ περὶ νοῦν ἐνέργειαν. Καὶ μέχρι μὲν τούτου καλὰ πάντα· αὐτὸς τε γὰρ ὑπέρκαλος καὶ ἐπέκεινα τῶν ἀρίστων βασιλεύων ἐν τῷ νοητῷ, νοῦ ἐκείνου ὄντος οὐ κατὰ νοῦν, ὃν οἰηθεῖη ἂν τις κατὰ τοὺς παρ' ἡμῖν λεγομένους νοῦς εἶναι τοὺς ἐκ προτάσεων συμπληρουμένους καὶ τῶν λεγομένων συνιέναι δυναμένους λογιζομένους τε καὶ τοῦ ἀκολουθοῦ θεωρίαν ποιουμένους ὡς ἐξ ἀκολουθίας τὰ ὄντα θεωμένους ὡς πρότερον οὐκ ἔχοντας, ἀλλὰ κενούς ἔτι πρὶν μαθεῖν ὄντας, καίτοι νοῦς ὄντας. Οὐ δὴ ἐκεῖνος ὁ νοῦς τοιοῦτος, ἀλλ' ἔχει πάντα καὶ ἔστι πάντα καὶ σύνεστιν αὐτῷ συνῶν καὶ ἔχει πάντα οὐκ ἔχων. Οὐ γὰρ ἄλλα, ὁ δὲ ἄλλος· οὐδὲ χωρὶς ἕκαστον τῶν ἐν αὐτῷ· ὅλον τε γὰρ ἐστὶν ἕκαστον καὶ πανταχῆ παῖν· καὶ οὐ συγκέχυται, ἀλλὰ αὖ χωρὶς. Τὸ γοῦν μεταλαμβάνον οὐχ ὁμοῦ πάντων, ἀλλ' ὅτου δύναται μεταλαμβάνει. Καὶ ἔστι πρώτη ἐνέργεια ἐκείνου καὶ πρώτη οὐσία ἐκείνου μένοντος ἐν ἑαυτῷ· ἐνεργεῖ μέντοι περὶ ἐκεῖνον οἶον περὶ ἐκεῖνον ζῶν. Ἡ δὲ ἔξωθεν περὶ τοῦτον χορεύουσα ψυχὴ ἐπὶ αὐτὸν βλέπουσα καὶ τὸ εἶσω αὐτοῦ θεωμένη τὸν θεὸν δι' αὐτοῦ βλέπει. Καὶ οὗτος θεῶν ἀπήμων καὶ μακάριος βίος καὶ τὸ κακὸν οὐδαμοῦ ἐνταῦθα καὶ εἰ ἐνταῦθα

ἔσται, κακὸν οὐδὲν ἂν ᾗν, ἀλλὰ πρῶτον καὶ δεύτερα τὰ γὰρ καὶ τρίτα· περὶ τὸν πάντων βασιλέα πάντα ἐστί, καὶ ἐκεῖνο αἴτιον πάντων καλῶν, καὶ πάντα ἐστὶν ἐκείνου, καὶ δεύτερον περὶ τὰ δεύτερα καὶ τρίτον περὶ τὰ τρίτα.

Εἰ δὴ ταῦτά ἐστι τὰ ὄντα καὶ τὸ ἐπέκεινα τῶν ὄντων, οὐκ ἂν ἐν τοῖς οὕσι τὸ κακὸν ἐνείη, οὐδ' ἐν τῷ ἐπέκεινα τῶν ὄντων· ἀγαθὰ γὰρ ταῦτα. Λεῖπεται τοίνυν, εἴπερ ἔστιν, ἐν τοῖς μὴ οὕσιν εἶναι οἷον εἶδος τι τοῦ μὴ ὄντος ὃν καὶ περὶ τι τῶν μεμιγμένων τῷ μὴ ὄντι ἢ ὀπωσοῦν κοινωνούντων τῷ μὴ ὄντι. Μὴ ὄν δὲ οὔτι τὸ παντελῶς μὴ ὄν, ἀλλ' ἕτερον μόνον τοῦ ὄντος· οὐχ οὔτω δὲ μὴ ὄν ὡς κίνησις καὶ στάσις ἢ περὶ τὸ ὄν, ἀλλ' ὡς εἰκὼν τοῦ ὄντος ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον μὴ ὄν. Τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ αἰσθητὸν πᾶν καὶ ὅσα περὶ τὸ αἰσθητὸν πάθη ἢ ὑστερόν τι τούτων καὶ ὡς συμβεβηκὸς τούτοις ἢ ἀρχὴ τούτων ἢ ἐν τι τῶν συμπληρούντων τοῦτο τοιοῦτον ὄν. Ἦδη γὰρ ἂν τις εἰς ἔννοιαν ἤκοι αὐτοῦ οἷον ἀμετρίαν εἶναι πρὸς μέτρον καὶ ἄπειρον πρὸς πέρας καὶ ἀνείδεον πρὸς εἰδοποιητικὸν καὶ αἰεὶ ἐνδεὲς πρὸς αὐτάρκες, αἰεὶ ἀόριστον, οὐδαμῆ ἐστῶς, παμπαθές, ἀκόρητον, πενία παντελής· καὶ οὐ συμβεβηκότα ταῦτα αὐτῷ, ἀλλ' οἷον οὐσία αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ὅτι ἂν αὐτοῦ μέρος ἴδης, καὶ αὐτὸ πάντα ταῦτα· τὰ δ' ἄλλα, ὅσα ἂν αὐτοῦ μεταλάβῃ καὶ

ὁμοιωθῆ, κακὰ μὲν γίνεσθαι, οὐχ ὅπερ δὲ κακὰ εἶναι. Τίτι οὖν ὑποστάσει ταῦτα πάρεστιν οὐχ ἕτερα ὄντα ἐκείνης, ἀλλ' ἐκείνη; Καὶ γὰρ εἰ ἕτέρω συμβαίνει τὸ κακόν, δεῖ τι πρότερον αὐτὸ εἶναι, καὶ μὴ οὐσία τις ἦ. Ὡς γὰρ ἀγαθὸν τὸ μὲν αὐτό, τὸ δὲ ὃ συμβέβηκεν, οὕτω καὶ κακὸν τὸ μὲν αὐτό, τὸ δὲ ἤδη κατ' ἐκεῖνο συμβεβηκὸς ἕτέρω. Τίς οὖν ἀμετρία, εἰ μὴ ἐν τῷ ἀμέτρῳ; Τί δὲ «μέτρον μὴ ἐν τῷ μεμετροημένῳ»; Ἀλλ' ὥσπερ ἐστὶ μέτρον μὴ ἐν τῷ μεμετροημένῳ, οὕτω καὶ ἀμετρία οὐκ ἐν ἀμέτρῳ. Εἰ γὰρ ἐν ἄλλῳ, ἢ ἐν ἀμέτρῳ — ἀλλ' οὐ δεῖ αὐτῷ ἀμετρίας αὐτῷ ἀμέτρῳ ὄντι — ἢ ἐν μεμετροημένῳ· ἀλλ' οὐχ οἷόν τε τὸ μεμετροημένον ἀμετρίαν ἔχειν καθ' ὃ μεμέτρηται. Καὶ οὖν εἶναί τι καὶ ἄπειρον καθ' αὐτὸ καὶ ἀνείδεον αὖ αὐτὸ καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρόσθεν, ἃ τὴν τοῦ κακοῦ ἐχαρακτήριζε φύσιν, καὶ εἴ τι μετ' ἐκεῖνο τοιοῦτον, ἢ μεμιγμένον ἔχει τοῦτο ἢ βλέπον πρὸς αὐτὸ ἐστὶ τοιοῦτον ἢ ποιητικόν ἐστὶ τοιούτου. Τὴν δ' ὑποκειμένην σχήμασι καὶ εἶδεσι καὶ μορφαῖς καὶ μέτροις καὶ πέρασι καὶ ἀλλοτρίῳ κόσμῳ κοσμουμένην, μηδὲν παρ' αὐτῆς ἀγαθὸν ἔχουσαν, εἰδωλον δὲ ὡς πρὸς τὰ ὄντα, κακοῦ δὴ οὐσίαν, εἴ τις καὶ δύναται κακοῦ οὐσία εἶναι, ταύτην ἀνευρίσκει ὁ λόγος κακὸν εἶναι πρῶτον καὶ καθ' αὐτὸ κακόν.

Σωμάτων δὲ φύσις, καθόσον μετέχει ὕλης,

κακὸν ἂν οὐ πρῶτον εἶη· ἔχει μὲν γὰρ εἶδός τι οὐκ ἀληθινὸν ἐστέρηται τε ζωῆς φθείρει τε ἄλληλα φορὰ τε παρ' αὐτῶν ἄτακτος ἐμπόδιά τε ψυχῆς πρὸς τὴν αὐτῆς ἐνέργειαν φεύγει τε οὐσίαν ἀεὶ ῥέοντα, δεύτερον κακόν· ψυχὴ δὲ καθ' ἑαυτὴν μὲν οὐ κακὴ οὐδ' αὖ πᾶσα κακὴ. Ἄλλὰ τίς ἢ κακὴ; Οἶόν φησι δουλωσάμενοι μὲν ὧ πέφυκε κακία ψυχῆς ἐγγίγνεσθαι, ὡς τοῦ ἀλόγου τῆς ψυχῆς εἶδους τὸ κακὸν δεχομένου, ἀμετρίαν καὶ ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν, ἐξ ὧν καὶ ἀκολασία καὶ δειλία καὶ ἢ ἄλλη ψυχῆς κακία, ἀκούσια παθήματα, δόξας ψευδεῖς ἐμποιοῦντα κακά τε νομίζειν καὶ ἀγαθὰ ἃ φεύγει τε καὶ διώκει. Ἄλλὰ τί τὸ πεποιηκὸς τὴν κακίαν ταύτην καὶ πῶς εἰς ἀρχὴν ἐκείνην καὶ αἰτίαν ἀνάξεις; Ἡ πρῶτον μὲν οὐκ ἔξω ὕλης οὐδὲ καθ' αὐτὴν εἶναι ἢ ψυχὴ ἢ τοιαύτη. Μέμικται οὖν ἀμετρία καὶ ἀμοιρος εἶδους τοῦ κοσμοῦντος καὶ εἰς μέτρον ἄγοντος· σώματι γὰρ ἐγκέκραται ὕλην ἔχοντι. Ἐπειτα δὲ καὶ τὸ λογιζόμενον εἰ βλάπτοιτο, ὁρᾶν κωλύεται καὶ τοῖς πάθεσι καὶ τῷ ἐπισκοτεῖσθαι τῇ ὕλη καὶ πρὸς ὕλην νενευκέναι καὶ ὅλως οὐ πρὸς οὐσίαν, ἀλλὰ πρὸς γένεσιν ὁρᾶν, ἧς ἀρχὴ ἢ ὕλης φύσις οὕτως οὔσα κακὴ ὡς καὶ τὸ μήπω ἐν αὐτῇ, μόνον δὲ βλέψαν εἰς αὐτήν, ἀναπιμπλάναι κακοῦ ἑαυτῆς. Ἀμοιρος γὰρ παντελῶς οὔσα ἀγαθοῦ καὶ στέρησις τούτου καὶ ἄκρατος ἔλλειψις ἐξομοιοῖ ἑαυτῇ πᾶν ὅ τι ἂν αὐτῆς

προσάφηται ὀπωσοῦν. Ἡ μὲν οὖν τελεία καὶ πρὸς νοῦν νεύουσα ψυχὴ αἰεὶ καθαρὰ καὶ ὕλην ἀπέστραπται καὶ τὸ ἀόριστον ἅπαν καὶ τὸ ἀμετρον καὶ κακὸν οὔτε ὁρᾷ οὔτε πελάζει· καθαρὰ οὖν μένει ὀρισθεῖσα νῶ παντελῶς. Ἡ δὲ μὴ μείνασα τοῦτο, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς προελθοῦσα τῷ μὴ τελείῳ μηδὲ πρώτῳ οἶον ἴνδαλμα ἐκείνης τῷ ἐλλείμματι καθόσον ἐνέλιπεν ἀοριστίας πληρωθεῖσα σκότος ὁρᾷ καὶ ἔχει ἤδη ὕλην βλέπουσα εἰς ὃ μὴ βλέπει, ὡς λεγόμεθα ὁρᾷν καὶ τὸ σκότος.

Ἄλλ' εἰ ἢ ἔλλειψις τοῦ ἀγαθοῦ αἰτία τοῦ ὁρᾶν καὶ συνεῖναι τῷ σκότει, τὸ κακὸν εἴη ἂν ἐν τῇ ἐλλείψει ἢ τῷ σκότῳ τῇ ψυχῇ καὶ πρώτον — δεύτερον δὲ ἔστω τὸ σκότος — καὶ ἢ φύσις τοῦ κακοῦ οὐκέτι ἐν τῇ ὕλῃ, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ὕλης. Ἡ οὐκ ἐν τῇ ὀπωσοῦν ἐλλείψει, ἀλλ' ἐν τῇ παντελεῖ τὸ κακόν· τὸ γοῦν ἐλλείπον ὀλίγω τοῦ ἀγαθοῦ οὐ κακόν, δύναται γὰρ καὶ τέλεον εἶναι ὡς πρὸς φύσιν τὴν αὐτοῦ. Ἄλλ' ὅταν παντελῶς ἐλλείπη, ὅπερ ἐστὶν ἢ ὕλη, τοῦτο τὸ ὄντως κακὸν μηδεμίαν ἔχον ἀγαθοῦ μοῖραν. Οὐδὲ γὰρ τὸ εἶναι ἔχει ἢ ὕλη, ἵνα ἀγαθοῦ ταύτῃ μετεῖχεν, ἀλλ' ὁμώνυμον αὐτῇ τὸ εἶναι, ὡς ἀληθὲς εἶναι λέγειν αὐτὸ μὴ εἶναι. Ἡ οὖν ἔλλειψις ἔχει μὲν τὸ μὴ ἀγαθὸν εἶναι, ἢ δὲ παντελῆς τὸ κακόν· ἢ δὲ πλείων τὸ πεσεῖν εἰς τὸ κακὸν δύνασθαι καὶ ἤδη κακόν.

Τῷ χρῆ τὸ κακὸν νοεῖσθαι μὴ τότε τὸ κακόν, οἷον ἀδικίαν ἢ ἄλλην τινὰ κακίαν, ἀλλ' ἐκεῖνο ὃ οὐδὲν μὲν πω τούτων, ταῦτα δὲ οἷον εἶδη ἐκείνου προσθήκαις εἰδοποιούμενα· οἷον ἐν μὲν ψυχῇ πονηρίαν καὶ ταύτης αὖ εἶδη ἢ ὕλην περὶ ἣν, ἢ τοῖς μέρεσι τῆς ψυχῆς, ἢ τῷ τὸ μὲν οἷον ὁρᾶν εἶναι, τὸ δὲ ὁρᾶν ἢ πάσχειν. Εἰ δέ τις θεῖτο καὶ τὰ ἔξω ψυχῆς κακὰ εἶναι, πῶς ἐπ' ἐκείνην τὴν φύσιν ἀνάξει, οἷον νόσον, πενίαν; Ἡ νόσον μὲν ἔλλειψιν καὶ ὑπερβολὴν σωμάτων ἐνύλων τάξιν καὶ μέτρον οὐκ ἀνεχομένων, αἴσχος δὲ ὕλην οὐ κρατηθεῖσαν εἶδει, πενίαν δὲ ἔνδειαν καὶ στέρησιν ὧν ἐν χρεῖα ἐσμέν διὰ τὴν ὕλην ἢ συνεζεύγμεθα φύσιν ἔχουσαν χρησιμοσύνην εἶναι. Εἰ δὴ ταῦτα ὁρθῶς λέγεται, οὐ θετέον ἡμᾶς ἀρχὴν κακῶν εἶναι κακοὺς παρ' αὐτῶν ὄντας, ἀλλὰ πρὸ ἡμῶν ταῦτα· ἃ δ' ἂν ἀνθρώπους κατὰσχη, κατέχειν οὐχ ἐκόντας, ἀλλ' εἶναι μὲν ἀποφυγὴν κακῶν τῶν ἐν ψυχῇ τοῖς δυνηθεῖσι, πάντας δὲ οὐ δύνασθαι. Θεοῖς δὲ ὕλης παρούσης τοῖς αἰσθητοῖς τὸ κακὸν μὴ παρεῖναι, τὴν κακίαν ἣν ἄνθρωποι ἔχουσιν, ὅτι μηδ' ἀνθρώποις ἅπασιν κρατεῖν γὰρ αὐτῆς — ἀμείνους δέ, οἷς μὴ πάρεστι — καὶ τούτῳ κρατεῖν δὲ τῷ μὴ ἐν ὕλῳ ἐν αὐτοῖς ὄντι.

Ἐπισκεπτέον δὲ καὶ πῶς λέγεται μὴ ἂν ἀπολέσθαι τὰ κακά, ἀλλ' εἶναι ἐξ ἀνάγκης·

καὶ ἐν θεοῖς μὲν οὐκ εἶναι, περιπολεῖν δὲ τὴν
θυνητὴν φύσιν καὶ τόνδε τὸν τόπον αἰεὶ. Ἐὰρ οὖν
οὕτως εἴρηται, ὡς τοῦ μὲν οὐρανοῦ καθαροῦ
κακῶν ὄντος αἰεὶ ἐν τάξει ἰόντος καὶ κόσμῳ
φερομένου καὶ μήτε ἀδικίας ἐκεῖ οὔσης μήτε
ἄλλης κακίας μήτε ἀδικοῦντα ἄλληλα, κόσμῳ
δὲ φερόμενα, ἐν γῆ δὲ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς
ἀταξίας οὔσης; Τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἡ θυνητὴ φύσις
καὶ ὅδε ὁ τόπος. Ἀλλὰ τὸ ἐντεῦθεν φεύγειν δεῖ
οὐκέτι περὶ τῶν ἐπὶ γῆς λέγεται. Φυγὴ γὰρ,
φησὶν, οὐ τὸ ἐκ γῆς ἀπελθεῖν, ἀλλὰ καὶ ὄντα
ἐπὶ γῆς δίκαιον καὶ ὅσιον εἶναι μετὰ φρονήσεως,
ὡς εἶναι τὸ λεγόμενον φεύγειν κακίαν δεῖν,
ὥστε τὰ κακὰ αὐτῶ ἢ κακία καὶ ὅσα ἐκ
κακίας· καὶ τοῦ προσδιαλεγόμενου δὲ ἀναίρεσιν
λέγοντος κακῶν ἔσεσθαι, εἰ πείθοι τοὺς
ἀνθρώπους ἃ λέγει, ὁ δὲ φησὶ μὴ δύνασθαι
τοῦτο γενέσθαι· τὰ γὰρ κακὰ εἶναι ἀνάγκη,
ἐπεὶπερ τοῦναντίον τι δεῖ εἶναι τῶ ἀγαθῶ. Τὴν
μὲν οὖν κακίαν τὴν περὶ ἄνθρωπον πῶς οἶόν τε
ἐναντίον εἶναι ἐκείνῳ τῶ ἀγαθῶ; Ἐναντίον γὰρ
τοῦτο τῆ ἀρετῆ, αὕτη δὲ οὐ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ
ἀγαθόν, ὃ κρατεῖν τῆς ὕλης ποιεῖ. Ἐκείνῳ δὲ
τῶ ἀγαθῶ πῶς ἂν τι εἴη ἐναντίον; Οὐ γὰρ δὴ
ποιόν. Εἶτα τίς ἀνάγκη πανταχοῦ, εἰ θάτερον
τῶν ἐναντίων, καὶ θάτερον; Ἐνδεχέσθω μὲν
γὰρ καὶ ἔστω γε καὶ τὸ ἐναντίον τοῦ ἐναντίου
αὐτῶ ὄντος — οἶον ὑγιείας οὔσης ἐνδέχεται καὶ
νόσον εἶναι — οὐ μὲν ἐξ ἀνάγκης. Ἡ οὐκ

ἀνάγκη λέγειν αὐτόν, ὡς ἐπὶ παντὸς ἐναντίου τοῦτο ἀληθές, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἀγαθοῦ εἴρηται. Ἄλλ' εἰ οὐσία τὰγαθόν, πῶς ἐστὶν αὐτῷ τι ἐναντίον; ἢ τῷ ἐπέκεινα οὐσίας; Τὸ μὲν οὖν μὴ εἶναι μηδὲν οὐσία ἐναντίον ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα οὐσιῶν ἐστὶ πιστὸν τῇ ἐπαγωγῇ δεδειγμένον· ὅλως δὲ οὐσία οὐκ ἔστι δεδειγμένον. Ἄλλὰ τί τῇ καθόλου οὐσία ἔσται ἐναντίον καὶ ὅλως τοῖς πρώτοις; ἢ τῇ μὲν οὐσία ἢ μὴ οὐσία, τῇ δὲ ἀγαθοῦ φύσει ἢ τις ἐστὶ κακοῦ φύσις καὶ ἀρχή· ἀρχαὶ γὰρ ἄμφω, ἢ μὲν κακῶν, ἢ δὲ ἀγαθῶν· καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ φύσει ἐκατέρω ἐναντία· ὥστε καὶ τὰ ὅλα ἐναντία καὶ μᾶλλον ἐναντία ἢ τὰ ἄλλα. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ἐναντία ἢ ἐν τῷ αὐτῷ εἶδει ὄντα ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει καὶ κοινοῦ τινός ἐστι μετειληφότα ἐν οἷς ἐστὶν· ὅσα δὲ χωρὶς ἐστὶ, καὶ ἂν τῷ ἑτέρω ἐστὶ συμπληρώσει τοῦ ὅ ἐστι, τούτων τὰ ἐναντία ἐν τῷ ἑτέρω ἐστὶ, πῶς οὐ μάλιστα ἂν εἶη ἐναντία, εἴπερ ἐναντία τὰ πλεῖστον ἀλλήλων ἀφεστηκότα; Πέρατι δὴ καὶ μέτρῳ καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἔνεστιν ἐν τῇ θείᾳ φύσει, ἀπειρία καὶ ἀμετρία καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα ἔχει ἢ κακὴ φύσις, ἐναντία· ὥστε καὶ τὸ ὅλον τῷ ὅλῳ ἐναντίον. Καὶ τὸ εἶναι δὲ ψευδόμενον ἔχει καὶ πρώτως καὶ ὄντως ψεῦδος· τῷ δὲ τὸ εἶναι τὸ ἀληθῶς εἶναι· ὥστε καὶ καθὰ τὸ ψεῦδος τῷ ἀληθεῖ ἐναντίον καὶ τὸ μὴ κατ' οὐσίαν τῷ κατ' οὐσίαν αὐτῆς ἐναντίον.

Ὅστε ἡμῖν ἀναπέφανται τὸ μὴ πανταχοῦ οὐσία μηδὲν εἶναι ἐναντίον· ἐπεὶ καὶ ἐπὶ πυρὸς καὶ ὕδατος ἐδεξάμεθα ἂν εἶναι ἐναντία, εἰ μὴ κοινὸν ἦν ἢ ὕλη ἐν αὐτοῖς, ἐφ’ ἧς τὸ θερμὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν συμβεβηκότα ἐγένετο· εἰ δ’ ἐπ’ αὐτῶν ἦν μόνα τὴν οὐσίαν αὐτῶν συμπληροῦντα ἄνευ τοῦ κοινοῦ, ἐγένετο ἂν ἐναντίον καὶ ἐνταῦθα, οὐσία οὐσία ἐναντίον. Τὰ ἄρα πάντα κεχωρισμένα καὶ μηδὲν ἔχοντα κοινὸν καὶ πλείστην ἀπόστασιν ἔχοντα ἐν τῇ φύσει αὐτῶν ἐναντία· ἐπεὶπερ ἢ ἐναντίωσις οὐχ ἢ ποιόν τι οὐδὲ ὅλως ὀτιοῦν γένος τῶν ὄντων, ἀλλ’ ἢ πλείστον ἀλλήλων κεχώρισται καὶ ἐξ ἀντιθέτων συνέστηκε καὶ τὰ ἐναντία ποιεῖ.

Ἄλλὰ πῶς οὖν ἐξ ἀνάγκης, εἰ τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ κακόν; Ἄρ’ οὖν οὕτως ὅτι ἐν τῷ παντὶ δεῖ τὴν ὕλην εἶναι; Ἐξ ἐναντίων γὰρ ἐξ ἀνάγκης τόδε τὸ πᾶν· ἢ οὐδ’ ἂν εἴη μὴ ὕλης οὐσίας. Μεμιγμένη γὰρ οὖν δὴ ἢ τοῦδε τοῦ κόσμου φύσις ἔκ τε νοῦ καὶ ἀνάγκης, καὶ ὅσα παρὰ θεοῦ εἰς αὐτὸν ἤκει, ἀγαθὰ, τὰ δὲ κακὰ ἐκ τῆς ἀρχαίας φύσεως, τὴν ὕλην λέγων τὴν ὑποκειμένην οὕπω κοσμηθεῖσαν εἰ θεῶτο. Ἄλλὰ πῶς θνητὴν φύσιν; Τὸ μὲν γὰρ τόνδε τὸν τόπον ἔστω δεικνύειν τὸ πᾶν. Ἡ τὸ ἀλλ’ ἐπεὶπερ ἐγένεσθε, ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἐστε, οὐτι γε μὴν λυθήσεσθε δι’ ἐμέ. Εἰ δὴ οὕτως, ὀρθῶς ἂν λέγοιτο μὴ ἂν ἀπολέσθαι τὰ κακὰ. Πῶς

οὖν ἐκφεύξεται; Οὐ τῷ τόπῳ, φησὶν, ἀλλ' ἀρετὴν κτησάμενος καὶ τοῦ σώματος αὐτὸν χωρίσας· οὕτω γὰρ καὶ ὕλης· ὡς ὁ γε συνὼν τῷ σώματι καὶ ὕλη σύνεστι. Τὸ δὲ χωρίσαι καὶ μὴ δῆλόν που αὐτὸς ποιεῖ· τὸ δ' ἐν θεοῖς εἶναι, ἐν τοῖς νοητοῖς· οὗτοι γὰρ ἀθάνατοι. Ἔστι δὲ τοῦ κακοῦ λαβεῖν καὶ οὕτω τὴν ἀνάγκην. Ἐπεὶ γὰρ οὐ μόνον τὸ ἀγαθόν, ἀνάγκη τῇ ἐκβάσει τῇ παρ' αὐτό, ἢ, εἰ οὕτω τις ἐθέλοι λέγειν, τῇ αἰὶ ὑποβάσει καὶ ἀποστάσει, τὸ ἔσχατον, καὶ μεθ' ὃ οὐκ ἦν ἔτι γενέσθαι ὀτιοῦν, τοῦτο εἶναι τὸ κακόν. Ἐξ ἀνάγκης δὲ εἶναι τὸ μετὰ τὸ πρῶτον, ὥστε καὶ τὸ ἔσχατον· τοῦτο δὲ ἢ ὕλη μηδὲν ἔτι ἔχουσα αὐτοῦ. Καὶ αὕτη ἢ ἀνάγκη τοῦ κακοῦ.

Εἰ δέ τις λέγοι μὴ διὰ τὴν ὕλην ἡμᾶς γενέσθαι κακοῦς — μήτε γὰρ τὴν ἀγνοίαν διὰ τὴν ὕλην εἶναι μήτε τὰς ἐπιθυμίας τὰς πονηράς· καὶ γὰρ, εἰ διὰ σώματος κακίαν ἢ σύστασις γίνοιτο, μὴ τὴν ὕλην, ἀλλὰ τὸ εἶδος ποιεῖν, οἷον θερμότητος, ψυχρότητος, πικρόν, ἀλμυρόν καὶ ὅσα χυμῶν εἶδη, ἔτι πληρώσεις, κενώσεις, καὶ πληρώσεις οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ πληρώσεις τοιῶνδε, καὶ ὅλως τὸ τοιῶνδε εἶναι τὸ ποιοῦν τὴν διαφορὰν τῶν ἐπιθυμιῶν καί, εἰ βούλει, δοξῶν ἐσφαλμένων, ὥστε τὸ εἶδος μᾶλλον ἢ τὴν ὕλην τὸ κακόν εἶναι — καὶ οὗτος οὐδὲν ἧττον τὴν ὕλην συγχωρεῖν

ἀναγκασθήσεται τὸ κακὸν εἶναι. Ἄ τε γὰρ ποιεῖ ἢ ἐν ὕλῃ ποιότης, οὐ χωρὶς οὕσα ποιεῖ, ὥσπερ οὐδὲ τὸ σχῆμα τοῦ πελέκεως ἄνευ σιδήρου ποιεῖ· εἶτα καὶ τὰ ἐν τῇ ὕλῃ εἶδη οὐ ταῦτά ἐστιν, ἅπερ ἦν, εἰ ἐφ' αὐτῶν ὑπῆρχεν, ἀλλὰ λόγοι ἔνυλοι φθαρέντες ἐν ὕλῃ καὶ τῆς φύσεως τῆς ἐκείνης ἀναπλησθέντες· οὐδὲ γὰρ τὸ πῦρ αὐτὸ καίει οὐδὲ ἄλλο τι τῶν ἐφ' ἑαυτῶν ταῦτα ἐργάζεται, ἃ ἐν τῇ ὕλῃ γεγόμενα λέγεται ποιεῖν. Γενομένη γὰρ κυρία τοῦ εἰς αὐτὴν ἐμφαντασθέντος φθείρει αὐτὸ καὶ διόλλυσι τὴν αὐτῆς παραθεῖσα φύσιν ἐναντίαν οὕσαν, οὐ τῷ θερμῷ τὸ ψυχρὸν προσφέρουσα, ἀλλὰ τῷ εἶδει τοῦ θερμοῦ τὸ αὐτῆς ἀνείδεον προσάγουσα καὶ τὴν ἀμορφίαν τῇ μορφῇ καὶ ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν τῷ μεμετρομένῳ, ἕως ἂν αὐτὸ ποιήσῃ αὐτῆς, ἀλλὰ μὴ αὐτοῦ ἔτι εἶναι, ὥσπερ ἐν τροφῇ ζώων τὸ εἰσενεχθὲν μηκέτι εἶναι ὅπερ προσελήλυθεν, ἀλλ' αἷμα κυνὸς καὶ πᾶν κύνιον, καὶ χυμοὶ πάντες ἅπερ τοῦ δεξαμένου ἐκείνου. Εἰ δὴ σῶμα αἴτιον τῶν κακῶν, ὕλη ἂν εἴη καὶ ταύτη αἴτιον τῶν κακῶν. Ἄλλὰ κρατεῖν ἔδει, ἄλλος ἂν εἴποι. Ἄλλ' οὐ καθαρὸν τὸ δυνάμενον κρατεῖν, εἰ μὴ φύγοι. Καὶ σφοδρότεραι δὲ αἱ ἐπιθυμίαι κράσει τοιαῦδε σωμάτων, ἄλλαι δὲ ἄλλων, ὥστε μὴ κρατεῖν τὸ ἐν ἐκάστῳ, ἀμβλύτεροι δὲ καὶ πρὸς τὸ κρίνειν διὰ σωμάτων κάκην κατεψυγμένοι καὶ ἐμπεποδισμένοι, αἱ δ' ἐναντίαι ποιούσιν

ἀνερματίστους. Μαρτυροῦσι δὲ ταῦτα καὶ αἱ πρὸς καιρὸν ἕξεις. Πλήρεις μὲν γὰρ ἄλλοι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ταῖς διανοίαις, κενοὶ δὲ ἄλλοι, καὶ ταδὶ πληρωθέντες ἄλλοι, ταδὶ δὲ ἄλλοι. Ἐστω δὴ πρῶτως μὲν τὸ ἄμετρον κακόν, τὸ δ' ἐν ἀμετρίας γενόμενον ἢ ὁμοιώσει ἢ μεταλήψει τῷ συμβεβηκέναι αὐτῷ δευτέρως κακόν· καὶ πρῶτως μὲν τὸ σκότος, τὸ δὲ ἐσκοτισμένον δευτέρως ὡσαύτως. Κακία δὴ ἀγνοια οὔσα καὶ ἀμετρία περὶ ψυχὴν δευτέρως κακόν καὶ οὐκ αὐτοκακόν· οὐδὲ γὰρ ἀρετὴ πρῶτον ἀγαθόν, ἀλλ' ὅ τι ὁμοίωται ἢ μετείληφεν αὐτοῦ.

Τίνι οὖν ἐγνωρίσαμεν ταῦτα; Καὶ πρῶτον κακίαν τίνι; Ἀρετὴν μὲν γὰρ νῶ αὐτῷ καὶ φρονήσει· αὐτὴν γὰρ γνωρίζει· κακίαν δὲ πῶς; Ἡ ὡσπερ κανόνι τὸ ὀρθὸν καὶ μή, οὕτω καὶ τὸ μὴ ἐναρμόζον τῇ ἀρετῇ κακίαν. Βλέποντες οὖν αὐτὸ ἢ μὴ βλέποντες, τὴν κακίαν λέγω; Ἡ τὴν μὲν παντελῆ κακίαν οὐ βλέποντες· καὶ γὰρ ἀπειρον· ἀφαιρέσει οὖν τὸ μηδαμοῦ τοῦτο· τὴν δὲ μὴ παντελῆ τῷ ἐλλείπειν τούτῳ. Μέρος οὖν ὀρῶντες τῷ παρόντι μέρει τὸ ἀπὸν λαμβάνοντες, ὅ ἐστι μὲν ἐν τῷ ὅλῳ εἶδει, ἐκεῖ δὲ ἀπεστιν, οὕτω κακίαν λέγομεν, ἐν ἀορίστῳ τὸ ἐστερημένον καταλιπόντες. Καὶ δὴ ἐπὶ τῆς ὕλης οἷον αἰσχροὺς τι πρόσωπον ἰδόντες, οὐ κρατήσαντος ἐν αὐτῷ τοῦ λόγου, ὥστε κρούσαι

τὸ τῆς ὕλης αἴσχος, αἰσχροὺν φανταζόμεθα τῆ τοῦ εἶδους ἐλλείψει. Ὁ δὲ μηδαμῆ εἶδους τετύχηκε, πῶς; Ἡ τὸ παράπαν πᾶν εἶδος ἀφαιροῦντες πᾶν εἶδος, ὧ μὴ ταῦτα πάρεστι, λέγομεν εἶναι ὕλην, ἀμορφίαν καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν λαβόντες ἐν τῷ πᾶν εἶδος ἀφελεῖν, εἰ ἐμέλλομεν ὕλην θεάσασθαι. Διὸ καὶ νοῦς ἄλλος οὗτος, οὐ νοῦς, τολμήσας ἰδεῖν τὰ μὴ αὐτοῦ. Ὡσπερ ὄμμα ἀποστῆσαν αὐτὸ φωτός, ἵνα ἴδῃ τὸ σκότος καὶ μὴ ἴδῃ — τὸ καταλιπεῖν τὸ φῶς, ἵνα ἴδῃ τὸ σκότος, μεθ' οὗ οὐκ ἦν ἰδεῖν αὐτό· οὐδ' αὖ ἄνευ του οἴον τε ἦν ἰδεῖν, ἀλλὰ μὴ ἰδεῖν — ἵνα γένηται αὐτῷ ὡς οἴον τε ἰδεῖν, οὕτως οὖν καὶ νοῦς, εἴσω αὐτοῦ τὸ αὐτοῦ καταλιπὼν φῶς καὶ οἴον ἔξω αὐτοῦ προελθὼν εἰς τὰ μὴ αὐτοῦ ἐλθὼν, μὴ ἐπαγόμενος τὸ ἑαυτοῦ φῶς ἐπαθε τὸναντίον ἢ ἐστιν, ἵν' ἴδῃ τὸ αὐτῷ ἐναντίον.

Καὶ ταῦτα μὲν ταύτη. Ἄποιος δὲ οὔσα πῶς κακῆ; Ἡ ἄποιος λέγεται τῷ μηδὲν ἔχειν αὐτῇ ἐφ' ἑαυτῆς τούτων τῶν ποιοτήτων ἃς δέξεται καὶ ἐν αὐτῇ ὡς ὑποκειμένω ἔσονται, οὐ μὴν οὕτως, ὡς μηδεμίαν φύσιν ἔχειν. Εἰ δὴ ἔχει τινὰ φύσιν, ταύτην τὴν φύσιν τί κωλύει κακῆν εἶναι, οὐχ οὕτω δὲ κακῆν, ὡς ποιόν; Ἐπειδὴ καὶ τὸ ποιὸν τοῦτό ἐστι, καθ' ὃ ἕτερον ποιὸν λέγεται. Συμβεβηκὸς οὖν τὸ ποιὸν καὶ ἐν ἄλλῳ· ἢ δὲ ὕλη οὐκ ἐν ἄλλῳ, ἀλλὰ τὸ

ὑποκείμενον, καὶ τὸ συμβεβηκὸς περὶ αὐτό. Τοῦ οὖν ποιοῦ τοῦ φύσιν συμβεβηκότητος ἔχοντος οὐ τυχοῦσα ἄποιος λέγεται. Εἰ τοίνυν καὶ ἡ ποιότης αὐτῆ ἄποιος, πῶς ἡ ὕλη οὐ δεξαμένη ποιότητα ποιά ἂν λέγοιτο; Ὁρθῶς ἄρα λέγεται καὶ ἄποιος εἶναι καὶ κακή· οὐ γὰρ λέγεται κακή τῷ ποιότητα ἔχειν, ἀλλὰ μᾶλλον τῷ ποιότητα μὴ ἔχειν, ἵνα μὴ ᾗν ἴσως κακή εἶδος οὔσα, ἀλλὰ μὴ ἐναντία τῷ εἶδει φύσις.

Ἄλλ' ἡ ἐναντία τῷ εἶδει παντὶ φύσις στέρησις· στέρησις δὲ αἰεὶ ἐν ἄλλῳ καὶ ἐπ' αὐτῆς οὐχ ὑπόστασις· ὥστε τὸ κακὸν εἰ ἐν στέρησει, ἐν τῷ ἐστερημένῳ εἶδους τὸ κακὸν ἔσται· ὥστε καθ' ἑαυτὸ οὐκ ἔσται. Εἰ οὖν ἐν τῇ ψυχῇ ἔσται κακόν, ἡ στέρησις ἐν αὐτῇ τὸ κακὸν καὶ ἡ κακία ἔσται καὶ οὐδὲν ἔξω. Ἐπεὶ καὶ ἄλλοι λόγοι τὴν ὕλην ὅλως ἀναιρεῖν ἀξιοῦσιν, οἱ δὲ οὐδ' αὐτὴν κακὴν εἶναι οὔσαν. Οὐδὲν οὖν δεῖ ἄλλοθι ζητεῖν τὸ κακόν, ἀλλὰ θέμενον ἐν ψυχῇ οὕτω θέσθαι ἀπουσίαν ἀγαθοῦ εἶναι. Ἄλλ' εἰ ἡ στέρησις ἐπιβάλλοντός ἐστι παρεῖναι εἶδους τινός, εἰ τοῦ ἀγαθοῦ στέρησις ἐν ψυχῇ, τὴν δὲ κακίαν ἐν αὐτῇ ποιεῖ τῷ λόγῳ τῷ ἑαυτῆς, ἡ ψυχὴ οὐδὲν ἔχει ἀγαθόν· οὐ τοίνυν οὐδὲ ζωὴν οὔσα ψυχὴ. Ἄψυχον ἄρα ἔσται ἡ ψυχὴ, εἴπερ μηδὲ ζωὴν· ὥστε ψυχὴ οὔσα οὐκ ἔσται ψυχὴ. Ἐχει ἄρα τῷ ἑαυτῆς λόγῳ ζωὴν· ὥστε οὐ στέρησιν ἔχει

τὴν τοῦ ἀγαθοῦ παρ' αὐτῆς. Ἀγαθοειδὲς ἄρα ἔχουσα τι ἀγαθὸν νοῦ ἴχνος καὶ οὐ κακὸν παρ' αὐτῆς· οὐκ ἄρα οὐδὲ πρῶτως κακὸν οὐδὲ συμβεβηκὸς τι αὐτῇ τὸ πρῶτως κακόν, ὅτι μηδὲ ἄπεστιν αὐτῆς πᾶν τὸ ἀγαθόν.

Τί οὖν, εἰ μὴ παντελῆ στέρησιν λέγοι ἀγαθοῦ τὴν κακίαν καὶ τὸ κακὸν τὸ ἐν ψυχῇ, ἀλλὰ τινα στέρησιν ἀγαθοῦ; Ἀλλ' εἰ τοῦτο, τὸ μὲν ἔχουσα, τοῦ δὲ ἐστερημένη, μικτὴν ἔξει τὴν διάθεσιν καὶ οὐκ ἄκρατον τὸ κακόν, καὶ οὐπω εὖρηται τὸ πρῶτον καὶ ἄκρατον κακόν· καὶ τὸ μὲν ἀγαθὸν τῇ ψυχῇ ἔσται ἐν οὐσίᾳ, συμβεβηκὸς δέ τι τὸ κακόν.

Εἰ μὴ ἄρα τούτῳ κακὸν ἢ ἐμπόδιον, ὡσπερ ὀφθαλμῶ πρὸς τὸ βλέπειν. Ἀλλ' οὕτω ποιητικὸν κακοῦ ἔσται τὸ κακὸν αὐτοῖς, καὶ οὕτω ποιητικόν, ὡς ἑτέρου τοῦ κακοῦ αὐτοῦ ὄντος. Εἰ οὖν ἢ κακία ἐμπόδιον τῇ ψυχῇ, ποιητικὸν κακοῦ, ἀλλ' οὐ τὸ κακὸν ἢ κακία ἔσται· καὶ ἢ ἀρετὴ δὲ οὐ τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' ἢ ὡς συνεργόν· ὥστε, εἰ μὴ ἢ ἀρετὴ τὸ ἀγαθόν, οὐδ' ἢ κακία τὸ κακόν. Εἶτα καὶ ἢ ἀρετὴ οὐκ αὐτὸ τὸ καλὸν οὐδ' αὐτοαγαθόν· οὐ τοίνυν οὐδ' ἢ κακία αὐτὸ τὸ αἰσχροὺν οὐδ' αὐτοκακόν. Ἐφαμεν δὲ τὴν ἀρετὴν οὐκ αὐτοκαλὸν οὐδ' αὐτοαγαθόν, ὅτι πρὸ αὐτῆς καὶ ἐπέκεινα αὐτῆς αὐτοκαλὸν καὶ αὐτοαγαθόν· καὶ μεταλήψει πως

ἀγαθὸν καὶ καλόν. Ὡς οὖν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἀναβαίνουντι τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν, οὕτω καὶ ἀπὸ τῆς κακίας καταβαίνουντι τὸ κακὸν αὐτό, ἀρξαμένω μὲν ἀπὸ τῆς κακίας. Θεωροῦντι μὲν ἢ θεωρία ἥτις ἐστὶ τοῦ κακοῦ αὐτοῦ, γινομένω δὲ ἢ μετάληψις αὐτοῦ· γίνεται γὰρ παντάπασι ἐν τῷ τῆς ἀνομοιότητος τόπῳ, ἔνθα δὺς εἰς αὐτὴν εἰς βόρβορον σκοτεινὸν ἔσται πεσών· ἐπεὶ καὶ εἰ παντελῶς εἶη ἢ ψυχὴ εἰς παντελεῖ κακίαν, οὐκέτι κακίαν ἔχει, ἀλλ' ἑτέραν φύσιν τὴν χεῖρω ἠλλάξατο· ἔτι γὰρ ἀνθρωπικὸν ἢ κακία μεμιγμένη τινὶ ἐναντίω. Ἀποθνήσκει οὖν, ὡς ψυχὴ ἂν θάνοι, καὶ ὁ θάνατος αὐτῆ καὶ ἔτι ἐν τῷ σώματι βεβαπτισμένη ἐν ὕλῃ ἐστὶ καταδῦναι καὶ πλησθῆναι αὐτῆς καὶ ἐξελθούσῃ ἐκεῖ κείσθαι, ἕως ἀναδράμη καὶ ἀφέλη πως τὴν ὄψιν ἐκ τοῦ βορβόρου· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἐν Ἄιδου ἐλθόντα ἐπικαταδαρθεῖν.

Εἰ δέ τις ἀσθενεῖαν ψυχῆς τὴν κακίαν λέγοι — εὐπαθῆ γοῦν καὶ εὐκίνητον εἶναι τὴν κακὴν ἀπὸ παντὸς εἰς ἅπαν κακὸν φερομένην, εὐκίνητον μὲν εἰς ἐπιθυμίας, εὐερέθιστον δὲ εἰς ὀργάς, προπετῆ δὲ εἰς συγκαταθέσεις, καὶ ταῖς ἀμυδραῖς φαντασίαις εἴκουσαν ῥαδίως, οἷα τὰ ἀσθενέστατα τῶν τέχνη ἢ φύσει πεποιημένων, ἃ ῥαδίαν ἔχει ὑπὸ τε πνευμάτων ὑπὸ τε εἰλήσεων τὴν φθοράν — ἄξιον ἂν εἶη ζητεῖν, τίς καὶ πόθεν ἢ ἀσθενεῖα τῆ ψυχῆ. Οὐ γὰρ δὴ,

ὥσπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς τὸ ἀσθενές· ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖ ἢ πρὸς τὸ ἔργον ἀδυναμία καὶ τὸ εὐπαθές, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀναλογία τὸ τῆς ἀσθενείας ἔσχε προσηγορίαν· εἰ μὴ ταύτη εἶη τὸ αὐτὸ αἴτιον ἢ ὕλη τῆς ἀσθενείας. Ἀλλὰ προσιτέον ἐγγὺς τῷ λόγῳ, τί τὸ αἴτιον ἐν τῷ λεγομένῳ ἀσθενεῖ τῆς ψυχῆς· οὐ γὰρ δὴ πυκνότητες ἢ ἀραιότητες οὐδ' αὖ ἰσχυρότητες ἢ παχύτητες ἢ νόσος, ὥσπερ τις πυρετός, ἀσθενῆ ἐποίησε ψυχὴν εἶναι. Ἀνάγκη δὴ τὴν τοιαύτην ἀσθενεῖαν ψυχῆς ἢ ἐν ταῖς χωρισταῖς παντελῶς ἢ ἐν ταῖς ἐνύλοις ἢ ἐν ἀμφοτέροις εἶναι. Εἰ δὴ μὴ ἐν ταῖς χωρὶς ὕλης — καθαραὶ γὰρ πᾶσαι καὶ τὸ λεγόμενον ἐπτερωμένοι καὶ τέλειοι καὶ τὸ ἔργον αὐταῖς ἀνεμπόδιστον — λοιπὸν ἐν ταῖς πεσούσαις εἶναι τὴν ἀσθενεῖαν, ταῖς οὐ καθαραῖς οὐδὲ κεκαθαρμέναις, καὶ ἢ ἀσθενεῖα αὐταῖς εἶη ἂν οὐκ ἀφαίρεσις τινός, ἀλλὰ ἀλλοτρίου παρουσία, ὥσπερ φλέγματος ἢ χολῆς ἐν σώματι. Τοῦ δὲ πτώματος τὸ αἴτιον ψυχῆ σαφέστερον λαμβάνουσι καὶ ὡς προσήκει λαβεῖν καταφανές ἔσται τὸ ζητούμενον ἢ ψυχῆς ἀσθενεῖα. Ἔστιν ἐν τοῖς οὖσιν ὕλη, ἔστι δὲ καὶ ψυχὴ, καὶ οἶον τόπος εἰς τις. Οὐ γὰρ χωρὶς μὲν ὁ τόπος τῆ ὕλης, χωρὶς δὲ αὖ ὁ τῆς ψυχῆς — οἶον ὁ μὲν ἐν γῆ τῆ ὕλης, ὁ δὲ ἐν ἀέρι τῆ ψυχῆ — ἀλλ' ὁ τόπος τῆ ψυχῆ χωρὶς τὸ μὴ ἐν ὕλει· τοῦτο δὲ τὸ μὴ ἐνωθῆναι τῆ ὕλει

τοῦτο δὲ τὸ μὴ ἔν τι ἐξ αὐτῆς καὶ ὕλης γενέσθαι· τοῦτο δὲ τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ τῇ ὕλῃ γενέσθαι· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ χωρὶς εἶναι. Δυνάμεις δὲ ψυχῆς πολλαὶ καὶ ἀρχὴν καὶ μέσα καὶ ἔσχατα ψυχὴ ἔχει· ὕλη δὲ παροῦσα προσαιτεῖ καὶ οἶον καὶ ἐνοχλεῖ καὶ εἰς τὸ εἶσω παρελθεῖν θέλει· πᾶς δὲ ὁ χῶρος ἱερός καὶ οὐδέν ἐστιν ὃ ἄμοιρόν ἐστι ψυχῆς. Ἐλλάμπεται οὖν ὑποβάλλουσα ἑαυτὴν καὶ ἀφ' οὗ μὲν ἐλλάμπεται οὐ δύναται λαβεῖν· οὐ γὰρ ἀνέχεται αὐτὴν ἐκεῖνο καίτοι παροῦσαν, ὅτι μὴ ὁρᾷ διὰ κάκην. Τὴν δὲ ἔλλαμψιν καὶ τὸ ἐκεῖθεν φῶς ἐσκότωσε τῇ μίξει καὶ ἀσθενὲς πεποίηκε τὴν γένεσιν αὐτὴ παρασχοῦσα καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ εἰς αὐτὴν ἐλθεῖν· οὐ γὰρ ἂν ἦλθε τῷ μὴ παρόντι. Καὶ τοῦτό ἐστι πτώμα τῆς ψυχῆς τὸ οὕτως ἐλθεῖν εἰς ὕλην καὶ ἀσθενεῖν, ὅτι πᾶσαι αἱ δυνάμεις οὐ πάρεσιν εἰς ἐνέργειαν κωλυούσης ὕλης παρεῖναι τῷ τὸν τόπον ὃν κατ' ἔχει αὐτὴ καταλαβεῖν καὶ οἶον συσπειραθῆναι ποιῆσαι ἐκεῖνην, ὃ δ' ἔλαβεν οἶον κλέψασα ποιῆσαι κακὸν εἶναι, ἕως ἂν δυνηθῇ ἀναδραμεῖν. Ἔλη τοίνυν καὶ ἀσθενείας ψυχῆς αἰτία καὶ κακίας αἰτία. Πρότερον ἄρα κακὴ αὐτὴ καὶ πρῶτον κακόν· καὶ γὰρ εἰ αὐτὴ ἢ ψυχὴ τὴν ὕλην ἐγέννησε παθοῦσα, καὶ εἰ ἐκοινώνησεν αὐτῇ καὶ ἐγένετο κακὴ, ἢ ὕλη αἰτία παροῦσα· οὐ γὰρ ἂν ἐγένετο εἰς αὐτὴν μὴ τῇ παρουσίᾳ αὐτῆς τὴν γένεσιν λαβοῦσα.

Εἰ δέ τις τὴν ὕλην μὴ φησιν εἶναι, δεικτέον αὐτῷ ἐκ τῶν περὶ ὕλης λόγων τὴν ἀνάγκην τῆς ὑποστάσεως αὐτῆς διὰ πλειόνων ἐκεῖ περὶ τούτου εἰρημένου. Κακὸν δὲ εἴ τις λέγοι τὸ παράπαν ἐν τοῖς οὖσι μὴ εἶναι, ἀνάγκη αὐτῷ καὶ τὸ ἀγαθὸν ἀναιρεῖν καὶ μηδὲ ὀρεκτὸν μηδὲν εἶναι· μὴ τοίνυν μηδὲ ὀρεξιν μηδ' αὖ ἔκκλισιν μηδὲ νόησιν· ἢ γὰρ ὀρεξις ἀγαθοῦ, ἢ δὲ ἔκκλισις κακοῦ, ἢ δὲ νόησις καὶ ἢ φρόνησις ἀγαθοῦ ἐστὶ καὶ κακοῦ, καὶ αὐτὴ ἐν τι τῶν ἀγαθῶν. Εἶναι μὲν οὖν δεῖ καὶ ἀγαθὸν καὶ ἄμικτον ἀγαθόν, τὸ δὲ μεμιγμένον ἤδη ἐκ κακοῦ καὶ ἀγαθοῦ, καὶ πλείονος τοῦ κακοῦ μεταλαβὸν ἤδη καὶ αὐτὸ συντελέσαν ἐκείνω ὃ ἐν τῷ ὄλῳ κακόν, ἐλάττωνος δέ, ἢ ἡλάττωται, τῷ ἀγαθῷ. Ἐπεὶ ψυχῇ τί ἂν εἴη κακόν; Ἡ τίνι ἂν μὴ ἐφαψαμένη τῆς φύσεως τῆς χειρόνος; Ἐπεὶ οὐδ' ἐπιθυμίας οὐδ' αὖ λῦπαι, οὐ θυμοί, οὐ φόβοι· καὶ γὰρ φόβοι τῷ συνδέτῳ, μὴ λυθῆ, καὶ λῦπαι καὶ ἀλγηδόνες λυομένου· ἐπιθυμίας δὲ ἐνοχλοῦντός τινος τῇ συστάσει ἢ, ἵνα μὴ ἐνοχλῆ, ἴασιν προνοουμένου. Φαντασία δὲ πληγὴ ἀλόγου ἔξωθεν· δέχεται δὲ τὴν πληγὴν διὰ τοῦ οὐκ ἀμεροῦς· καὶ δόξαι ψευδεῖς ἔξω γενομένη τοῦ ἀληθοῦς αὐτοῦ· ἔξω δὲ γίνεται τῷ μὴ εἶναι καθαρά. Ἡ δὲ πρὸς νοῦν ὀρεξις ἄλλο· συνεῖναι γὰρ δεῖ μόνον καὶ ἐν αὐτῷ ἰδρυμένην, οὐ νεύσασαν εἰς τὸ χειρόν. Τὸ

δὲ κακὸν οὐ μόνον ἐστὶ κακὸν διὰ δύναμιν ἀγαθοῦ καὶ φύσιν· ἐπεὶπερ ἐφάνη ἐξ ἀνάγκης, περιληφθὲν δεσμοῖς τισι καλοῖς, οἷα δεσμῶταί τινες χρυσῶ, κρύπτεται τούτοις, ἵν' ἀμοῦσα μὴ ὁρῶτο τοῖς θεοῖς, καὶ ἄνθρωποι ἔχοιεν μὴ αἰετὸ κακὸν βλέπειν, ἀλλ' ὅταν καὶ βλέπωσιν, εἰδῶλοις τοῦ καλοῦ εἰς ἀνάμνησιν συνῶσιν.

9

Οὐκ ἐξάξεις, ἵνα μὴ ἐξίη· ἐξελεύσεται γὰρ ἔχουσα τι, ἵνα καὶ ἐξέλθῃ, τό τε ἐξελθεῖν ἐστὶ μεταβῆναι εἰς ἄλλον τόπον. Ἀλλὰ μένει τὸ σῶμα ἀποστῆναι πᾶν αὐτῆς, ὅτε μὴ δεῖται μετελθεῖν, ἀλλ' ἐστὶ πάντῃ ἔξω. Πῶς οὖν ἀφίσταται τὸ σῶμα; Ὅταν μὴδὲν ἔτι δεδεμένον ἢ τῆς ψυχῆς, ἀδυνατοῦντος ἔτι τοῦ σώματος συνδεῖν, τῆς ἀρμονίας αὐτοῦ οὐκέτ' οὔσης, ἣν ἔχον εἶχε τὴν ψυχὴν. Τί οὖν, εἰ μηχανήσαιτό τις λυθῆναι τὸ σῶμα; Ἡ ἐβιάσατο καὶ ἀπέστη αὐτός, οὐκ ἐκεῖνο ἀφῆκε· καὶ ὅτε λύει, οὐκ ἀπαθῆς, ἀλλ' ἢ δυσχέρανσις ἢ λύπη ἢ θυμός· δεῖ δὲ μὴδὲν πράττειν. Εἰ οὖν ἀρχὴν αἰσθοῖτο τοῦ ληρεῖν; Ἡ τάχα μὲν οὐ περὶ σπουδαῖον· εἰ δὲ καὶ γένοιτο, τάττοιτ' ἂν ἐν τοῖς ἀναγκαίοις τοῦτο καὶ ἐκ περιστάσεως αἰρετοῖς, οὐχ ἀπλῶς αἰρετοῖς. Καὶ γὰρ ἢ τῶν φαρμάκων προσαγωγὴ πρὸς ἔξοδον ψυχῆς τάχα ἂν ψυχῆ οὐ πρόσφορος. Καὶ εἰ εἴμαρμένος χρόνος ὁ δοθεὶς

ἐκάστω, πρὸ τούτου οὐκ εὐτυχές, εἰ μὴ, ὡσπερ
φαμέν, ἀναγκαῖον. Εἰ δέ, οἷος ἕκαστος ἕξεισι,
ταύτην ἴσχει ἐκεῖ τάξιν, εἰς τὸ προκόπτειν
οὔσης ἐπιδόσεως οὐκ ἔξακτέον.

* * *